

002
ΚΛΣ
ΣΤ2Β
795

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΕΠΡΙΚΟΥ Α. ΣΚΑΣΣΗ
ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ, ΟΜΟΤΙΜΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

ΣΤ' 89 ΣΧΒ

Caesari (G. Iuli)

C. IULII CAESARIS

COMMENTARII

DE BELLO CIVILI

NATIVITKA ΔΤ - 134

Οργανισμός Εκδόσεως Σχολικών Βιβλίων
EN ΑΘΗΝΑΙΣ 1958

C. IULII CAESARIS
COMMENTARII DE BELLO CIVILI
(ΕΚΛΟΓΑΙ)

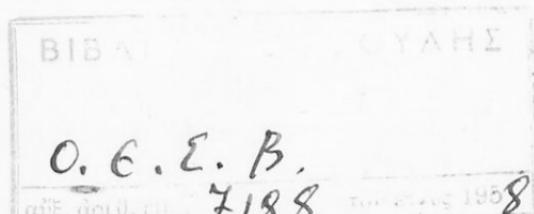
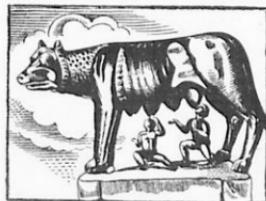
ΕΠΡΙΚΟΥ Α. ΣΚΑΣΣΗ
ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ, ΟΜΟΤΙΜΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

ΣΤ' 89 ΣΧΒ

Caesaris (C. Iulii)
C. IULII CAESARIS

COMMENTARII

DE BELLO CIVILI

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1958

002
KLZ
IT28
795

ΜΕΡΟΣ Α'

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΚΕΙΜΕΝΟΝ

ΙΟΥΛΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ

1. ΕΙΣ ΑΓΩΓΗ

I. ΒΙΟΣ ΤΟΥ ΙΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙΣΑΡΟΣ

Ο Γάιος Ιούλιος Καῖσαρ (C. Julius Caesar) ἐγεννήθη ἐν Πόμπῃ τῇ 13 τοῦ Κοινωνίου μηνός, τοῦ κατόπιν ἐξ αὐτοῦ ὄνομασθέντος Ιούλιου, τοῦ ἔτους 100 π. Χ. καὶ ἀπέθανε δολοφονηθεὶς κατὰ τὰς εἰδούς τοῦ Μαρτίου (τῇ 15 Μαρτίου) τοῦ ἔτους 44 π. Χ.

Ο Καῖσαρ μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ Σύλλα καὶ τὴν ἡτταν τῆς μερίδος τοῦ Μαρίου (83 — 82 π. Χ.) ἐκινδύνευσε, διότι ἦτο ἐκ τῆς μητρὸς Λύρηλίας στενὸς συγγενῆς τοῦ τελευταίου. Καὶ ἀνῆκε μὲν εἰς ἀριστοκρατικῶν γένος, διότι ἀνῆκεν αὐτῷ εἰς τὸν μυθικὸν Ιούλου (Ἀσκάνιον), τὸν υἱὸν τοῦ Αἰνείου, ἀλλ᾽ ὅμως ἡγεῖτο τοῦ δημοκρατικοῦ κόμματος. Ἀπὸ τοῦ ἔτους 80 π. Χ., εἰς ἥλικιαν 20 ἑτδῶν, ἐστράτευσεν εἰς τὴν Ἀσίαν, συγγρόνως δὲ ἥρχισε τὸ πολιτικὸν καὶ ῥήτορικὸν αὐτοῦ στάδιον. Ἡτο καὶ περὶ τὰ ἐλληνικὰ γράμματα ἐντριβέστατος, τοσοῦτον δὲ οἰκείως εἶχε πρὸς τὴν ἐλληνικὴν γλῶσσαν, ὥστε καὶ ἀποθνήσκων, ὅτε εἶδε τὸν Βροῦτον μεταξὺ τῶν συνωμοτῶν πλήττοντα αὐτόν, ἐπεφώνησεν ἐλληνιστὶ τὸ γνωστὸν ἐκεῖνο « Καὶ σύ, τέκνον Βροῦτε ; » Εἶχε διδασκάλους ἐν Πόμπῃ μὲν τὸν Μάρκον Ἀντώνιον Γνίφωνα, ἐπιφρανῆ ἐκ Γαλατίας ῥήτορα καὶ γραμματικόν, ἐν Ρόδῳ δὲ (τῷ 76 — 75 π. Χ.), ὅπου κατόπιν ἐπορεύθη, τὸν ἐξ Ἀλαβάνδων τῆς Καρίας Ἀπολλώνιον τὸν Μόλωνος ἐκ τῶν κορυφαίων ῥήτορων τῆς Ροδίας Σχολῆς.

Τῷ 67 π. Χ. διετέλεσε ταμίας (quaestor) ἐν Ἰσπανίᾳ, τῷ 65 ἀγορανόμος (aedilis), τῷ 63 ἐπὶ τῆς ὑπατείας τοῦ Κικέρωνος μέγας ποντίφιξ (pontifex maximus), τῷ 62 στρατηγὸς (praetor), τῷ 61 ἀντιστράτηγος (pro praetore) ἐν Ἰσπανίᾳ, τῷ 59 ὑπατος (consul) τὸ πρῶτον, ἀπὸ τοῦ 58 — 50 ἀνθύπατος (pro consule) ἐν Γαλατίᾳ, τὴν ὁποίαν ὑπέταξε καὶ ἐπειτα ὀδργάνωσεν, ἀποβάς ὁ κυριώτατος παράγων τοῦ ἐκρωματισμοῦ τῆς Δύσεως διὰ τῆς διαδόσεως τῆς λατινικῆς γλώσσης καὶ τοῦ ἐλληνορρωματικοῦ πολιτισμοῦ.

Ἡτο στρατηγὸς καὶ πολιτικὸς μέγας, νομοθέτης, μαθηματικός, ιστορικός συγγραφέης, ποιητής καὶ γραμματικός.

II. ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΚΑΙΣΑΡΟΣ

Τὰ κύρια καὶ σφρόμενα μεῖζονα ἔργα τοῦ Καίσαρος εἶναι: οἱ commentarii, τὰ ὑπομνήματα (ἐφημερίδες, ἐφήμεροι ἀναγραφαί), τὰ ὅποια κοινῶς ὀνομάζονται ἀπομνημονεύματα. Οἱ commentarii εἶναι: commentarii de bello Gallico (ἀπομνημονεύματα περὶ τοῦ Γαλατικοῦ πολέμου) καὶ commentarii de bello civili (ἀπομνημονεύματα περὶ τοῦ ἐμφυλίου πολέμου). Καὶ τὰ μὲν πρῶτα, διηρημένα εἰς 7 βιβλία (διότι τὸ 8ον εἶναι τοῦ Αὐλοῦ Ἰρτίου), ἀναφέρονται εἰς τὰ συμβάντα τῶν ἑπτὰ πρώτων ἑτῶν τοῦ πολέμου, ὃν ἐπολέμησεν ὁ Καίσαρ ἐν τῇ Γαλατίᾳ, Βρεττανίᾳ καὶ Γερμανίᾳ (58—52/51 π. Χ.), τὰ δὲ δεύτερα, διηρημένα εἰς τρία βιβλία, ἀναφέρονται εἰς τὰ διετῆ γεγονότα τοῦ ἐμφυλίου πολέμου μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ Ἀλεξανδρινοῦ πολέμου (ἀπὸ Ιαν. τοῦ 49—9 Νοεμβρ. 48 π. Χ.).

III. ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΕΙΣ ΤΑ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΜΦΥΛΙΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ
ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ*

1. "Οτε ὁ Γναῖος Πομπήιος μετὰ τὰς λαμπρὰς αὐτοῦ νίκας ἐν τῇ Ἀσίᾳ κατὰ τὸ ἔτος 61 π. Χ. ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Ῥώμην, ἦτο ἀναμφισβήτητος, μολονότι εἶχεν ἀπολύσει τὸν στρατόν, ὁ πρῶτος καὶ ἰσχυρότατος ἐν τῇ πολιτεἴᾳ ἀνήρ. 'Αλλ' ἡ μοναδικὴ δόξα καὶ ἡ προεξέχουσα αὐτοῦ θέσις διήγειραν τὴν ζηλοτυπίαν καὶ τὴν ὑποψίαν τῶν ἀνταγωνιστῶν τού· οἱ προσωπικοὶ ἐχθροί, ίδιᾳ ὁ Κράσσος, ὁ Λούκουλλος καὶ ὁ Μέτελλος, τῶν ὅποιων ἡ δόξα διὰ τῆς ἐπειμβάσεως αὐτοῦ εἶχε μειωθῆ, ἐνήργησαν κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε ὁ Πομπήιος, ὅτε ἐν ἔτει 60 π. Χ. ἐζήτησε νὰ ἐπικυρωθῶσιν αἱ ἐν τῇ Ἀσίᾳ διατάξεις αὐτοῦ καὶ νὰ διανεμηθῶσιν ἀγροὶ εἰς τοὺς παλαιοὺς στρατιῶτας (veterani), πρόσεκρουσεν ἐν τῇ Συγκλήτῳ εἰς ἀνυπέρβλητα ἐμπόδια, τὰ ὅποια ἐξηνάγκασαν αὐτὸν νὰ στραφῇ πρὸς τὸ δημοκρατικὸν κόρμα, ἵνα ωὗτο κατορθώσῃ τὴν ἐπιψήφισιν τῶν προτάσεών του. Τότε δὲ προΐστατο τοῦ κόρματος τούτου ὁ Ιούλιος Καίσαρ. Οὕτος, μόλις ἐπιστρέψας ἐν τῇ Ἰσπανίᾳ, ἐνθα εἶχε χρηματίσει ἀντιστράτηγος (propraetor), ἐπεδίωξε τὴν ὑπατείαν τοῦ ἔτους 59. Τὸ συγκλητικὸν κόρμα ἀντέστη ἴσχυρῶς εἰς τοῦτο. "Οθεν ἐπῆλθεν εὐκόλως ἔνωσις:

* Κατὰ τὴν ἔκδοσιν Kramer - Hofmann - Meusel.

Προσελήφθη ὡς τρίτος, τῇ ἀπαιτήσει τοῦ Καίσαρος, ὁ Μάρκος Κράσσος, λόγῳ μὲν διότι ὁ Κράσσος ἦτο ἀπαραίτητος ἔνεκα τοῦ πλούτου καὶ τῆς ἐπιρροῆς του πρὸς διεξαγωγὴν τῶν κοινῶν σχεδίων, πρόγυματι ὅμως διότι ὁ Καίσαρ ἥθελε νὰ χρησιμοποιήσῃ αὐτὸν ὡς ἀντιστάθμισμα ἐναντίον τοῦ πανισχύρου ἔτι Πομπήιου. Οὕτω συνεστάθη ἡ πρώτη τριανδρία (triumvirātus) ἐπὶ τῷ σκοπῷ ne quid ageretur in re publica, quod displicuissest ulli e tribus (= ὅπως μή τι ἐν τῇ πολιτείᾳ διαπράττηται ἀπαρέσκον τινὶ ἐκ τῶν τριῶν).

2. Καίτερ πολεμούμενος ὑπὸ τῶν ἀριστοκρατικῶν καὶ τοῦ συνπάτου του Μάρκου Βιβούλου κατώρθωσεν ὁ Καίσαρ μετὰ πολλῆς συνέσεως καὶ δραστηριότητος πολλὰ καὶ ἴδια τὴν παραδοχὴν τοῦ Ιουλίου ἀγροτικοῦ νόμου (lex Iulia agraria), δι' οὗ νόμου ἐξεπληρώσθη ὁ σκοπὸς τοῦ Πομπήιου πρὸς ἵκανοποίησιν τῶν παλαιμάχων στρατιωτῶν του. Ἐπειτα τῇ προτάσει τοῦ Καίσαρος ἐγκρίσθη ὑπὸ τοῦ δῆμου, ἐπειδὴ ἡ Σύγκλητος εἶχεν ἥδη ἀποκρούσει τὴν πρότασιν ταῦτην, τὸ τρίτον τοῦ μισθώματος εἰς τοὺς μισθωτὰς (publicanos) τῶν ἐν Ἀσίᾳ τελῶν ῥωμαίους ἵππεῖς. Ωσαύτως ὁ Πομπήιος κατώρθωσε διὰ τοῦ Καίσαρος νὰ ἐπικυρωθῶσιν ὑπὸ τῆς Συγκλήτου, ἀρνουμένης μέχρι τότε, πᾶσαι αἱ ἀσιατικαὶ διατάξεις αὐτοῦ. Τέλος καὶ ὁ Καίσαρ, τῇ προτάσει τοῦ ὑπὸ αὐτοῦ προσελκυσθέντος δημάρχου Ποπλίου Βατινίου (lex Vatinia), ἔλαβε (τῷ 55 π.Χ.) ἐπὶ 5 ἔτη, παρὰ τὰνενομισμένα, τὴν διοίκησιν τῆς ἐντὸς τῶν "Αλπεων Γαλατίας (Gallia cisalpīna) καὶ τοῦ Ἰλυρικοῦ (Illyricum) καὶ εἰς ταύτας προσεύθηκεν ἡ Σύγκλητος, ἵνα μὴ ἐξαναγκασθῇ εἰς τοῦτο, καὶ τὴν διοίκησιν τῆς πέραν τῶν "Αλπεων Γαλατίας (Gallia ulterior), ἥτις καὶ ἀπλῶς provincia ἐκαλεῖτο. Τοιουτοτρόπως ὁ Καίσαρ ἐπέτυχε νὰ συντριβῇ ἡ τῶν ἀριστοκρατικῶν ὑπὸ τοῦ Σύλλα κυριαρχίᾳ καὶ νὰ ἐπικρατήσῃ ἐν τῇ πολιτείᾳ τὸ δημοκρατικὸν κόμμα, οὗτινος αὐτὸς προΐστατο.

3. 'Αλλ' ἐνῷ ὁ Καίσαρ ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐμάχετο ἐν Γαλατίᾳ νικηφόρως ὑπὲρ τῆς ἀσφαλείας καὶ τοῦ μεγαλείου τῆς Ρώμης, ἀναδειγθεὶς οὕτως εἰς τῶν πρώτων στρατηγῶν τοῦ κόσμου, τούναντίον δὲ Πομπήιος, δὲ ἐν Ρώμῃ ἀντιπρόσωπος τῶν συμφερόντων τῆς τριανδρίας, ἥτις διὰ τοῦ γάμου τούτου μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ Καίσαρος Ιουλίας ἔγινεν ἔτι στενωτέρα, δισημέραι κατέπιπτε καὶ μετ' αὐτοῦ τὸ

δημοκρατικὸν κόμμα. Ἐν τῷ μεταξὺ οἱ ἀριστοκρατικοὶ ἥρχισαν νὰ ἀναλαμβάνωσι θάρρος μεταστραφείσης τῆς κοινῆς γνώμης πρὸς τὸ μέρος τῆς Συγκλήτου. Τούτου ἔνεκα οἱ τρεῖς οὕτωι ἄνδρες ἐν ἔτει 55 π. Χ. συνεσκέψθησαν ἐν Λούκη (νῦν Lucca, ΒΑ. τῆς Pisa) περὶ τοῦ πρακτέου μετὰ τῶν κορυφαίων ἐκ τῶν ὑπαδῶν του. Ἐλήφθησαν μεγάλαι ἀποφάσεις, ὃν ἀποτέλεσμα ἦτο νὰ ἐκλεγῶσι διὰ τὸ ἔτος 55 ὑπατοῦ ὁ Πομπήιος καὶ ὁ Κράσσος. Διὰ τοῦ Τρεβιωνίου νόμου (lex Trebonia) ἔλαβεν ὁ πρῶτος τὴν διοικησιν τῶν δύο Ἰσπανιῶν καὶ ὁ δεύτερος ἐπὶ 5 ἔτη τὴν διοικησιν τῆς Συρίας μετ' ἀπεριορίστου ἔξουσίας. Διὰ νόμου ὡσαύτως τῶν ὑπάτων παρετάθη ἡ ἔξουσία (imperium) τοῦ Καίσαρος ἐπὶ 5 εἰσέτι ἔτη. Ἡ ἀντιπολίτευσις πρὸς τὸ παρὸν κατεπνίγη, ὅλα μετ' ὀλίγου ἔλαβε νέαν δύναμιν, ὅτε πλέον ὁ δεσμὸς τῆς τριανδρίας βαθμηδὸν ἐξησθένησε καὶ τέλος συνετρίβη.

4. Ὁ Πομπήιος συνεδέθη πρὸς τὸν Καίσαρα, ἵνα τῇ βοηθείᾳ αὐτοῦ καταβάλῃ τοὺς ἀνταγωνιστάς. Ἡδη τούτου ἐπιτευχθέντος, ἔγινεν ὁ πρῶτος ὑποτεταγμένος βοηθὸς τοῦ ἀνταγωνιστοῦ του. Ἡ ῥῆξις ἀρα ἦτο ἀναπόφευκτος. Ὁ ἐν ἔτει 53 συμβάς θάνατος τῆς Ἰουλίας καὶ ὁ κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος ἐπακολουθήσας θάνατος τοῦ Κράσσου, μαχομένου κατὰ τῶν Πάρθων, ἐπετάχυναν αὐτήν. « Διὰ τοῦ θανάτου τοῦ Κράσσου καὶ τῆς Ἰουλίας », λέγει ὁ ρωμαῖος ιστορικὸς Φλώρος, « διελύθησαν οἱ δεσμοὶ τοῦ Καίσαρος καὶ τοῦ Πομπήιου καὶ ἡ ἀντιζηλία των εὐθὺς ἐξερράγη. Ἡδη εἰς τὸν Πομπήιον ἐφαίνετο ὑποπτὸς ἡ δύναμις τοῦ Καίσαρος καὶ εἰς τὸν Καίσαρα τὸ ἀξίωμα τοῦ Πομπήιου βαρύ. Οὗτος δὲν ἤνεγκετο πᾶν, οὐδὲ ἐκεῖνος ἀνώτερον. Ἐν τῇ ἐγκληματικῇ αὐτῶν ὀντιζηλίᾳ ἥριζον περὶ τῶν πρωτείων, δισεὶ ἡ τύχη τόσου ἀγανοῦς κράτους δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπαρκέσῃ καὶ δι' ἀμφοτέρους ». Ὅποτε τοιαύτας περιστάσεις αὐτούνότου ἦτο ὅτι ὁ Πομπήιος ἐπλησίασε τὸ Συγκλητικὸν κόμμα, θέλων νὰ γρηγοριοποιήσῃ τοῦτο ἐναντίον τοῦ Καίσαρος. Ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου καὶ ἡ Σύγκλητος μόνον οὕτω θὰ ἀπηλλάσσετο ἀμφοτέρων, ἐὰν κατὰ πρῶτον ἐξεμηδένιζε τὸν ἐπικινδυνότερον τῇ βοηθείᾳ τοῦ ἑτέρου. Τὴν εὐκαιρίαν πρὸς συνδιαλλαγὴν παρέσγον αἱ πολύκροτοι ἔριδες τοῦ Κλωδίου καὶ τοῦ Μίλωνος, αἵτινες εἶχον ἐμβάλει τότε τὴν πολιτείαν εἰς μεγάλην ταραχήν. Μετὰ τὸν ὑπὸ τῶν ξιφομάγων τοῦ Μίλωνος θάνατον τοῦ Κλωδίου ἐξελέγη κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 52 π. Χ., παρὰ πᾶν ἔθος, μόνος ὑπατος ὁ Πομπήιος καὶ ἔτυχε

τῆς ἀδείας παρὰ τῆς Συγκλήτου νὰ στρατολογήσῃ ἐν Ἰταλίᾳ καὶ νὰ λάβῃ τὰ ἀναγκαιοῦντα μέτρα πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς τάξεως. Λπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ὁ Καῖσαρ καὶ ὁ Πομπήιος ἐγωρίσθησαν διὰ παντός.

5. Κατὰ τὴν τρίτην ὑπατείαν (τῷ 52) κατέστησεν ὁ Πομπήιος διὰ τῶν νόμων του de vi (περὶ βίας, βιαιοπραγίαν) καὶ de ambitu (περὶ παρανόμου σπουδαρχίας) αὐστηροτέρας τὰς ὑπαρχούσας πονὰς καὶ συνέτεμε τὴν διαδικασίαν. Ο δεύτερος τούλαχιστον νόμος ἦτο ὁ φθαλμοφανῆς τοιοῦτος, ὥστε ἡδύνατο νὰ ἐφαρμοσθῇ καὶ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ Καίσαρος. Ἐκτὸς τούτου παρέτεινεν ὁ αὐτὸς διὰ τῆς Συγκλήτου ἐπὶ πέντε ἀκόμη ἔτη τὴν ἐν Ἰσπανίᾳ ἀρχῆν του, μολονότι ἐσκόπευε νὰ μείνῃ ἐν Ρώμῃ. "Ινα δὲ περιβάλῃ ἡ Συγκλητος διὰ τῶν τύπων τῆς νομιμότητος τὴν πρᾶξιν του ταῦτην ἐψήφισε, τῇ προτάσει τούτου, ἄλλον νόμον (lex Pompeia de provinciis), δι' οὗ οἱ ὑπατοι καὶ οἱ στρατηγοὶ δὲν ὅφειλον, ὡς μέχρι τοῦδε ἐγίνετο, νὰ ἀναλαμβάνωσι τὴν διοίκησιν τῆς ἐπαρχίας των εὐθὺς μετὰ τὴν ἀπόθεσιν τῆς ἀρχῆς των, ἀλλὰ μόνον μετὰ παρέλεισιν ἢ ἐτῶν. Οὕτω πως τακτοποιήσας τὰ πράγματα ἤλπιζεν ὁ Πομπήιος ὅτι θὰ εἴχε, καθ' ὃν γρόνον θὰ ἐπέστρεφεν ὁ Καῖσαρ ὡς ἰδιώτης πλέον (sine imperio) εἰς τὴν Ρώμην μετὰ τὴν ληξίν τῆς ἐν τῇ Γαλατίᾳ ἀρχῆς του, κατὰ τοιοῦτον τρόπουν συγκεντρώσει εἰς ἑαυτὸν σύμπασαν τὴν δύναμιν τῆς πολιτείας, ὥστε νὰ καταστῇ δυνατὸν καὶ εὐχερῶς νὰ μηνυθῇ καὶ νὰ καταδικασθῇ οὗτος, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ γίνη ἰδιαιτέρα μνεία περὶ τούτου. Άλι ἐνέργειαι αὗται τοῦ Πομπηίου ἐνέβαλον τὸν Καίσαρα εἰς πολλὴν ἀμηχανίαν, ἐπειδὴ κατὰ τὸν αὐτὸν γρόνον ἡ ἐπανάστασις τοῦ Vercingetorix ἔθετεν ἐν ἀμφιβόλῳ πάσας τὰς ἐν Γαλατίᾳ ἐπιτυχίας αὐτοῦ, αἵτινες καὶ μόναι ἐπέτρεπον εἰς τὸν Καίσαρα μετὰ δυνάμεως νὰ ἀντιμετωπίζῃ τὸ Συγκλητικὸν κόμμα. Εἶχεν ὅμως ὑπὲρ ἑαυτοῦ ὁ Καίσαρ νόμουν κατὰ πρότασιν τῶν δέκα δημάρχων (lex decem tribunorum) παρακινηθέντων ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Πομπηίου φοβουμένου αὐτὸν ut absenti sibi (τῷ Καίσαρι), quandoque imperii tempus expleri coepisset, petitio secundi consulatus daretur, ne ea causa maturius et imperfecto adhuc bello decederet (Suet. Caes. 26)*.

* Παρεσκεύασε (Πομπήιος) διὰ τῶν δημάρχων ἐπιτραπῆναι καὶ ἀπόνται (Καίσαρι) τὴν ἀρχήν, ὅταν ἐκ τῶν νόμων καθήκη (= ἐν τῷ ὑπὸ τῶν νόμων ὡρισμένῳ γρόνῳ) αἰτήσαι. Δίουν Κάσσ. XI, 51.

Οἱ Πομπηιανοὶ διὰ λόγους σκοπιμότητος δὲν ἀντετάχθησαν εἰς τὸν νόμον τοῦτον. Τέλος ἐψήφισεν ἡ Σύγκλητος, τῇ προτάσει τοῦ Πομπήιου, ἔτερον νόμον (de iure magistratum), δι' οὗ ἀπηγορεύετο γενικῶς νὰ ληφθῶσιν ὑπὲρ ὅψιν κατὰ τὰς ὑπατικὰς ἐκλογὰς ἄνδρες ἀπόντες. Διὰ τοῦ νόμου τούτου ἥρθη τὸ προνόμιον (privilegium) τοῦ Καίσαρος. Καὶ ναὶ μὲν κατ' ἐπίμονον τῶν φίλων ἀπαίτησιν ἡθέλησε νὰ ἐπανορθώσῃ ἐν τῷ νόμῳ ὁ Πομπήιος τὴν δῆθεν παράλειψιν, ἀλλ' ἔπραξε τοῦτο ἀνευ τῆς συγκαταθέσεως τοῦ δήμου, ἐξ ἄλλου δύως οὔτε καὶ ἀφ' ἕαυτοῦ εἶχε τοιοῦτον δικαίωμα. Μόλις βραδύτερον κατέστη δυνατὸν νὰ γίνη ἐν τῇ Συγκλήτῳ πρότασις (Suet. Caes. ἔ. ἀν.).

6. Ἀφοῦ ἡ κατὰ τοῦ Καίσαρος ἐπίθεσις εἶχε κατὰ τοιοῦτον τρόπον παρασκευασθῆ, προέτεινε κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος ὁ ὘πιτος Μάρκος Μάρκελλος νὰ ἀνακληθῇ ὁ Καῖσαρ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς του πρὸ τῆς παρελεύσεως τοῦ ὥρισμένου χρόνου, ἐπειδὴ ὃ ἐν τῇ Γαλατίᾳ πόλεμος εἶχεν ἥδη περατωθῆ, καὶ νὰ μὴ ληφθῇ ὑπὲρ ὅψιν κατὰ τὰς ὑπατικὰς ἀρχαιρεσίας, ἢν τὸ ἀπόν, διότι τὸ χάριν αὐτοῦ πρότερον ψηφισθὲν privilegium ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο εἶχε καταργηθῆ διὰ νεωτέρου γενικοῦ νόμου. Ἀλλὰ διὰ πολλοὺς λόγους κατωρθώθη κατ' ἐκεῖνο τὸ ἔτος νὰ ψηφισθῇ παρὰ τῆς Συγκλήτου μόνον ἡ μία πρότασις, ν' ἀργίσῃ δῆλ. κατὰ τὴν 1 Μαρτίου τοῦ ἐπομένου ἔτους ἡ περὶ τῶν ἐπαρχιῶν διάσκεψις καὶ νὰ μὴ διακοπῇ αὕτη πρὶν ληφθῆ περὶ αὐτῶν ἀπόφασις.

7. Διὰ τὸ ἔτος 50 π. Χ., ὅπερ κατὰ τὰ φαινόμενα προεμηνύετο κρίσιμον, εἶχεν ὁ Καῖσαρ διὰ δεκασμοῦ προσελκύσει τὸν δήμαρχον Γάιον Σκριβάνιον Κουρίωνα. Ὁ ἀσυνείδητος οὗτος ἀλλ' εὐφυῆς ἀνὴρ διεξήγαγε μετὰ μεγίστης ἐπιτηδειάτητος τὸ ἀνατεθὲν ἔργον. Ἀρχίσας δηλονότι νὰ ὑποκρίνεται, ὅτι εἴναι ἐχθρὸς τοῦ Καίσαρος καὶ διὰ πολλῶν ὑπὲρ τοῦ δήμου προτάσεων ἀποκτήσας τὴν εὑνοιαν τούτου εὗρε κατάλληλον πρόφασιν, ὅπως διαρρήξῃ τὰς σχέσεις αὐτοῦ πρὸς τὴν Σύγκλητον, τῆς ὅποιας ἔως τότε ἐνομίζετο ἔνθερμος δπαδός. "Οτε λοιπὸν ἐπρόκειτο νὰ ἀρχίσωσι τὴν πρώτην Μαρτίου αἱ περὶ τῶν ἐπαρχιῶν ὥρισμέναι διασκέψεις, κατωρθώσε, προφασιζόμενος ὅτι ἥθελε νὰ συνεννοηθῇ μετὰ τοῦ δήμου, νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἀναβολὴν τῆς συζητήσεως μέχρι τοῦ μηνὸς Ἀπριλίου, ὅπότε θὰ διεκόπτοντο αἱ ἐργασίαι τῆς Συγκλήτου (discessus senatus). "Οτε δὲ πάλιν ἐπανήρχι-

σεν ἡ συζήτησις κατὰ μῆνα Μάιον, προέτεινεν ὁ Κουρίων νὰ ἀνακληθῶσιν ἀμφότεροι ἀπὸ τῶν ἐπαρχιῶν των, λέγων ὅτι τοῦτο ἀπήτει τὸ συμφέρον τοῦ δῆμου. Ὁ δῆμος τόσον ἐνθουσιωδῶς ἡσπάσθη τὴν γνώμην ταύτην, ὥστε ὁ Πομπήιος, ἀσθενής τότε ὃν ἐν Καμπανίᾳ, ἐδήλωσεν εἰς τὴν Σύγκλητον, ὅτι ἦτο πρόθυμος νὰ συμμορφωθῇ. Ὁ ὑπατος Γάιος Μάρκελλος θέτων τὴν πρότασιν εἰς ψηφοφορίαν ἔζητησεν οὐχὶ ἀνευ ὑστεροβουλίας διά τινος τῶν Συγκλητικῶν νὰ χωρισθῇ αὕτη. Οὗτως ὑπὲρ τῆς ἀνακλήσεως τοῦ Καίσαρος ἐψήφισαν πάντες, συμπεριλαμβανομένων καὶ αὐτῶν τῶν φίλων τοῦ Καίσαρος, ἀλλ' ἡ πρότασις ὑπὲρ τῆς ἀνακλήσεως τοῦ Πομπήιου ἀπερρίφθη διὰ μεγάλης πλειοψηφίας. Ὁ Κουρίων τότε ἀντετάχθη εἰς τὸν χωρισμὸν τῆς προτάσεως καὶ οὕτω ἡ πρότασις τῆς ἀνακλήσεως ἀμφοτέρων ἐτέθη ἡνωμένη εἰς ψηφοφορίαν. Ὅπερ τῆς προτάσεως ἐψήφισαν 370 Συγκλητικοί, κατ' αὐτῆς δὲ μόνον 22. Φυσικῷ τῷ λόγῳ κατὰ τῆς ἀποφάσεως ταῦτης ἔκαμεν ἔνστασιν ἀλλος δῆμαρχος καὶ οὕτως ἐληξαν κατὰ μῆνα Ιούνιου αἱ μικραὶ καὶ ταραχώδεις αὕται διασκέψεις, γωρίς ἐν τούτοις νὰ ἀποφασισθῇ τι δριτικὸν καὶ γωρίς νὰ νικήσῃ οὐδὲν ἐκ τῶν δύο ἀντιμαχομένων κομμάτων.

8. Ἐν ἀλλῳ ὅμως ζητήματι, ὅπερ ἐκίνησαν ἐπιτηδείως οἱ Πομπηιανοί, οὐδαμῶς ἵσχυσε νὰ προφυλάξῃ τὸν Καίσαρα ἡ εὐφυΐα τοῦ Κουρίωνος. Περὶ τὸν χρόνον τοῦτον ἡπέλιουν τὴν Συρίαν καὶ τὴν Κιλικίαν οἱ Πάρθοι. Ἐπρεπέν, ὡς ἦτο ἀνάγκη, ἐν ἀμφότεραις ταῖς ἐπαρχίαις ταῦταις νὰ ἐνισχυθῇ ὁ στρατός. Τοῦτο ἐκμεταλλευθεὶς ὁ ὑπατος Γάιος Μάρκελλος ἡθέλησε νὰ μειώσῃ σημαντικῶς τὰς δυνάμεις τοῦ Καίσαρος. "Οθεν ἀπήτησε παρ' ἐκατέρου, μετ' ἀπόφασιν τῆς Συγκλήτου, τὴν ἄμεσον ἀποστολὴν μιᾶς λεγενδος, ἵνα ἀμφότεραι ἀποσταλῶσιν εἰς τὴν Ἀσίαν. Ἀλλ' ὁ Πομπήιος, ἐπειδὴ εἶχε πρότερον (τῷ 55 π. Χ.) παραχωρήσει εἰς τὸν Καίσαρα μίαν λεγενδα, ἀπήτησε τὴν ἐπιστροφὴν ταύτης, οὕτως ὥστε ὁ Καίσαρ ἡναγκάσθη νὰ στερηθῇ δύο λεγενδῶν. Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως αἱ δυνάμεις τοῦ Πομπήιου ηὔξανον, ἐπειδὴ αἱ δύο αὕται λεγενδες ἐκρατήθησαν ὑπὸ τῶν Πομπηιανῶν ἐν Ἰταλίᾳ καὶ βραδύτερον ἐγρηγοριμοποιήθησαν ἐναντίον τοῦ Καίσαρος.

9. Ἀφοῦ διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἐλήξε προσωρινῶς ἡ ἔρις, ἔλαβον γῷραν κατὰ μῆνα Κοιντίλιον (Ιούλιον), ὡς συνήθως, αἱ ἀρχαιρε-

σίαι τῶν ἀρχόντων, αἴτινες ἀπέληξαν ὑπὲρ τῶν Πομπηιανῶν. Δύο σφοδροὶ ἐγένοντο τοῦ Καίσαρος, ὁ Λεύκιος Λέντλος καὶ ὁ Γάιος Μάρκελλος, ἔξελέγησαν ὑπατοὶ καὶ μεταξὺ ὄλων τῶν ἀρχόντων μόνον δύο πραγματικοὶ ὑπαδοὶ τοῦ Καίσαρος εὑρέθησαν, οἱ δύο δῆμαρχοι Μᾶρκος Ἀντώνιος καὶ Κόριντος Κάσσιος Λογγῖνος.

10. "Ισως ἔνεκα τῆς τοιαύτης ἐκβάσεως τῶν ἐκλογῶν, ἐν πάσῃ ὅμως περιπτώσει ἵνα παρασκευασθῇ διὰ τὸν ἄφευκτον ἀγῶνα, ἥλθεν ὁ Καίσαρ ὑπὸ τὸ πρόσγημα ὅτι ἥθελε νὰ ὑποστηρίξῃ τὸν Ἀντώνιον διὰ τὸ ὀξεῖωμα τοῦ « ἐπ' οἰνοῖς ἴερέως » (augur), παρὰ τὴν συνήθειάν του ἥδη περὶ τὸ τέλος τοῦ μηνὸς Sextilis (Αὐγούστου) εἰς τὴν Ἀνω Ἰταλίαν καὶ κατέτριψεν ἐκεῖ ὄλον τὸν μῆνα Σεπτέμβριον ἐπισκεπτόμενος τὰς πόλεις τῆς ἐντὸς τῶν "Αλπεων Γαλατίας (Gallia cisalpīna). Ἡ παραμονὴ αὕτη τοῦ Καίσαρος ἐν τῇ Ἀνω Ἰταλίᾳ προεκάλεσεν ἐν τῇ Ῥώμῃ μέγαν ἐρεθισμόν. Διεδίδετο, ὅτι κατὰ τὰς εἰδούς τοῦ Ὁκτωβρίου θά συνηθροίζοντο ἐν Ηλακεντίᾳ 4 λεγεῶνες, ὅτι αἱ λοιπαὶ λεγεῶνες θὰ ἡκολούθουν καὶ ὅτι ἐκεῖ θὰ διεξήγετο ὁ ἀποφασιστικὸς ἄγων. Ἐπὶ τῶν διαδόσεων τούτων στηριζόμενος ὁ ὑπατος Γάιος Μάρκελλος προέτεινεν ἐν τῇ Συγκλήτῳ νὰ μετακληθῶσιν εὐθὺς αἱ ἀπὸ τοῦ Καίσαρος ἀποσπασθεῖσαι δύο λεγεῶνες πρὸς φύλαξιν τῆς Ῥώμης, νὰ γίνωσι στρατολογίαι καθ' ἀπασαν τὴν Ἰταλίαν καὶ νὰ ἀνατεθῇ εἰς τὸν Πομπήιον μετ' ἀπεριορίστου ἔξουσίας ἡ ἀρχιγύια ὄλων τῶν δυνάμεων τῆς Πολιτείας. Οὐδὲν ὅμως ἀπεφασίζετο. Ἡ Συγκλήτος ἐταλαντεύετο, ἐνισταμένου, ως πάντοτε, τοῦ δημάρχου Κουρίωνος, ὅστις διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἐματαίωνε τὰς προτάσεις τοῦ παραφρόνου ὑπάτου Μαρκέλλου. Ὁ ὑπατος οὗτος διὰ φανερᾶς ὑπερβάσεως τῆς ἀρμαδιότητός του ἐκάλεσεν ὄνει τῆς γνώμης τῆς Συγκλήτου τὸν Πομπήιον πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς πολιτείας. Οὗτος ἐδέγη τὴν ἐντολὴν καὶ ὁ Κουρίων ἀφ' ἐνὸς μὲν ἀδυνατῶν πλέον νὰ ὑποστηρίξῃ τὰ συμφέροντα τοῦ Καίσαρος, ἀφ' ἔτέρου δὲ καὶ φοβούμενος περὶ τῆς ἔκυπτου ἀσφαλείας, ἡναγκάσθη νὰ καταλίπῃ τὴν πόλιν καὶ νὰ μεταβῇ πρὸς τὸν Καίσαρα.

11. Ὁ Καίσαρ, ὅστις ἐν τῷ μεταξὺ εἶχεν ἐκ νέου μεταβῆ ἐις τὴν Γαλατίαν καὶ ἐκεῖ εἶχεν ἐπιθεωρήσει τὸν στρατόν του καὶ εἶχε διατάξει τὴν δεκάτην τρίτην λεγεῶνα νὰ πορευθῇ εἰς τὴν ἐντὸς τῶν

"Αλπεων Γαλατίαν, ἐπέστρεψεν ἡμα τῇ ἀναγγελίᾳ τῶν ἐν Ρώμῃ συμβάντων τάχιστα εἰς τὴν "Ανω Ιταλίαν καὶ ἔφθασεν ἐκεῖ περὶ τὰ μέσα τοῦ Νοεμβρίου. Εἶχε τὴν γνώμην, ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ διακόψῃ τὰς διαπραγματεύσεις, ἐπειδὴ ἥθελες νὰ ἐπιρρίψῃ τὴν εὐθύνην τοῦ ἀγῶνος εἰς τοὺς ἀντιπάλους του καὶ οὕτω νὰ κερδίσῃ ὑπὲρ αὐτοῦ τὴν κοινὴν γνώμην. "Οθεν μετὰ πολλὰς καὶ ἀγόνους ἐπὶ τὸν προτάσεων τοῦ Καίσαρος μεταξὺ τῶν κορυφαίων τῶν κομμάτων συζητήσεις ἀπέστειλεν οὗτος εἰς τὴν Συγκλητὸν τὸν εἰς αὐτὸν καταχρυγόντα. Κουρίωνα μετ' ἐπιστολῆς τελεστηράφου. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἀνεγνώσθη συνεδριαζούσης τῆς Συγκλητοῦ τῇ 1η Ηανουαρίου 49 π. Χ., ἥτις, μετ' ὅλλας ταραχώδεις συνεδρίας γενομένας κατὰ τὰς ἐπομένας ἡμέρας, κατέληξε τέλος τὴν 7ην Ηανουαρίου εἰς τὸ senatus consultum ultimum, δι' οὗ ἐσχάτου Συγκλητικοῦ δόγματος ἀνετίθετο ἡ φύλαξις τῆς πολιτείας εἰς τοὺς ὑπάτους, τοὺς στρατηγοὺς καὶ τοὺς δημάρχους. Ὁ Καίσαρ τότε, ἐπειδὴ ἡ Συγκλητος εἶχεν ὀνομάσει αὐτὸν ἐχθρὸν τῆς πατρίδος, ἐδέγηθη τὴν πρόκλησιν καὶ διηλθες μετὰ τοῦ στρατοῦ τὸν Ρουβίκωνα ποταμόν, ὅστις χωρίζει τὴν ἐντὸς τῶν "Αλπεων Γαλατίαν ἀπὸ τῆς ἄλλης Ιταλίας, ὑπειπὼν τὸ γνωστὸν ἐκεῖνο «ἀνερρίφθω κύβος» (Πλουτάρχ. β. Καίσ. 32, β. Πομπ. 60, Suet. Caes. 32 : Eatur, quo deorum ostenta et inimicorum iniquitas vocat: **iacta alea est**].

'Απὸ τοῦ σημείου τούτου ἀρχεται ὁ ἐμφύλιος πόλεμος (bellum civile) περὶ τοῦ ὅποιου πραγματεύονται τὰ ἀπομνημονεύματα.

IV. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ ΤΩΝ ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΚΑΙΣΑΡΟΣ

DE BELLO CIVILI

Βιβλ. I. Διαπραγματεύσεις τοῦ Καίσαρος πρὸς τὴν Συγκλητον. "Εκρηξις τοῦ ἐμφύλιου πολέμου. Υποταγὴ τῆς Ιταλίας ἀπὸ τοῦ Ρουβίκωνος μέχρι τοῦ Βρενδησίου. Έκδιοξις τῶν Πομπηιανῶν ἐκ τῆς Ιταλίας καὶ κατανίκησις αὐτῶν ἐν τῇ Ισπανίᾳ.

Βιβλ. II. Πολιορκία καὶ παράδοσις τῆς Μασσαλίας. Οριστικὴ ὑποταγὴ τῆς Ισπανίας. Ανακήρυξις τοῦ Καίσαρος ὑπὸ τοῦ

ρωμαϊκοῦ δήμου ως δικτάτωρος καὶ εἴτα ἐκλογὴ αὐτοῦ ως ὑπάτου. Ἡττα καὶ θάνατος τοῦ Κουρίωνος ἐν τῇ Ἀφρικῇ.

Βιβλ. III. Ἐκστρατεία τοῦ Καίσαρος κατὰ τοῦ Πομπήιου, διαπεραιωθέντος εἰς Ἑλλάδα. Διαπεραιώσις τοῦ Καίσαρος εἰς Παλαιστὴν τῆς Ἡπείρου (5 Ἰαν. τοῦ 48). Μάχαι καὶ ἥττα τοῦ Καίσαρος παρὰ τὸ Δυρράχιον (ἀπὸ τοῦ Ἀπριλίου — 6 Ἰουλίου τοῦ 48). ἄφιξις τούτου εἰς Αλγίνιον τῆς Θεσσαλίας (24 Ἰουλ. τοῦ 48). Ἡ περὶ τὴν Φάρσαλον μάχη (9 Αύγ. τοῦ 48). Καταδίωξις τοῦ Πομπήιου καὶ ἄφιξις αὐτοῦ εἰς τὸ Πηλούσιον τῆς Αλγύπτου. Δολοφονία αὐτοῦ (28 Σεπτεμβρίου τοῦ 48). Ἅφιξις τοῦ Καίσαρος εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ Πομπήιου (4 Ὀκτωβρ. τοῦ 48). Ἔναρξις τοῦ Ἀλεξανδρινοῦ πολέμου (9 Νοεμβρ. τοῦ 48).

V. ΠΡΟΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΕΙΣ ΤΟ 82ΟΝ ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΟΥ III ΒΙΒΛΙΟΥ

Ο Καῖσαρ μετὰ τὰς τελευταίας ἀτυχεῖς παρὰ τὸ Δυρράχιον μάχας ἐνόησεν, ὅτι δὲν ἡδύνατο νὰ κρατήσῃ τὰς θέσεις του. Αἱ τροφαὶ ἥρχισαν καθ' ὀλοκληρίαν νὰ ἐκλείπωσι καὶ οἱ στρατιῶται ἡναγκάζοντο νὰ τρώγωσιν ἀντὶ ἄρτου ζύμην παρεσκευασμένην ἐκ ριζῶν.

Ἐξ ἀλλού ἔτερος μέγας κίνδυνος ἡπείλει τὸν Καίσαρα ἐξ ἀνατολῶν. Κατὰ πρόσκλησιν τοῦ Πομπήιου ἔφθασεν εἰς τὴν Μακεδονίαν μετὰ δύο λεγεώνων ὁ πενθερὸς τούτου Σκιπίων, ἀνθύπατος τῆς Συρίας, δύτις ἐστράφη εὐθύς, ἀκολουθήσας ἀπὸ τῆς Θεσσαλονίκης τὴν Ἐγνατίαν ὀδόν, κατὰ τοῦ στρατηγοῦ Γναίου Δομιτίου Καλβίνου, δύτις ἐστάλη ὑπὸ τοῦ Καίσαρος ἀπὸ τῆς 6 Ἀπριλίου τοῦ 48 εἰς Μακεδονίαν μετὰ δύο λεγεώνων καὶ 500 ἵππεων.

Τούτων οὕτως ἔχόντων, ὁ Καῖσαρ, φρονῶν ὅτι, ἐάν μετέθετεν ἐκεῖθεν τὸ θέατρον τοῦ πολέμου βαδίζων ἐναντίον τοῦ Σκιπίωνος, θὰ ἐξηνάγκαζε τὸν Πομπήιον νὰ καταδιώξῃ αὐτὸν καὶ οὕτω θὰ παρείγετο εὐκαιρία πρὸς μάχην, ἔσπευσε νὰ συνενωθῇ μετὰ τοῦ στρατοῦ τοῦ Δομιτίου.

Οθεν κατ' ἀρχὰς διηρυθύνθη ὁ Καῖσαρ εἰς τὴν Ἀπολλωνίαν (7 Ἰουλίου τοῦ '48) ἐκεῖθεν στραφεὶς πρὸς ἀνατολὰς διὰ τῆς κοιλάδος

τοῦ Ἀφού καὶ διὰ τοῦ ὅρους Λάχμονος (διαβάσεως Μετσόβου) ἔφθασεν εἰς τὴν στρατηγικωτάτην πόλιν Αἰγίνιον (παρὰ τὴν σημερινὴν Καλαμπάκαν), ἔνθα συνηντήθη μετὰ τοῦ Δομιτίου . Ἐντεῦθεν ἤλθεν εἰς τὴν παραμεθόριον καὶ ισχυρὸν πόλιν Γόμφους (παρὰ τὸ σημερινὸν χωρίον Μουζάκι τῆς Πίνδου), ἣν μετὰ σύντομον πολιορκίαν ἐκνοίενες καὶ ἐλεγχάτησε (26 Ἰουλίου). Τὴν ἐπομένην ἡβάδιτε κατὰ τῆς Μητροπόλεως (πόλεως παρὰ τὸ Ηπαλαύκαστρον τῆς Καρδίτσης), ἥτις καὶ παρεδόθη ἀμαχητὶ (27 Ἰουλίου).

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Πομπήιος, ἐννοήσας τὸ σχέδιον τοῦ Καίσαρος, ἤκολούθησε κατὰ πόδας τοῦτον ἀπὸ τοῦ Δυρραχίου ὄδεύων πρὸς νότον μέχρι τῶν περὶ τὴν πόλιν Ἀσπαράγου μερῶν (ἐπὶ τῆς Β. ὅρθης τοῦ ποτ. Γενούσου [ν. Σκούμπη] τῆς Ἰλλυρίας). Ἐκεῖθεν ὅμως ἀποστὰς τῆς καταδιώξεως τοῦ Καίσαρος ἔφθασε διὰ τῆς Ἡρακλείας (νῦν Μοναστήρι) μέχρι τῆς Κέλλης, ἐντεῦθεν δὲ νοτίως μέχρι τοῦ Ἀλιάκμονος καὶ ἐπειτα διὰ τῆς αὐτῆς, δι' ἧς καὶ ὁ Σκιπίων ὄδοι τὴν Αὔγ. εἰς Λάρισαν, ἔνθα συνηνάθη μετὰ τοῦ στρατοῦ τοῦ Σκιπίωνος.

ΠΟΜΠΗΙΟΣ

2. Η ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΦΑΡΣΑΛΟΝ ΜΑΧΗ*

LXXXII. **Pompeius** paucis post diebus in Thessaliam per-
venit contionatusque apud cunctum exercitum suis agit gratias,
Scipionis milites cohortatur, ut parta iam victoria praedae ac
praemiorum velint esse participes, receptisque omnibus in una
castra legionibus suum cum Scipione honorem partitur classi-
cumque apud eum cani et alterum illi iubet praetorium tendi.
Auctis copiis Pompei duobusque magnis exercitibus coniunctis 2
pristica omnium confirmatur opinio et spes victoriae augetur,
adeo ut, quicquid intercederet temporis, id morari redditum in
Italiā videretur, et, si quando quid Pompeius tardius aut con- 3
sideratius ficeret, unius esse negotium diei, sed illum delectari
imperio et consulares praetoriosque servorum habere numero di-
cerent. Iamque inter se palam de praemiis ac sacerdotiis con- 4
tendebant in annosque consulatum definiebant, alii domos bona-
que eorum, qui in castris erant Caesaris, petebant; magnaque 5
inter eos in consilio fuit controversia, oporteretne Lucili Hirri,
quod is a Pompeio ad Parthos missus esset, proximis comitiis
praetoriis absentis rationem haberet, cum eius necessarii fidem
implorarent Pompei, praestaret, quod proficiscenti recepisset, ne
per eius auctoritatem deceptus videretur, reliqui, in labore pari
ac periculo ne unus omnes antecederet, recusarent.

LXXXIII. Iam de sacerdotio Caesaris Domitius, Scipio 1
Spintherque Lentulus cotidianis contentionibus ad gravissimas
verborum contumelias palam descenderunt, cum Lentulus aeta-
tis honorem ostentaret, Domitius urbanam gratiam dignitatem-
que iactaret, Scipio affinitate Pompei confideret. Postulavit etiam 2

* Κατὰ τὴν στερεότυπον ἔκδοσιν τοῦ Bernardus Dinter.

L. Afranium prodigionis exercitus Acutius Rufus apud Pompeium,
 3 quod gestum in Hispania diceret. Et L. Domitius in consilio di-
 xit placere sibi, bello confecto ternas tabellas dari ad iudicandum
 iis, qui ordinis essent senatorii belloque una cum ipsis in-
 terfuerissent sententiasque de singulis ferrent, qui Romae reman-
 sisserent quique intra praesidia Pompei fuissent neque operam in
 4 re militari praestitissent: unam fore tabellam, qui liberandos
 omni periculo censerent, alteram, qui capitibus damnarent, ter-
 5 tiam qui pecunia multarent. Postremo omnes aut de honoribus
 suis aut de praemiis pecuniae aut de persequendis inimicitiis
 agebant nec, quibus rationibus superare possent, sed, quem ad
 modum uti victoria deberent, cogitabant.

4 LXXXIII. Re frumentaria praeparata confirmatisque mili-
 tibus et satis longo spatio temporis a Dyrrachinis proeliis inter-
 misso, quo satis perspectum habere militum animum videretur,
 temptandum Caesar existimavit, quidnam Pompeius propositi
 2 aut voluntatis ad dimicandum haberet. Itaque ex castris exerci-
 tum eduxit aciemque instruxit, primo suis locis pauloque a cas-
 tris Pompei longius, continentibus vero diebus, ut progredere-
 tur a castris suis collibusque Pompeianis aciem subiceret. Quae
 3 res in dies confirmationem eius exercitum efficiebat. Superius
 tamen institutum in equitibus servabat, ut, quoniam numero
 multis partibus esset inferior, adulescentes atque expeditos ex
 antesignanis electos mustatis ad perniciatem armis inter equites
 proeliari iuberet, qui cotidiana consuetudine usum quoque eius
 4 generis proeliorum perciperent. His erat rebus effectum, ut equi-
 tum mille etiam apertioribus locis VII milium Pompeianorum
 impetum, cum adesset usus, sustinere auderent neque magno
 5 opere eorum multitudine terrorerentur. Namque etiam per eos
 dies proelium secundum equestre fecit atque unum Allobrogem
 ex duobus cum quibusdam interfecit.

1 LXXXV. Pompeius, qui castra in colle habebat, ad infimas
 radices montis aciem instruebat, semper, ut videbatur, exspec-
 2 tans, si iniquis locis Caesar se subiceret. Caesar nulla ratione

ad pugnam elici posse Pompeium existimans hanc sibi commodissimam belli rationem iudicavit, ut castra ex eo loco moveret semperque esset in itineribus, haec spectans, ut movendis castris 3 pluribusque adeundis locis commodiore re frumentaria uteretur, simulque in itinere ut aliquam occasionem dimicandi nancisceretur et insolitum ad laborem Pompei exercitum cotidianis itineribus defatigaret. His constitutis rebus, signo iam profectionis 4 dato tabernaculisque detensis animadversum est, paulo ante extra cotidianam consuetudinem longius a vallo esse aciem Pompei progressam, ut non iniquo loco posse dimicari videretur. Tunc 5 Caesar apud suos, cum iam esset agmen in portis, Diferendum est, inquit, iter in praesentia nobis et de proelio cogitandum, sicut semper depoposeimus. Animo simus ad dimicandum parati; non facile occasionem postea reperiemus, confestimque expeditas copias educit.

LXXXVI. Pompeius quoque, ut postea cognitum est, suo- 1 rum omnium hortatu statuerat proelio decertare. Namque etiam in consilio superioribus diebus dixerat, prius quam concurrerent acies, fore uti exercitus Caesaris pelleretur. Id cum essent plerique admirati, Scio me, inquit, paene incredibilem rem polliceri; sed rationem consilii mei accipite, quo firmiore animo in proelium prodeatis. Persuasi equitibus nostris, idque mihi facturos 3 confirmaverunt, ut, cum proprius sit accessum, dextrum Caesaris cornu ab latere aperto aggredierentur et circumventa ab tergo acie prius perturbatum exercitum pellerent, quam a nobis telum in hostem iaceretur. Ita sine periculo legionum et paene sine 4 vulnere bellum conficiemus. Id autem difficile non est, cum tantum equitatu valeamus. Simul denuntiavit, ut essent animo pa- 5 rati in posterum et, quoniam fieret dimicandi potestas, ut saepe cogitavissent, ne usu manuque reliquorum opinionem fallerent.

LXXXVII. Hunc Labienus exceptit et, cum Caesaris copias 1 despiceret, Pompei consilium summis laudibus efferret, Noli, in- 2 quit, existimare, Pompei, hunc esse exercitum, qui Galliam Ger- maniamque devicerit. Omnibus interfui proeliis, neque temere

3 incognitam rem pronuntio. Perexigua pars illius exercitus superest; magna pars deperiit, quod accidere tot proeliis fuit necesse, multos autumni pestilentia in Italia consumpsit, multi domum
 4 discesserunt, multi sunt relicti in continenti. An non audistis ex iis, qui per causam valetudinis remanserunt, cohortes esse Brundisii factas? Hae copiae, quas videtis, ex dilectibus horum annorum in ceteriore Gallia sunt refectae, et plerique sunt ex coloniis Transpadanis. Ac tamen, quod fuit roboris, duabus proeliis
 5 Dyrrachinis interiit. Haec cum dixisset, iuravit, se nisi victorem in castra non reversurum, reliquosque, ut idem facerent, hortatus est. Hoc laudans Pompeius idem iuravit; nec vero ex reliquo
 6 quis fuit quisquam, qui iurare dubitaret. Haec cum facta sunt in consilio, magna spe et laetitia omnium discessum est; ac iam animo victoriam praecipiebant, quod de re tanta et a tam perito imperatore nihil frustra confirmari videbatur.

1 LXXXVIII. **Caesar**, cum Pompei castris appropinquasset,
 2 ad hunc modum aciem eius instructam animadvertisit. Erant in sinistro cornu legiones duae traditae a Caesare initio dissensio-
 nis ex senatus consulto, quarum una prima, altera tertia appellata
 3 batur; in eo loco ipse erat Pompeius. Mediam aciem Scipio cum legionibus Syriacis tenebat, Ciliciensis legio coniuncta cum co-
 4 hortibus Hispanis in dextro cornu erant collocatae. Has firmissimas se habere Pompeius existimabat. Reliquas inter aciem medianam cornuaque interiecerat numeroque cohortes CX expleverat.
 5 Haec erant milia XLV, evocatorum circiter duo, quae ex beneficiariis superiorum exercituum ad eum convenerant; quae tota acie disperserat. Reliquas cohortis VII in castris propinquisque
 6 castellis praesidio disposuerat. Dextrum cornu eius rivus quidam impeditis ripis muniebat; quam ob causam cunetum equitatum sagittarios funditoresque omnes sinistro cornu obiecerat.

1 LXXXVIII. Caesar superius institutam servans X. legio-
 nem in dextro cornu, nonam in sinistro collocaverat, tametsi erat Dyrrachinis proeliis vehementer attenuata, et huic sic adiunxit octavam, ut paene unam ex duabus efficeret, atque al-

teram alteri praesidio esse iusserat. Cohortes in acie LXXX constitutas habebat, quae summa erat milium XXII; cohortes duas castris praesidio reliquerat. Sinistro cornu Antonium, dextro P. Sullam, media acie Cn. Domitium praeposuerat. Ipse contra Pompeium constituit. Simul his rebus animadversis, quas demonstravimus, timens, ne a multitudine equitum dextrum cornu circumveniretur, celeriter ex tertia acie singulas cohortes detraxit atque ex his quartam instituit equitatuique opposuit et, quid fieri vellet, ostendit monuitque, eius diei victoriam in earum cohortium virtute constare. Simul tertiae aciei totique exercitui imperavit, ne iniussu suo concurreret; se, cum id fieri vellet, vexillo signum daturum.

LXXX. **Exercitum** cum militari more ad pugnam cohortaretur suaque in eum perpetui temporis officia praedicaret, imprimis commemoravit, testibus se militibus uti posse, quanto studio pacem petisset, quae per Vatinium in colloquis, quae per Aulum Clodium cum Scipione egisset, quibus modis ad Orcum cum Libone de mittendis legatis contendisset. Neque se umquam abuti militum sanguine neque rempublicam alterutro exercitu privare voluisse. Hac habita oratione exposcentibus militibus et studio pugnae ardentibus tuba signum dedit.

LXXXI. Erat Crastinus evocatus in exercitu Caesaris, qui superiore anno apud eum primum pilum in legione X. duxerat, vir singulari virtute. Hic signo dato, Sequimini me, inquit, manipulares mei qui fuitis, et vestro imperatori, quam constituitis, operam date. Unum hoc proelium superest; quo confecto et ille suam dignitatem et nos nostram libertatem recuperabimus. Simul respiciens Caesarem, Faciam, inquit, hodie, imperator, ut aut vivo mihi aut mortuo gratias agas. Haec cum dixisset, primus ex dextro cornu procucurrit, atque eum electi milites circiter CXX voluntarii eiusdem centuriae sunt prosecuti.

LXXXII. Inter duas acies tantum erat relictum spatii, ut satis esset ad concursum utriusque exercitus. Sed Pompeius

suis praedixerat, ut Caesaris impetum exciperent neve se loco moverent aciemque eius distrahi paterentur; idque admonitus C. Triarii fecisse dicebatur, ut primus excursus visque militum infringeretur aciesque distenderetur, atque in suis ordinibus dis-
3 positi dispersos adorirentur; leviusque easura pila sperabat in loco retentis militibus quam si ipsi immissis telis occueurrisserent, simul fore, ut duplicito cursu Caesaris milites examinarentur
4 et lassitudine conficerentur. Quod nobis quidem nulla ratione factum a Pompeio videtur, propterea quod est quaedam animi incitatio atque alacritas naturaliter innata omnibus, quae stu-
5 dio pugnae incenditur. Hanc non reprimere, sed augere imperatores debent; neque frustra antiquitus institutum est, ut signa undique concinerent clamoremque universi tollerent; quibus rebus et hostes terreri et suos incitari existimaverunt.

1 LXXXIII. Sed nostri milites dato signo cum infestis pilis procucurrisserent atque animadvertisserent, non concurri a Pompeianis, usu periti ac superioribus pugnis exercitati sua sponte cursum represserunt et ad medium fere spatum constiterunt, ne consumptis viribus appropinquarent, parvoque intermisso temporis spatio ac rursus renovato cursu pila miserunt celeri-
2 terque, ut erat praeceptum a Caesare, gladios strinxerunt. Neque vero Pompeiani huic rei defuerunt. Nam et tela missa exceperunt et impetum legionum tulerunt et ordines conservarunt
3 pilisque missis ad gladioſ redierunt. Eodem tempore equites ab sinistro Pompei cornu, ut erat imperatum, universi procucurre-
4 runt, omnisque multitudo sagittariorum se profudit. Quorum impetum noster equitatus non tulit, sed paulatim loco motus cessit, equitesque Pompei hoc acrius instare et se turmatim expli-
5 care aciemque nostram a latere aperto circumire coeperunt. Quod ubi Caesar animadvertisit, quartae aciei, quam instituerat
6 sex cohortium, dedit signum. Illi celeriter procucurrerunt infestisque signis tanta vi in Pompei equites impetum fecerunt, ut eorum nemo consisteret omnesque conversi non solum loco excederent, sed protinus incitati fuga montes altissi-
7 mos peterent. Quibus summotis omnes sagittarii funditoresque

destituti inermes sine praesidio interfici sunt. Eodem impetu 8 cohortes sinistrum cornu pugnantibus etiam tum ac resistentibus in acie Pompeianis circumierunt eosque a tergo sunt adortae.

LXXXIII. Eodem tempore tertiam aciem Caesar, quae 1 quieta fuerat et se ad id tempus loco tenuerat, procurrere iussit. Ita cum recentes atque integri defessis successissent, alii autem 2 a tergo adorirentur, sustinere Pompeiani non potuerunt atque universi terga verterunt. Neque vero Caesarem fecerunt, qui ab 3 iis cohortibus, quae contra equitatum in quarta acie collocatae essent, initium victoriae oriretur, ut ipse in cohortandis militibus pronuntiaverat. Ab his enim primum equitatus est pul- 4 sus, ab isdem factae caedes sagittariorum ac funditorum, ab isdem acies Pompeiana a sinistra parte [erat] circumita atque initium fugae factum. Sed Pompeius, ut equitatum suum pulsum 5 vidit atque eam partem, cui maxime confidebat, perterritam animadvertisit, aliis quoque diffisus acie excessit protinusque se in castra equo contulit et iis centurionibus, quos in statione ad praetoriam portam posuerat, clare, ut milites exaudirent, Tuemini, inquit, castra et defendite diligenter, si quid durius acciderit. Ego reliquas portas circumeo et castrorum praesidia confirmo. Haec cum dixisset, se in praetorium contulit, sum- 6 mae rei diffidens et tamen eventum exspectans.

LXXXV. Caesar Pompeianis ex fuga intra vallum com- 1 pulsis nullum spatium perterritis dare oportere existimans milites cohortatus est, ut beneficio fortunae uterentur castraque oppugnarent. Qui, etsi magno aestu (nam ad meridiem res erat 2 perducta), tamen ad omnem laborem animo parati imperio paruerunt. Castra a cohortibus, quae ibi praesidio erant relictae, in- 3 dustrie defendebantur, multo etiam acerius a Thracibus barbaris- que auxiliis. Nam, qui ex acie refugerant milites, et animo per- 4 territi et lassitudine confecti missis plerique armis signisque militaribus magis de reliqua fuga quam de castrorum defensione cogitabant. Neque vero diutius, qui in vallo constiterant, mul- 5 titudinem telorum sustinere potuerunt, sed confecti vulneribus

locum reliquerunt, protinusque omnes ducibus usi centurionibus tribunisque militum in altissimos montes, qui ad castra pertinebant, confugerunt.

1 LXXXVI. In castris Pompei videre licuit trichilas structas, magnum argenti pondus expositum, recentibus caespitibus tabernacula constrata, Lucii etiam Lentuli et non nullorum tabernacula protecta edera, multaque praeterea, quae nimiam luxuriam et victoriae fiduciam designarent, ut facile existimari posset, nihil eos de eventu eius diei timuisse, qui non necessarias conquererent voluptates. At hi miserrimo ac patientissimo exercitu Caesaris luxuriem obiciebant, cui semper omnia ad necessarium usum defuisserent. Pompeius, iam cum intra vallum nostri versarentur, equum nactus detractis insignibus imperatorii decumana porta se ex castris eiecit protinusque equo citato 4 Larisam contendit. Neque ibi constitit, sed eadem celeritate paucos suos ex fuga nactus, nocturno itinere non intermisso, comitatu equitum XXX ad mare pervenit navemque frumentariam concendit, saepe, ut dicebatur, querens, tantum se opinionem fefellisse, ut, a quo genere hominum victoriam sperasset, ab eo initio fugae facto paene proditus videretur.

1 LXXXVII. Caesar castris potitus a militibus contendit, ne in praeda occupati reliqui negotii gerendi facultatem dimitterent. Qua re impetrata montem opere circummunire instituit. Pompeiani, quod is mons erat sine aqua, diffisi ei loco relicto monte universi iugis eius Larisam versus se recipere coeperunt. 3 Qua re animadversa Caesar copias suas divisit partemque legionum in castris Pompei remanere iussit, partem in sua castra remisit, IIII secum legiones duxit commodioreque itinere Pompeianis occurtere coepit et progressus milia passuum VI aciem 4 instruxit. Qua re animadversa Pompeiani in quodam monte constiterunt. Hunc montem flumen subluebat. Caesar milites cohortatus [est], etsi totius diei continenti labore erant confecti noxae que iam suberat, tamen munitione flumen a monte seclusit, ne 5 noctu aquari Pompeiani possent. Quo perfecto opere illi de-

ditione missis legatis agere coeperunt. Pauci ordinis senatorii, qui se cum iis coniunxerant, nocte fuga salutem petiverunt.

LXXXVIII. Caesar prima luce omnes eos, qui in monte 1 conserderant, ex superioribus locis in planiciem descendere atque arma proicere iussit. Quod ubi sine recusatione fecerunt passis- 2 que palmis projecti ad terram flentes ab eo salutem petiverunt, consolatus consurgere iussit et pauca apud eos de lenitate sua locutus, quo minore essent timore, omnes conservavit, militibus- que suis commendavit, ne qui eorum violaretur, neu quid sui desiderarent. Hac adhibita diligentia ex castris sibi legiones alias 3 occurrere et eas, quas secum duxerat, invicem requiescere atque in castra reverti iussit eodemque die Larisam pervenit.

LXXXVIII. In eo proelio non amplius CC milites desi- 1 deravit, sed centuriones, fortes viros, circiter XXX amisit. Inter- 2 fectus est etiam fortissime pugnans Crastinus, cuius mentionem supra fecimus, gladio in os adversum coniecto. Neque id fuit 3 falsum, quod ille in pugnam proficiscens dixerat. Sic enim Cae- sar existimabat, eo proelio excellentissimam virtutem Crastini 4 fuisse, optimeque eum de se meritum iudicabat. Ex Pompeiano exercitu circiter milia XV cecidisse videbantur, sed in dditionem 5 venerunt amplius milia XXIII (namque etiam cohortes, quae praesidio in castellis fuerant, sese Sullae dediderunt), multi praeterea in finitimas civitates refugerunt, signaque militaria ex proelio ad Caesarem sunt relata CLXXX et aquilae VIII. L. Do- mitius ex castris in montem refugiens , cum vires eum lassitudine defecissent, ab equitibus est interfactus.

C. Eodem tempore D. Laelius cum classe ad Brundisium 1 venit eademque ratione, qua factum a Libone antea demonstra- 2 vimus, insulam obiectam portui Brundisino tenuit. Similiter Va- tinius, qui Brundisio praeerat, tectis instructisque scaphis eli- 3 euit naves Laelianas atque ex his longius productam unam quin- queremem et minores duas in angustiis portus cepit, itemque per equites dispositos aqua prohibere classiarios instituit. Sed

Laelius tempore anni commodiore usus ad navigandum onera-
 4 riis navibus Coreyra Dyrrachioque aquam suis supportabat neque
 a proposito deterrebatur, neque ante proelium in Thessalia fac-
 tum cognitum aut ignominia amissarum navium aut necessari-
 arum rerum inopia ex portu insulaque expelli potuit.

1 Cl. Isdem fere temporibus Cassius cum classe Syrorum et
 Phoenicum et Cilicum in Siciliam venit, et cum esset Caesaris
 classis divisa in duas partes, dimidiae parti praesesset P. Sulpicius
 praetor Vibone ad fretum, dimidiae M. Pomponius ad Mes-
 sanam, prius Cassius ad Messanam navibus advolavit, quam Pom-
 2 ponius de eius adventu cognosceret, pertubatumque eum nae-
 tus nullis custodiis neque ordinibus certis, magno vento et se-
 cundo completas onerarias naves taeda et pice et stupa reliquis-
 que rebus, quae sunt ad incendia, in Pomponianam classem im-
 misit atque omnes naves incendit XXXV, e quibus erant XX
 3 constratae. Tantusque eo facto timor incessit, ut, cum esset legio
 praesidio Messanae, vix oppidum defenderetur, et nisi eo ipso
 tempore quidam nuntii de Caesaris victoria per dispositos equi-
 tes essent allati, existimabant plerique futurum fuisse, uti amit-
 4 teretur. Sed oportunissime nuntiis allatis oppidum est defensum;
 Cassiusque ad Sulpicianam inde classem profectus est Vibonem,
 applicatisque nostris ad terram navibus circiter XL propter
 eundem timorem pari atque antea ratione [egerunt] secundum
 nactus ventum onerariās naves praeparatas ad incendium im-
 misit, et flamma ab utrōque cornu comprensa naves sunt com-
 5 bustae quinque. Cumque ignis magnitudine venti latius serpe-
 ret, milites, qui ex veteribus legionibus erant relicti praesidio
 6 navibus ex numero aegrorum, ignominiam non tulerunt, sed sua
 sponte naves concenderunt et a terra solverunt, impetuque facto
 in Cassianam classem quinqueremis duas, in quarum altera erat
 Cassius, ceperunt, sed Cassius exceptus scapha refugit; praeterea
 7 duae sunt depressae triremes. Neque multo post de proelio facto
 in Thessalia cognitum est, ut ipsis Pompeianis fides fieret: nam
 ante id tempus singi a legatis amicisque Caesaris arbitrabantur.
 Quibus rebus cognitis ex his locis Cassius cum classe discessit.

CII. **Caesar** omnibus rebus relictis persequendum sibi Pompeium existimavit, quascumque in partes se ex fuga recepisset, ne rursus copias comparare alias et bellum renovare posset, et, quantumcumque itineris equitatu efficere poterat, cotidie progre-
diebatur legionemque unam minoribus itineribus subsequi iussit.
Erat edictum Pompei nomine Amphipoli propositum, uti omnes eius provinciae iuniores, Graeci civesque Romani, iurandi causa convenirent. Sed, utrum avertendae suspicionis causa Pompeius proposuisset, ut quam diutissime longioris fugae consilium occul-
taret, an novis delectibus, si nemo premeret, Macedoniam tenere conaretur, existimari non poterat. Ipse ad ancoram una nocte constitit et vocatis ad se Amphipoli hospitibus et pecunia ad necessarios sumptus corrogata cognito Caesaris adventu ex eo loco discessit et Mytilenas paucis diebus venit. Biduum tem-
pestate retentus navibusque aliis additis actuariis in Ciliciam atque inde Cyprum pervenit. Ibi cognoscit, consensu omnium Antiochenium civiumque Romanorum, qui illie negotiarentur, arcem captam esse excludendi sui causa nuntiosque dimisso ad eos, qui se ex fuga in finitimas civitates recepisse dicerentur, ne Antiochiam adirent: id si fecissent, magno eorum capitinis periculo futurum. Idem hoc L. Lentulo, qui superiore anno consul fuerat, et P. Lentulo consulari ac nonnullis aliis acciderat Rhodi; qui cum ex fuga Pompeium sequerentur atque in insulam venis-
sent, oppido ac portu recepti non erant missisque ad eos nuntiis, ut ex his locis discederent, contra voluntatem suam naves solvere-
runt. Iamque de Caesaris adventu fama ad civitates perferebatur.

CIII. Quibus cognitis rebus Pompeius deposito adeundae Syriae consilio pecunia societatis sublata et a quibusdam privatis sumpta et aeris magno pondere ad militarem usum in naves imposito duobusque milibus hominum armatis, partim quos ex familiis societatum delegerat, partim a negotiatoribus coegerat, quos[que] ex suis quisque ad hanc rem idoneos existimatbat, Pelusium pervenit. Ibi easu rex erat Ptolemaeus, puer ae-
tate, magnis copiis cum sorore Cleopatra bellum gerens, quam paucis ante mensibus per suos propinquos atque amicos regno

expulerat ; castraque Cleopatrae non longo spatio ab eius castris
 3 distabant. Ad eum Pompeius misit, ut pro hospitio atque amici-
 tia patris Alexandria reciparetur atque illius opibus in calamiti-
 4 tate tegeretur. Sed qui ab eo missi erant, confecto legationis of-
 ficio liberius cum militibus regis colloqui coeperunt eosque hor-
 tari, ut suum officium Pompeio praestarent neve eius fortunam
 5 despicerent. In hoc erant numero complures Pompei milites,
 quos ex eius exercitu acceptos in Syria Gabinius Alexandriam
 traduxerat belloque confecto apud Ptolemaeum, patrem pueri
 reliquerat.

1 CIII. His tunc cognitis rebus amici regis, qui propter aeta-
 tem eius in curatione erant regni, sive timore adducti, ut postea
 praedicabant, sollicitato exercitu regio, ne Pompeius Alexan-
 driam Aegyptumque occuparet, sive despecta eius fortuna, ut
 plerumque in calamitate ex amicis inimici exsistunt, his, qui erant
 ab eo missi, palam liberaliter responderunt eumque ad regem ve-
 2 nire iusserunt ; ipsi clam consilio inito Achillam praefectum re-
 gium, singulari hominem audacia, et L. Septimum tribunum mi-
 3 litum ad interficiendum Pompeium miserunt. Ab his liberaliter
 ipse appellatus et quadam notitia Septimii productus, quod bello
 praedonum apud eum ordinem duxerat, naviculam parvulam con-
 scendit cum paucis suis : ibi ab Achilla et Septimio interficitur.
 Item L. Lentulus comprehenditur ab rege et in custodia necatur.

ΜΕΡΟΣ Β'

1. Ο ΣΤΡΑΤΟΣ ΤΟΥ ΚΑΙΣΑΡΟΣ
2. ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ - ΛΕΞΙΛΟΓΙΟΝ

1. Ο ΣΤΡΑΤΟΣ ΤΟΥ ΚΑΙΣΑΡΟΣ

1. Στρατός. Ὁ στρατὸς (exercitus) τοῦ Καίσαρος συνέκειτο :

1

- I. ἐκ πεζῶν (pedites),
- II. ἐξ ἵππων (equites),
- III. ἐκ τεχνιτῶν (fabri) καὶ
- IV. ἐξ ἀποσκευῶν (impedimenta).

I. Pedites. Οἱ πεζοὶ ἦσαν :

2

- A) milites legionarii καὶ
- B) milites levis armaturae.

A. Οἱ milites legionarii ἦσαν ῥωμαῖοι πολῖται τῶν κατωτέρων τάξεων 3
ὑπηρετοῦντες ἐν τῷ στρατῷ ἐπὶ μισθῷ καὶ προαγωγῇ. Οὗτοι κατενέμοντο εἰς λε-
γεῶνας (legio).

Σ μείωσις. Κατὰ τὸν γαλατικὸν πολέμον τὸ ἑτήσιον μισθὸς ἀνήρχετο 4
περίπου εἰς 128 προπολεμικὰς δραχμάς, βραδύτερον δύως ὁ Καίσαρ ἀνεβίβασεν
αὐτὸν εἰς 240 περίπου καταβαλλομένας κατὰ τομηρίαν. Ὁ μισθὸς προστηξάνετο
διὰ τῆς διαροής τῶν λαφύρων (praeda 82, 1. 97, 1*) ἢ διὰ χοημάτων, ἐκ λειῶν
προερχομένων. Ἐκτὸς τῶν χοηματικῶν τούτων ἀμοιβῶν ὑπῆρχε καὶ ιθική, ἣτοι
ἐπιπλος γινόμενος ἅπο τοῦ στρατηγοῦ ἐνώπιον τοῦ στρατοῦ.

Ο ἀριθμὸς τῆς δυνάμεως ἐκάστης λεγεῶνος ἀνήρχετο εἰς 4.000 - 6.000 5
ἄνδρας.

Ἡ λεγεῶν ὑποδιῃρεῖτο ὡς ἔξης :

1 legio = 10 cohortes (89, 2. 4, 93, 5. 8. κοόρτεις, τάγματα).
1 cohors (400 περίπου ἄνδρες = 3 manipuli (91, 2. σπεῖραι).
1 manipulus = 2 centuriae
(91, 3. λόχοι) ἢ ordines (104, 3)

Σ μείωσις. Οἱ ἄνδρες τῆς λεγεῶνος ἐκαλοῦντο legionarii, οἱ δὲ τοῦ
manipulus ἐλέγοντο manipulares (91, 2). Οἱ ἄνδρες ἐκάστου manipulus παρε-
τάσσοντο κατὰ τὴν ἀκόλουθον σειράν : 1) ἀστάτοι (hastati), νεώτατοι τὴν ἥλικιαν
2) πρίγκιπες (principes), ἀκμαιώτατοι τὴν ἥλικιαν καὶ 3) τριάριοι (triarii
ἢ pilani ἢ veterani), οἱ πρεσβύτεροι τῶν στρατιωτῶν, οἱ καὶ λόγῳ τῆς πολε-
μικῆς αὐτῶν πείρας απονδαίστατοι.

* Οἱ ἀριθμοὶ παραπέμποντι εἰς τὰ κεφάλαια τοῦ κειμένου (σελ. 19 - 30).
π. χ. 82, 1 — κεφ. 82, § 1

3

- 6 Συνήθως ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀνδρῶν τῆς πρώτης κούρτεως, ὡς καὶ τῶν ὑποδιαιρέσεων ταύτης, ἦτο πέρα τοῦ κανονικοῦ ηὔξημένος, διότι αὐτὴ ἀπετέλει τὰ νεῦρα τῆς λεγεόνος (91, 3). "Οοεν ἡ πρώτη κούρτις συνέκειτο ἐξ ἀνδρῶν ἀποτελούντων τὸ δύναμις τοῦ στρατοῦ.
- 7 Ἐκτὸς τῶν στρατιωτῶν τούτων ὑπῆρχον ἐν τῇ λεγεῖσι καὶ οἱ λεγόμενοι evocati (ἀνάκτητοι 88, 5, 91, 1). Οὗτοι ἦσαν παλαιάμαχοι στρατιῶται (veterani), ἀφυπηρετήσαντές ποτε τῶν τάξεων τοῦ στρατοῦ, οἱ δόποι, εἴτε ἀυτεπαγγέλτως (30εν καὶ voluntarii ἐκαλοῦντο 91, 3), εἴτε τῇ προστάλησι τοῦ στρατηγοῦ, πρεσέφερον ἐκ νέου τὰς ὑπηρεσίας αὐτῶν, ἐφ' ὃσον δύορκει ἡ δι'. Ἡ ἐκλήθησαν στρατεῖα. Οἱ τοιοῦτοι ἐτιμᾶντο ἐξαιρετικῶν ἐν τῷ στρατῷ ἔχοντες οὐχὶ μόνον ἵππον ἐν τῇ πορείᾳ, ἀλλὰ καὶ βαθὺμον καὶ μισθὸν ἐκατοντάρχου, προσέστι δὲ ἦσαν ἀπηλλαγμένοι τῶν ταπεινοτέρων τοῦ στρατοπέδου ὑπηρεσιῶν.
- 8 Ἀπηλλαγμένοι ὠσαύτως, ἐξ εὐεργετήματος (beneficio) στρατηγοῦ ἡ ἄλλου ἀνωτέρου ἀξιωματικοῦ, τῶν ταπεινοτέρων τοῦ στρατοπέδου ὑπηρεσιῶν (πρβλ. τοὺς σημερινοὺς ὑπαξιωματικούς) ἦσαν καὶ οἱ πεζοὶ στρατιῶται, οἱ καλούμενοι beneficiarii (88, 5), οἵτινες ἀπετέλουν τὴν ὑπὸ τοῦ Καίσαρος μηημονούμενην cohors praetoria, ἀπολαύσουσαν τῆς ἐξαιρετικῆς ἐμπιστοσύνης τοῦ εὐεργετήσαντος στρατηγοῦ, διν καὶ συνάδειν εἰς πᾶσαν στρατιωτικὴν ἐπιχείρησιν.
- 9 B. Οἱ milites levis armaturae (στρατιῶται ἐλαφροῦ ὀπλισμοῦ) δὲν ἦσαν ἥματιοι πολεῖται, ἀλλὰ πολεῖται συμμάχων πόλεων (socii) καὶ ἐκαλοῦντο auxilia (95, 3), ἐστρατολογῆσαντο δὲ διὰ διατάγματος τοῦ στρατηγοῦ edictum proponere 102, 2) καὶ ὑπηρέτουν ἐπὶ μισθῷ. Οἱ ἀρχηγοὶ ὅμως αὐτῶν ἐκαλοῦντο praefecti socium καὶ ἦσαν ἥματοι. Ὁ ὀπλισμὸς ἀπετελεῖτο κατὰ κανόνα ἐκ μικρᾶς ἀσπίδως, ἐλαφροῦ καὶ μικροῦ κράνους, ξιφιδίους καὶ βραχέος ἀχοντίου. Εἰς τούτους ἀνῆκον καὶ οἱ σφενδονῆται (funditores 93, 7, 94, 4) καὶ οἱ τοξόται (sagittarii 93, 3, 7, 94, 4; ἰδὲ καὶ ἀρ. 15 α). Τυῆμα τῶν ἐπικουρικῶν ἦσαν καὶ οἱ alarii [ala = πτέρυξ, κέρας τῆς παρατάξεως] ἐκ ἥματιν ἐπαρχιῶν στρατολογούμενοι, κληθέντες οὕτω διότι πάλαι παρετάσσοντο ἐκατέρωθεν τῆς λεγεῶνος.
- 10 11 Ἐκαλοῦντο praefecti regis ἢ regii (104, 2) οἱ ἐκτὸς τῆς Τρώμης ἀρχηγοὶ τῶν στρατιωτῶν τοῦ βασιλέως.
- 12 II. E qu i t e s . Τὸ ἵππον (equites, equitatus καὶ σπανιώτατα Romani equites 84, 3, 89, 4, 93, 4, 94, 3, 4, 5) ἀπετελεῖτο ἐπὶ Καίσαρος οὐχὶ ἐκ ἥματιν ἵππεων (equites Romani) οὐδὲ ἐκ ἥματιν πολιτῶν (cives Romani) * ἀλλ' ἐκ πολιτῶν στρατολογούμενων ἐκ τῶν συμμάχων ὑπὸ ἵππαρχους ὅμως ἥματιν (praefecti equitum). Οἱ ἵππεις κατενέμοντο εἰς 10 ὥλας (turmae ἢ συνθέστερον turmae equitum πρβλ. καὶ τὴν φράσιν turmatim se explicare 93, 3) ὑπὸ ὑλάρχας καλουμένους decuriones (ἢ qui equitatui praeerant).

* Τὸ πεζὸν ὑπὸ τοῦ Καίσαρος καλεῖται καὶ nostri (= οἱ ἡμέτεροι) ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς ἵππεις, οἵτινες ἦσαν ξένοι (Γαλάται κ. ἄ.).

"Εκάστη ὥη, συγκειμένη ἐκ 30 ἵππων ὑπὸ 3 ὄλαρχας, διηρεῖτο εἰς 3 ὄλαρχίας ἡ δεκανείας (decuriae), πλείονες δὲ τῆς μιᾶς ὥλαι ἀπετέλουν τὴν πτέρυγα (ala τάγμα ἵππικοῦ). Οἱ οὐραγοὶ τοῦ ἵππικοῦ ἐκαλοῦντο optiones.

Πολλάκις πρὸς ἐλίσχυσιν τοῦ ἵππικοῦ, μάλιστα ἀριθμητικῶς ὑποδεεστέρου, 13 ἐγκατεμειγνύοντο πεζοὶ (inter equites proeliari 84, 3) ἀλλὰ μετὰ ἐλαφροτέρου ὀπλισμοῦ (mutatis armis 84, 3), ἐπίσης δὲ sagittarii καὶ funditores 93, 3. 7. 94, 4. ἵδε καὶ ἀρ. 10). Οἱ ἵπποι (calones) ως καὶ οἱ ἡμιονῆγοι (muliones, ἵδε ἀρ. 15) διὰ κοινοῦ ὀνόματος ἐκαλοῦντο servi. Ὁ ὀπλισμὸς τῶν ἀνδρῶν τοῦ ἵππικοῦ ἔξηρτάτο ἐκάστοτε ἀπὸ τῆς χώρας τῆς προελεύσεως αὐτῶν.

III. F a b r i . Οὗτοι ἦσαν τεχνῖται (ὅπλοισι, χαλκεῖς, σιδηρεῖς, τέ- 14 χτονες) ἐντεταλμένοι τὴν συντήρησιν καὶ τὴν κατασκευὴν τοῦ ὄλικοῦ πολέμου. Ὁ ἀρχηγὸς αὐτῶν ἐκαλεῖτο praefectus fabrum. Ἐπὶ Καίσαρος ὅμοιος οὗτος μόνον τὸ ὄνομα εἶχε κοινὸν πρὸς τοὺς praefecti, ἐχρησίμευε δὲ ὡς βοηθὸς τοῦ στρατηγοῦ ἔχων ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν αὐτοῦ τὰς πολεμικὰς μηχανάς. Οἱ fabri ἐπὶ Καίσαρος ἀπετελοῦντο ἐκ στρατιωτῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν λεγεῶνα (legionarii), ἵδικ μάλιστα προκειμένου περὶ κατασκευῆς γεφυρῶν καὶ νεῶν.

*

IV. I m p e d i m e n t a . Διὸ τῆς λέξεως ταύτης ἐδηλοῦντο γενικῶς αἱ 15 βαρεῖαι στρατιωτικαὶ ἀποσκευαῖ, ἤτοι σκηναί, πολεμικαὶ μηχαναῖ, μεταφερόμεναι ἐπὶ ζῴων καὶ ἀμαξῶν, ως καὶ αἱ sarcinae (ἵδε ἀρ. 18). Εἰς τὰ impedimenta συμπεριελαμβάνοντο καὶ οἱ σχετικοὶ ὀδηγοὶ τῶν ζῴων.

Σημείωσις : Αἱ πολεμικαὶ μηχαναὶ ἦσαν :

α') βλητικαὶ (tormenta). Αὗται ἐζῷησίμενον πρὸς ἄμυναν, ἐπίθεσιν καὶ πολιορκίαν, ὡσαύτως δὲ ἐτοποθετοῦντο καὶ ἐπὶ τῶν καταστρωμάτων τῶν νεῶν πρὸς ἀποστροφὴν ἀποβιβάσεως στρατοῦ, ἤτοι 1) scorpio ballistae, ἐκτοξεύοντα μεγάλα βέλη καὶ βαρεῖς ὑσσούς (pila muralia). 2) fundae libriles σφενδόναι ἐκσφενδονίζονται λιτραιόντος λίθους ἢ καὶ ἄλλους μικροτέρους. *3) catapultae καταπέλται, ἐκτοξεύοντες βέλη καὶ μεγάλους λίθους καὶ 4) ballistae πετροβόλοι.

β') πολιορκητικαὶ, ἤτοι 1) plutei προπετάσματα, γεροσκελῆναι. 2) turris ambulatoria κυνητὸς πύργος. 3) vinea ἀμπελοῦ. 4) testudo κελώνη. 5) aries κριός. 6) fistulae ἢ festūca ὁργανοί, εἰδος κοπάρον, πρὸς ἐμπήξιν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους μεγάλων δοκῶν.

2. Ἐνδυμασία . Λότη ἀπετελεῖται ἐκ χιτῶνος μαλλίνου (tunica) μετὰ ζώνης 16 (cingulum), ιματίου (sagum) φθάνοντος μέχρι τῶν γονάτων καὶ ὑποδημάτων (caligae) μέχρι σχεδὸν τοῦ μέσου τοῦ ἀντικυνημάτου.

3. Ὁπλισμός . Οὗτος συνέκειτο ἐξ ὅπλων ἀμυντικῶν (armis 95, 4) καὶ ἐπιθετικῶν (tela 92, 3. 93, 2).

- Τὰ ἀμυντικὰ ὅπλα ἦσαν :
- 1) κράνος (galea). Τὸ κράνος τῶν ἵππεων ἐλέγετο cassis, φερόμενον μὲν κατὰ τὴν μάχην, ἀναρτώμενον δὲ ἀπὸ τοῦ στήθους κατὰ τὴν πορείαν.
- 2) θώραξ (lorica).
- 3) θυρεός (scutum, ἀσπὶς τετράγωνος 1.25 X 0.78 ἀλλὰ καὶ κυλινδρικῆς σαμνιτικῆς προελεύσεως) συγκείμενος ἐκ ξύλου, ἐνισχυομένου δὲ σιδηρῶν ἐλασμάτων (ἵδε κεφ. 93, 2 : excepereunt).
- 17 Τὰ ἐπιθετικὰ ὅπλα ἦσαν :
- 1) pilum, ἀκόντιον, ὄσσος (92, 3, 93, 1, 2, 5), ἐτρουσκικῆς προελεύσεως μήκους 1.70 - 2 μ. πάχους 25 - 32 χλμ. καὶ ἡδύνατο νὰ ἔχακοντισθῇ ἀποτελεσματικῶς ἀπὸ ἀποστάσεως 30 - 35 μέτρων.
- 2) gladius, ξίφος ἀμφίστομον μετὰ αἰχμῆς δευτάτης (93, 1, 2), ίσπανικῆς προελεύσεως, μήκους ἐν συνόλῳ μέχρις 60 ἑκ. μ. Τοῦτο ἀνηρτάτο δὲ ἀστῆρος (baltēus) ἐκ τοῦ ἀριστεροῦ δάκου ἐντὸς κολεοῦ (vagīna), ἐκ ξύλου ἐπενδεδυμένου διὰ γαλοκοῦ. Οἱ στρατιῶται, ἐξ αἰτίας τῆς ἀσπίδος, ἦν ἐκράτους διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρός, ἔφερον τὸ ξίφος ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ ἰσχίου, ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ δὲ οἱ ἀξιωτακοί.
- 18 Ἐκτὸς τῶν ἀμυντικῶν καὶ ἐπιθετικῶν ὅπλων ἔκαστος στρατιώτης ἐκράτει ἐν ταῖς πορείαις ἀποσκευὴν (sarcinae), ἥτις κοντάριον, ἐφ' οὐ προσεδένοντο ἐντὸς τακτικῶν διάφορα στρατιωτικὰ σκεύη, χρήσιμα εἰς αὐτόν, καὶ κυρίως ἡ δὲ ὀριστικιδίων χρόνον (ἔως 15 ήμερῶν) τροφή. Οἱ ἄνευ τοιούτων ἀποσκευῶν καὶ βαρέος ὀπλισμοῦ στρατιῶται ἐλέγοντο ἐλαφροί, φυλοί (expedīti 84, 3), τούναντίον δὲ οἱ ἄξιωτακοί ἐκάλοῦντο impediti ἢ sub sarcinis.
- 19 4. Διοίκησις. Οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ πεζικοῦ (καὶ τοῦ ναυτικοῦ) ἦσαν 1) ἀρώτεροι καὶ 2) κατώτεροι. Κατώτεροι ἦσαν οἱ λεγόμενοι centuriones (ἑκατόνταρχοι, 94, 5, 95, 5, 99, 1). Οὗτοι προήγοντο κατ' ἐκαλογὴν ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ εἰς τὸν βαθμὸν τοῦτον καὶ μόνον εἰς αὐτόν, μολονότι μεγάλως διὰ τὴν ἀντηγούντων ἐτιμῶντο καὶ εὐφήμως ἀνεφέροντο. Οἱ πρῶτοι μεταξὺ τῶν ἑκατοντάρχων, ὁ καὶ ἀρχηγὸς τῆς πρώτης centuria τοῦ πρώτου manipulus τῆς πρώτης κούρτεως τῆς λεγενδοῦς, ἐκαλεῖτο centurio primi pili (ἢ ordinis) ἢ primus pilus ἢ τέλος primipilus (91, 1). Οὗτος ἦτο δὲ φύλακς τῆς σπηλαίας τῆς λεγενδοῦς, ἕσως δὲ καὶ δὲ σημαιοφόρος αὐτῆς, κατὰ προσόμιον δὲ ἐλάμβανε μέρος εἰς τὰ ἐν τῷ στρατοπέδῳ συγκροτούμενα πόλεμικὰ συμβούλια (consilium 82, 3, 83, 3, 86, 1, 88, 7: ἵδε καὶ ἀρ. 63), οἱ λοιποὶ δὲ centuriones μόνον ἐὰν προσεκαλοῦντο. Σύμβολον τοῦ ἀξιωματος αὐτῶν ἦτο ἀμπελίνη 20 φάρδος (vitis). Ἀνώτεροι δὲ ἦσαν : 1) tribuni militum (χιλιαρχοὶ 95, 5, 104, 2), τούλαχιστον ἐκ τῆς ἵππαδος τάξεως. Οὗτοι, ἀπὸ τοῦ βαθμοῦ τούτου ποιοῦντες ἔναρξιν τοῦ πολιτικοῦ αὐτῶν σταδίου, ἦσαν τὸν ἀριθμὸν 6 εἰς ἑκάστην λεγενδανα, διοικοῦντες ἀνὰ δύο ἐκ περιτροπῆς ἐπὶ δύο μῆνας. 2) legati (ὑπαρχοὶ ἢ ἀντιστράτηγοι 101, 7) ἐκ τῆς συγκλητικῆς τάξεως, προσκοιλάμενοι, ἀνάγκης οὕσης, ὑπὸ τῆς Συγκλήτου τῷ στρατηγῷ. Οὗτοι, οὐχὶ σπανίως, ἐχρησιμοποιοῦντο ὡς διοικηταὶ σώματος στρατοῦ δρῶντος εἴτε πλησίου εἴτε μακράν τοῦ

ἀρχιστρατήγου, ὅστις ἐκαλεῖτο ἀναλόγως consul ἢ dux ἢ καὶ imperator (87,7. 22
91, 2, 3. 92, 5. 96, 3). Τὸ τελευταῖον τοῦτο ἡ τιμητικότατος τίτλος ἀπολύτως
μενος ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης εἰς τροπαιόχρους καὶ δαφνηφόρους στρατηλάτας.
3) quaestor (στρατιωτικὸς ταρίτας) ἐκ τῆς συγκλητικῆς τάξεως, ὅστις, ὥστερ
καὶ οἱ legati, ἀνελάμβανε καὶ πραγματικὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν, ἀντικαθι-
στῶν ἐνιστεῖται καὶ αὐτὸν τὸν στρατηγὸν.

Σημειώσιμος εἶναι : Οἱ ἐντεταλμένοι ὑπηρεσίαιν τινὰ στρατιωτικὴν καὶ ἐπὶ κε-
φαλῆς τιθέμενοι στρατιωτῶν ἡ σώματος στρατοῦ ἐλέγοντο, ἀσχέτως πρὸς τὸν βαθμὸν
ὅν εἶχον, praefecti ἢ praepositi, ἐπίσης δὲ οἱ πρὸς τοὺς ἐχθροὺς ἡ ἄλλον μετ' ἐπι-
σήμου ἀντολῆς χάραν διαπραγματεύσεων ἀποστελλόμενοι ἐκαλοῦντο, ἐνιστεῖται
μάλιστα ἀσχέτως πρὸς τὸν βαθμὸν ὃν εἶχον, legati (91, 1. 97, 5. 103, 4).

5. Σύμβολα στρατηγικὰ (insignia imperatoria 96,3). Οἱ στρατηγὸς ἐν πο- 23
λέμῳ ἔφρει ἀντὶ τῆς περιπορφύρου τηβένην (praetexta), ἦτοι ἐσθῆτος λευ-
κῆς μετὰ πορφυροβαθφοῦς παρυφῆς (γύρου) ἢν εἴχεν ἐν τῇ πάλει, γλαυκόν (pa-
ludamentum), ἦτοι ἐπίβλημα συνήθως πορφυροῦν. Ἐπίσης ἔφερεν ἐπὶ τοῦ ἀριστε-
ροῦ ἰσχίου ἔφρος (pugio) ἀνηρτημένον εἴτε ἐν τῷ δεξιῷ ὕμνῳ εἴτε ἐκ
τῆς ζώνης.

Σημειώσιμος εἶναι : Οἱ ἐπὶ κεφαλῆς στρατηγὸς ἀνελάμβανεν οὐχὶ μόνον τὴν διοί-
κησιν τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων μετ' ἀπολύτου δικαιομάτου (δικαιοδοσίας)
ἐπὶ τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου τῶν στρατιωτῶν, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν διπλωματικὴν δια-
πραγμάτευσιν περὶ συνάφεως ἀνακωχῆς, συνθήκης καὶ ἐν γένει πᾶσαν ἐνέργειαν
ἀφορῶσαν εἰς τὰς διοικήσεις τῶν ἐπαρχῶν διὰ ζητήματα στρατολογικά, οἰκογο-
νικὰ καὶ φροδολογικά. Ηἱ διοικητικὴ αὐτὴ ἔξονσία δι' ἐνὸς ὀνόματος ἐκαλεῖτο
imperium (82, 3) καὶ ἐπανειρεῖται ἵσχοντα ἀμα τῇ ἐπαράδρῳ τοῦ στρατηγοῦ εἰς τὴν
Πρώτην.

6. Υγειονομικὴ ὑπηρεσία. Σπουδαία ἐλαμβάνετο ἐν τῷ στρατῷ μέριμνα 24
περὶ τῆς ὑγείας τῶν στρατιωτῶν. Οἱ Καῖσαρ λ. χ. μετεκίνει ἐνιστεῖται τὸ στρατόπεδον
μεταστρατοπεδεύσιν ἀλλαχοῦ, ἵνα οὕτω ἀποφύγῃ τὸ νοσηρὸν τοῦ κλίματος. Ήαρδί¹
ταῦτα, ἐκτὸς τῶν τραυματιῶν, ὑπῆρχον καὶ πολλοὶ ἀσθενεῖς (87,4). Ἐν γένει
οἱ πλειότοτε τούτων ἀπεθνησκον (87, 3) ἔνεκα τῆς εἰς νηπιάδην κατάστασιν εὑρί-
σκομένης τότε Ιατρικῆς τέχνης. Οἱ τραυματίαι στρατιῶται μεθ' ἐκάστην μάχην
μετεφέροντο εἰς τὸ στρατόπεδον ἢ εἰς φίλιαν γειτονικὴν πόλιν ἐφ' ἀμαξῶν ἢ ἐπὶ
ζώφων, οἱ δὲ τραυματίαι ἀξιωματικοί καὶ ἐπὶ φορείων, ἵνα τύχωσιν Ιατρικῆς περι-
θάλψεως.

7. Σημαῖαι (signa militaria 95,4. 99,4). Στρατιωτικὴ σημαία τῆς λεγεω- 25
νος ἦτο, ἥδη ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Μαρίου, ἀετός ἐξ ἀργύρου (aquila 99,4) ἐπι-
καθήμενος μετὰ ἀνοικτῶν πτερύγων ἐπὶ κορυφῆς κονταρίου. Οἱ σημαιοφόροι τῆς
λεγεωνος ἐλέγετο aquilifer.

26 Ἡ ἀρχικὴ σημαία τοῦ manipulus (ἵδ. ἀρ. 5 καὶ 28), ἡτις ἐλέγετο ἀπλῶς signum, ἀπετελεῖτο ἐκ κονταρίου ἀπόληγοντος εἰς χεῖρα ἀνοικτήν, ὡφ' ἥν κατὰ σειρὰν ὑπῆρχεν ἀνάλογος πρὸς τὰς ὑπηρεσίας ἐνὸς ἔκαστου manipulus ἀριθμὸς δίσκων μεταλλίνων (phalerae), ἵσως ἀργυρῶν, καὶ διατιμών ἐν εἰδει παρασήμων. Ἡ σημαία τοῦ πρώτου manipulus ἔχρησίμευε καὶ ὡς σημαία τῆς κοιρτεως. Ὁ σημαιοφόρος τοῦ manipulus ἐκαλεῖτο ἐπίσης signifer.

Σημείωσις. Κατὰ τὰς πορείας τὸ signum manipuli προηγεῖτο, ἀλλὰ κατὰ τὴν μάχην ἤκολονθει, ἡτοι ενρίσκετο ὅπισθιν τῶν principes (ἵδ. ἀρ. 5). Οἱ στρατιῶται ἄστρα, οἱ μαχόμενοι πρὸς τῆς σημαίας ταύτης, δηλ. οἱ hastati καὶ οἱ principes ἐκαλοῦντο antesignani. Οὐχ ἡτοι δῆμος ἐπὶ Καίσαρος διὰ τοῦ ὄντα ματος τούτου ἐδηλοῦντο⁶ σῶμα στρατοῦ ἐπίλεκτον καὶ φιλὸν (expediti), μαχόμενον πρὸς τῆς πρώτης γραμμῆς τῆς παρατάξεως (84, 3), δυνάμεων δὲ τὰ χρησιμεῦν καὶ ὡς στήριγμα τοῦ ἐπιπονοῦ.

27 Ἡ φράσις infestis aignis impetum facere (93, 6· πρβλ. καὶ infestis pilis, 93, 1) δηλοῦ ἐφοριᾶν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ μετὰ σημαιῶν ἐστραμμένων πρὸς αὐτόν, ἐπομένως σημαίνει προσβάλλειν ἐκ τοῦ ἐναρτίου, κατὰ μέτωπον.

28 Σημαία κυρίως τοῦ ἐπιπονοῦ ἡτο τὸ vexillum (89, 5, 93, 5). Αὕτη συνίστατο ἐκ τετραγώνου τεμαχίου δύοντος ἐρυθρᾶς ἢ πορφυρᾶς ἢ καὶ λευκῆς, κροσσωτῆς πρὸς τὰ κάτω, ἡτις ἀνηρτάτο ἐκ τῆς κορυφῆς κονταρίου διὰ διαξύλου (κοινῶς μπρίντα). Διὰ τῆς σημαίας ταύτης ἐδίδετο καὶ τὸ σημεῖον τῆς μάχης εἰς τὰ μεμονωμένα τμῆματα στρατοῦ (89, 5, 93, 5).

29 8. Σήματα (signa). Ταῦτα ἐδίδετο ὑπὸ τοῦ κεραταύλου (cornicen) ἢ τοῦ σαλπιγκτοῦ (bucinator) διὰ κέρατος (cornu 92, 5) μετ' ἀργυροῦ ἐπιστομίου ἢ διὰ σάλπιγγος (tuba 85, 4, 90, 3, 92, 5, 93, 1), δσάκις ἐπρεπε νὰ δοθῇ σημεῖον πρὸς συνάθροισιν, παρείαν (profectio 85, 4), προσβολὴν (ίδε σημ. κατωτ.) ἢ ὀπισθοχώρησιν (receptui canere). Ἐπίσης εἰς τμῆματα μικρὰ τὸ πρὸς μάχην σημεῖον ἐδίδετο καὶ διὰ τοῦ vexillum (89, 5), ὅπερ ἐκαλεῖτο καὶ ἀπλῶς signum (95, 5· ίδε καὶ ἀρ. 28 καὶ 55).

Σημείωσις. Ἡ φράσις exposcere signum proelii ἢ proelii committendi ἢ ἀπλῶς exposcere (90, 3) δηλοῦ ἀπαιτῶ νὰ σημήνῃ τὸ πολεμικόν, ἡ δὲ φράσις signum dare (91, 2, 93, 1) ἢ signa (= tubae et cornua) conciunt δηλοῦ σημαντεῖν τὸ πολεμικόν, δίδω τὸ σημεῖον τῆς ἐπιθέσεως (92, 5).

30 Ἰδιαιτέρων σῆμα ἡτο τὸ classicum (82, 1), ὅπερ ἐσημαίνετο διὰ τῆς tuba ὑπὸ τοῦ bucinator, ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ στρατηγοῦ, πρὸς συνάθροισιν τοῦ στρατοῦ (82, 1), ἵνα ἀνακοινωθῇ διαταγὴ ἐπιθέσεως ἢ ὀπισθοχώρησεως ἢ ἵνα διαταγῆς ἀγορεύῃ πρὸς ἐνθάρρυνσιν, κυρίως ἀπὸ τοῦ ἐν τῷ στρατοπέδῳ βήματος (suggestus), ἐνώπιον τῶν στρατιωτῶν. Ἔὰν ἐν τῷ στρατῷ διὰ τινα λόγου παρίστατο καὶ ἔτερος στρατηγός, πᾶσα διαταγὴ ἐδίδετο διε τοῦ αὐτοῦ σαλπίσματος (πρβλ. 82, 1 : honorem partitur).

9. Παράταξις (acies 89, 2. 3. 4. 93, 5. 8. 94, 1. 3). Της λεγεωνος παγ- 31 κεμένης ἐκ 10 κούρτεων ἡ παράταξις ἐγίνετο ἐν ἀβακοειδεῖ διατάξει ἢ εἰς δύο γραμμὰς ἀνὰ πέντε κούρτεις (acies duplex) ἢ συνηθέστερον εἰς τρεῖς (acies triplex 89, 4. 18. καὶ ἀρ. 36, 92, 1).

Ἐν τῇ τριπλῇ παρατάξει ἡ πρώτη γραμμὴ ἀπετελεῖτο ἐκ 4 κούρτεων, ἡ δὲ 32 δευτέρα (acies secunda) καὶ ἡ τρίτη (acies tertia 89, 4. 94, 1) ἐκ τριῶν ἑκάστη κούρτεων.

Μεταξὺ τῶν ἐχθρικῶν γραμμῶν κατελείποντο διαστήματα (intervalla re- 33 linquere), διαὶ ἀπόστασις ἐκυμάνετο ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν καὶ τῶν ἐδαφικῶν συνθηρῶν, πάντως διμοις ἡ ἀπόστασις δὲν ἦτο μικροτέρα τῶν 100 passus (= 150 περίπου μέτρων).

Τὸν ἵππικὸν παρετάσσετο κατὰ κανόνα ἐν τῇ δεξιᾷ καὶ ἀριστερῷ πτέρυγι (ala) 34 τῆς ὅλης παρατάξεως καὶ τοῦτο, ἵνα ἀναπτυσσόμενον ὑπερφαλαγγίζῃ τὰ κέρατα τῶν πολεμίων (89, 4. 93, 3. 4. 6), ἐκτὸς ἐλὼν ἡ φύσις τοῦ ἐδάφους ἀπήτει τὴν πα- ρουσίαν ὀλοκλήρου τοῦ ἵππικου ἐν τῷ ἔτερῳ κέρατι (88, 6).

Aries γενικῶς ἐλέγετο καὶ ὁ παρατεταγμένος στρατὸς (84, 2. 85, 1. 3. 92, 1 κλπ. ἴδ. Λεξιλόγιον), καθὼς καὶ ἡ μάχη (93, 8. 94, 5. 95, 4).

Tὸ παρατάσσειν τὸν στρατὸν πρὸς μίκην ἐλέγετο aciem instruere (84, 2. 35 88, 1. 97, 3) ἢ legiones (ἢ cohortes) in aciem constituere (89, 2).

Ἐν μεγίστῃ ἀνάγκῃ ἐσχηματίζετο καὶ τετάρτη γραμμὴ (quarta acies 89, 4. 36 93, 5) δι' ἀποσπάσεως ἀνδρῶν ἐκ τῆς παρατάξεως τοῦ κυρίου σώματος (detra- here 89, 4). ἴδ. καὶ ἀρ. 31.

Ἡ τετάρτη γραμμὴ ἐχρησίμευεν ὡς ὑποστήριγμα μικροτέρου ἀριθμητικῶς 37 ἵππικου (84, 3 : numero multis partibus esse inferiorem) καὶ ἡμιόδιζε τὴν ὑπερφαλαγγίαν τοῦ κέρατος (89, 4 : cornu a multitudine equitum circumve- niri) ἢ τῆς παρατάξεως (93, 4 : aciem circumire).

Ἡ θέσις, ἔνθα ἐτάσσετο ἕκαστος στρατιώτης ἢ ἑκάστη ναῦς, ἐλέγετο ordo 38 (92, 2. 93, 2. 101, 2) διεν ἡ φράσις incertis ordinibus ἢ nullis ordinibus certis δηλοῖ εἰς ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις τὴν μὴ ὀρισμένην (καλὴν) τάξιν, τὴν ἀτ- ξίαν (101, 2).

Tὰ ἄκρα τῆς ὅλης τοῦ στρατοῦ ἢ τοῦ νωτικοῦ παρατάξεως ἡ καὶ σώματος 39 στρατοῦ ἐκαλούντο κέρατα (cornua 104, 4), ἀριστερὸν κέρας (sinistrum cornu 88, 2. 89, 1. 3. 93, 3. 8) καὶ δεξιὸν κέρας (dextrum cornu 89, 1. 3. 4), τὸ δὲ κέντρον ἐλέγετο media acies (89, 3).

"Αλλοι εἶδους σχηματισμοὶ ἦσαν : 1) cuneus (στρηγοειδῆς σχηματισμὸς 40 παρατάξεως). 2) testudo (χελώνη, σκέπη διὰ συμφραστούμενον ἀσπίδων). 3) orbis (κύκλος στρατιωτῶν ἐχόντων μέτωπον πρὸς τὰ ἔξω, γινόμενος ἐν ἐσχάτῃ ἀνάγκῃ πρὸς ἀποφυγὴν κυκλώσεως).

10. Τάξις πορείας (agmen legionum, ordo agminis). Οἱ ἐν πορείᾳ στρα- 41 τὸς ἐκαλεῖτο agmen (πρβλ. καὶ 85, 4). Τούτου προηγοῦντο μεμονωμένοι πρό- σκοποι (speculatores) ἢ ἐφοδεῖαι συνηθέστερον ἔφιπποι (exploratores ἢ ante- cursores ἀνιγνωσταί, πρόδρομοι). Οἱ στρατὸς ἐπορεύετο διηρημένος εἰς 3 τμήματα :

1) agmen primum ἢ priores (προφυλακή) κυρίως ἐξ ἵππων καὶ ὑποστηρίγματος ἐπικούρων πεζῶν. 2) agmen ἢ exercitus ἢ agmen legionum (κύριον σῶμα). 3) agmen extremum ἢ novissimum ἢ ἀπλῶς novissimi (ὀπισθοφυλακή, ὀπισθοφύλακες).

Τὸ κύριον σῶμα ἐβάδιζε κατὰ τρεῖς τρόπους: α') κατὰ φάλαγγα, ἐκάστης λεγεωνὸς ἔχοντος ὄπισθεν αὐτῆς τὰς ἀποσκευάς (longissimo agmine), β') κατὰ φάλαγγα, ἀλλὰ τῶν ἀποσκευῶν εὑρισκομένων ἐν τέλει τοῦ ὅλου σώματος καὶ γ') ἢ κατὰ τριπλᾶς φάλαγγας (acie triplici instructā ἢ institutā) ἢ ἐν τετραγώνῳ (agmine quadrato) περιλαίεσθαι τὰς βαρείας ἀποσκευάς. Τὸ ἵππικὸν κατὰ κανόνα προεπορεύετο τοῦ πεζικοῦ.

Σὴμεὶωσις. Οσάκις παρίστατο ἀράγκη ταχίστης πορείας, αἱ ἀποσκευαὶ κατελείποντο ἐν τῷ στρατοπέδῳ ἢ ἐν φιλικῇ πόλει.

42 ΠΗ κανονικὴ πορεία τῶν στρατιωτῶν (iustum iter ἢ ἀπλῶς iter) ἡτο ἔξαρος, διανομένης οὕτω ἀποστάσεως 20 - 25 χλμ. Ἐν ἐκτάκτῳ πορείᾳ (magnum iter) διηνόντο ἐπὶ 8 - 9 ὥρας 30 περίπου χλμ., ἀλλὰ καὶ πλείονα (maximum iter, περ. 45 χλμ. 'Ο Καῖσαρ ἐν ἀνάγκῃ δύνεται καὶ πολὺ περισσότερα). Εἰς τὰς πορείας ταύτας ὑπῆρχοντο καὶ αἱ μικρότεραι πορείαι (minora itinera 102, 1). Πορεία ἐγίνετο ἐν ἀνάγκῃ καὶ κατὰ τὴν νύκτα (nocturnum iter 96, 4).

43 Τὸ ῥωμ. μίλιον (mille passus [πληθ. ἀριθμ.] ἢ ἀπλῶς mille) συνέκειτο ἐκ 1000 βημάτων (passus = [διπλοῦν] βῆμα = 5 pedes· ἔκαστος πούς = 0, 2963 μ.) καὶ ἴσοδυνάμει περίπου πρὸς 1 1/2 χλμ., ἤτοι ἀκριβέστερον πρὸς 1,481 μ. 50"). Επομένως milia passuum VI = περίπου 9 χλμ. (97, 3).

44 **11. Στρατόπεδον** (castra 82, 1. 88, 1. 96, 1. 97, 1. 3. 98. 3). Τὸ χειμερινὸν ῥωμ. στρατόπεδον ἐτοιμαζόμενον πλησίον πόλεων πρὸς διαρκῆ στρατοπέδευσιν τοῦ στρατοῦ κατὰ τὸν χειμῶνα ἐκαλεῖτο χειμάδιο (hiberna) καὶ ἀπήτει ἔργα δικράνωσες σοβαρά πρὸς συνεχῆ διαμονὴν (opus hibernorum). Τὸ διαχειμάζειν ἐλέγετο hibernare ἢ hiemare καὶ τὸ διδηγεῖν τὸν στρατὸν εἰς τὰ χειμάδια ἐδηλοῦτο διὰ τοῦ exercitū ἢ milites in hiberna deducere (ἢ in hibernis collocare), τὸ ἀντίθετον δὲ διὰ τοῦ legiones ex hibernis educere (ἢ evocare).

'Ο ῥωμ. στρατός, ὅσάκις κατελαμβάνετο ὑπὸ τῆς νυκτός, ὥφειλε μετὰ τὴν πορείαν νὰ στρατοπεδεύῃ (castra facere ἢ ponere). 'Ο τόπος (ὃς καὶ αὐτὴ ἡ ἡμερσία πορεία) ἐσμαίνετο διὰ τῆς λ. castra. Διὰ νὰ χαραχθῇ καὶ ἐτοιμασθῇ στρατόπεδον ἔπειτε πρῶτον νὰ ἐκλεγῇ ὁ τόπος (castris idoneum locum diligere), διὰτος διὰ νὰ θεωρηθῇ κατάλληλος (locus idoneus ἢ opportunus) ἔπειτε νὰ κεῖται ἐπὶ ὑψώματος (in colle 85, 1) κυρίως μὲν διὰ λόγους στρατηγικοὺς ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν εὐκολωτέραν ἀποκέτευσιν τῶν ὑδάτων, προσέστι δὲ καὶ πρὸς ἐπίτευξιν μεγαλυτέρας φθορᾶς τῶν ἐφορμώντων στρατιωτῶν. Τὸ σχῆμα τοῦ στρατοπέδου ἡτο σχεδὸν τετράγωνον (c. quadrata π. χ. 658 X 655 μ.) ἢ καὶ ὀρθογώνιον (oblonga π. χ. 630 X 560 ἢ 680 X 290), ἀναλόγως καὶ τῆς φύσεως τοῦ ἐδάφους καὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν στρατιωτῶν, μετὰ γωνιῶν ἐστρογγυλευμένων καὶ τεσσάρων κατ'

έλαχιστουν ὄρον πυλῶν (*portae*) ἀνὰ μίκην ἐφ' ἑκάστης πλευρᾶς (85, 5. 94, 5). *

Ἡ πρὸς τὸν ἔχθρὸν ἐστραμμένη πύλη (πλάτους περίπου 12 μ.), διὰ τῆς καὶ 45 ρίως, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς ἐτέρας τῶν πλαισίων πυλῶν (85, 4 : *in portis*), ἐξήρχετο ὁ στρατὸς πρὸς ἔφοδον, ἐκαλεῖτο *porta praetoria* (94, 5), ἢ δὲ ἐπὶ τῆς παραλ- λήλου πλευρᾶς, ηὗτοι ἡ ἀκριβῶς ἀπέναντι πύλη, ἐκαλεῖτο *porta decumana* (96, 3) καὶ ἐγρήγορες κυρίως πρὸς εἰσόδουν, ἔχουσα πλάτους περίπου 9,50 μ.

Τὸ στρατηγεῖον ἡ καὶ ἡ σκηνὴ τοῦ στρατηγοῦ ἐκαλεῖτο *praetorium* (82, 1. 46 2 94, 6) ἐκ τοῦ παλαιοῦ ὀνόματος τοῦ πραιτώρος. Τοῦτο εὐρίσκετο σχεδὸν ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ στρατοπέδου παρὰ τὸ βῆμα (*suggestus*, *id.* καὶ ἀρ. 30), ὅποιεν ὁ στρατηγὸς ἦδύνατο νὰ ἀγορεύῃ πρὸς τοὺς στρατιώτας (82, 1).

* Εἶναι ἐν τῷ στρατοπέδῳ συνυπῆρχον δύο ισότιμοι στρατηγοί, ἐστήνετο καὶ 47 δευτέρᾳ στρατηγικὴ σκηνὴ (*alterum praetorium* tendi 82, 1, 182 καὶ ἀρ. 30).

Τῶν ἐν τῷ στρατοπέδῳ σκηνῶν (*tabernacula* 85, 4. 96, 1) αἱ μὲν θεριναὶ 48 ἥσκαν ἐκ δέρματος χωρητικότητος περίπου 11 ἀνδρῶν, αἱ δὲ γειμεριναὶ (*casae*) ἥσκαν συνήθως ξύλιναι καὶ ἥδύνατο νὰ περιλάβωσι περισσοτέρους ἄνδρας.

Ηρὸς ἀποφυγή ὑπερβολικῆς θερινότητος κατεσκευάζον ἐνίστε οἱ ἀξιωμα- 49 τικοὶ σκιάδας ἐκ κλάδων, ἐν εἰδεῖ κρεββατίνας (*trichiliae* 96, 1).

Αἱ μεταστρατοπεδεύσεις (*castra promovere* ἢ *movere* 85, 2) ἐπρεπε νὰ 50 γίνωνται ἐν ἀπολύτῳ σιγῇ καὶ τάξει. Τὸ προχωρεῖν μετὰ τοῦ στρατοῦ πρὸς τὰ πρόσω τοῦ στρατοπέδου ἐλέγετο *a castris progredi* (84, 2).

12. Οχυρωματικὰ ἔργα (*munitiores, opus* 97, 2). Ταῦτα κατασκευαζό- 51 μενα κυρίως ἐν αὐτῷ τῷ στρατοπέδῳ ἀλλὰ καὶ ἀλλαχοῦ (88, 5. 94, 4. 97, 2), μενα κυρίως ἐν αὐτῷ τῷ στρατοπέδῳ ἀλλὰ καὶ ἀλλαχοῦ (88, 5. 94, 4. 97, 2), συνίσταντο : 1) ἐκ χαρκωμάτων μετὰ σκολόπων ἡ ἄνευ σκολόπων, τὰ ὅποια πε- ριέβαλλον αὐτὸν (*vallum* 95, 1. 5. 96, 3 : πρβλ. *circumvallare*). 2) ἐκ τάφρων (*fossae, plátous kατ'* ἀνώτατον ὄρον 5 μέτρ. καὶ βάθους 2,70 μέτρ.). 3) ἐκ σω- ρῶν χώματος κυρίως ἀλλὰ καὶ ἐξ ἀλλων ύλῶν (*agger*). 4) ἐξ ἐπάλξεων ἡ θωρά- κίων (*lorica*) καὶ 5) ἐκ φρουρίων (*castella*).

Τὰ φρούρια ἥδύνατο νὰ κατασκευασθῶσι καὶ ἐπὶ δεσποζόντων πλησιοχώρων 52 στρατηγικῶν σημείων (*propinqua castella* 88, 4. 99, 4).

Τόποι δύχροι καταλαμβανόμενοι καὶ φυλαττόμενοι ὑπὸ στρατιωτικῶν ἀπο- 53 σπασμάτων, ἐλέγοντο *praesidia* (83, 3).

13. Φρουραί. Πρὸ ἑκάστης τῶν πυλῶν τοῦ στρατοπέδου ὑπῆρχεν ἀνάλογον 54 πρὸς τὰς περιστάσεις ἀπόσπασμα ἐκ πεζῶν ἡ καὶ ἐφίππων πρὸς φύλαξιν αὐτῶν. *"Il* θέσις αὐτῆ, ὡς καὶ οἱ φυλάττοντες, ἐκαλεῖτο *statio* (94, 5). Οἱ εἰς διάφορα

* Ἔνιστε διὰ λόγους στρατηγικούς, μολονότι ἐπέτρεπε τὸ ἔδαφος, ἡλάττιον τὰς διαστάσεις τοῦ στρατοπέδου (*castra contrahere*), ὅπερ ἔργον ἦγετο εἰς πέρας συνήθως ἐντὸς 3 - 4 ὥρῶν, ἀναλόγως τῶν ἀπασχολουμένων πρὸς τοῦτο ἀν- δρῶν, εἰς οὓς κατεμετρεῖτο ἡ ἀνάλογος ἔργασία (*opere dimenso*) δύχρωσειν καὶ δόδοιοι μεσωές.

δὲ μέρη εὐάριθμοι (3 - 4 ἀνδρες) σκοποὶ σώματος πεζικοῦ ἢ ναυτικοῦ ἐλέγοντο custodes ἢ custodiae (101, 2).

- 55 **14. "Εφοδοι.** Ἐὰν πρὸ τῆς μάχης ὁ στρατός εύρισκετο ἐν τῷ στρατοπέδῳ, συνέβαινον τὰ ἔξης κατὰ σειρὰν γεγονότα. Ὁ στρατηγὸς ἤρεν ἐπὶ τῆς στρατηγικῆς 56 σημαῖαν (vexillum proponere, ἵδε καὶ ἀρ. 28), ἵνα οἱ ἐντὸς τοῦ στρατοπέδου σύρισκομενοι στρατῶται δράξιωσιν εἰς τὰ ὄπλα (ad arma concurri) εἴτα ἐδιδε διὰ τῆς σάλπιγγος τὸ σημεῖον πρὸς παράταξιν signum dare ἢ signum tubā dare 85, 4, 91, 2, 92, 5, 93, 1) ἢ πρὸς ἀνάληγσιν τῶν τυχὸν ἐκτὸς τοῦ στρατοπέδου ἀπασχολουμένων εἰς ἕργα δύχρωτικῆς, μετὰ ταῦτα δὲ ἔξηγε τὸν στρατὸν 57 (exercitum ἢ copias ex castris ἢ ἀπλᾶς castris educere 84, 2, 85, 5) καὶ παρέτασσεν αὐτὸν (aciem instruere 84, 2, 85, 1, 88, 1, 97, 3) τέλος δὲ ἐδιδε τὸ πρὸς μάχην σημεῖον διὰ τῆς σάλπιγγος (dare signum ἢ dare signum proelii ἢ dare signum proelii committendi 85, 4, 91, 2, 93, 1) ἢ καὶ διὰ τοῦ vexillum, ὅπερ ἀνεπετανύετο, διὰ ἐλέχθη (ἴδ. ἀρ. 28, 29, 55), ἀνοίθεν τῆς στρατηγικῆς σκηνῆς.¹
- 58 Πρὸ τῆς μάχης, εἴτε ἐντὸς τοῦ στρατοπέδου εἴτε καὶ ἐκτὸς αὐτοῦ, ἢ καὶ κατ αὐτὴν τὴν μάχην ὁ στρατηγὸς ἀνεπτέρων τὸ φρόνημα τῶν ἀνδρῶν διὰ προτρεπτικῶν λόγων (praesidia confirmare 94, 6. milites ἢ exercitum co- 59 hortari 85, 4, 90, 1, 94, 3, 97, 4). Ἐπηκολούθει τροχάδην καὶ ἀλληλοδιαδό- χως (89, 4, 94, 1) ἔφοδος (procurrere 93, 1, 6. excursus 92, 2. concurri 93, 1) καὶ ἀμά τῇ προσεγγίσει πρὸς τὸν ἐχθρὸν ἐν μέσῳ λαγῶν (clamor 92, 5) ἔξεσφεν- δονίζοντο οἱ ὄνσοι, τὰ ἀκόντια (pila ἢ tela immittere 92, 3, 93, 1, 2) καὶ τέλος κατέφευγον εἰς τὰ ἀγγέμαχα ὄπλα (gladium educere ἢ stringere, destringere 93, 1. ad gladios redire 93, 2, καὶ gladiis ἢ gladio comminus rem gerere).
- 60 Διὰ τῶν σαλπίγγων ἐσημαίνετο ἡ προέλασις (progressus), ὅμοι δὲ μετὰ τῶν σαλπίγγων, ὅτε τὰ ἀντιμέτωπα στρατεύματα ἤσαν πολὺ πλησίον, συνήχουν καὶ τὰ κέρατα (ἴδ. ἀρ. 29).
- 61 Ἡ γενικὴ ἔφοδος, ὡς καὶ αἱ ἐπὶ μέρους μικρότεραι τοικῦται (excursus 92, 2), ἐκαλεῖτο impetus (92, 2, 95, 3, 6, 101, 6).
- 62 Κατὰ τὸν χρόνον τῆς γενικῆς ἔφοδου κατελείποντο ἐν τῷ στρατοπέδῳ (84, 4) ἢ ἐν ἄλλοις δύχρωτις τόποις (castella 88, 4, 99, 4) φρουραὶ (praesidium 94, 5, 95, 3, 99, 4).
- 63 **15. Πολεμικὰ συμβούλια.** Τὸ πολεμικὸν συμβούλιον (consilium 82, 5, 83, 3, 86, 1, 87, 7) συνεκροτεῖτο κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἐν ὑπαίθρῳ ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ ἀρχηγοῦ, εἰς ὃ ἀλλάζοντον μέρος οἱ legati, tribuni militum, centuriiones primi ordinis, ἀλλὰ καὶ οἱ λοιποὶ centuriones ἐν ἔξαιρετικαῖς περιστάσεσι. Τὸ πολεμικὸν συμβούλιον παρόντος τοῦ Καίσαρος ἐλαχίστην εἶχε πολεμικὴν σημαῖαν καὶ συνεκαλεῖτο ὑπὸ αὐτοῦ μόνον πρὸς ἐπιβολὴν ἐπιπλήξεως, πρὸς ἐμψύχωσιν ἢ πρὸς ἀνάπτυξιν στρατηγικοῦ σχεδίου (πρβλ. 86, 1, ἔνθα πρόκειται περὶ τοῦ Πομπείου).

16. Στόλος (classis). Οὗτος περιελάμβανε πολεμικὰς ναῦς, αἵτινες διὰ τὸ 64 μῆκος ὡτῶν (πρβλ. σχέσων μήκους πρὸς πλάτος 1 : 7, 1 : 8¹) ἐκαλοῦντο naves longae μακραι νῆσες κατὰ τὸν τύπον τῆς ἑλληνικῆς τριήρους. Αἱ γῆρες ἀνταῦ ἀναλόγως πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν σειρῶν τῶν κωπῶν (remi) ἦσαν : 1) birēmēs διήρεις ἢ δίκροτοι, ἐν αἷς καταλέγονται καὶ αἱ Λιβυρίδες νῆσες (Liburnae), ὁσαῖτος δὲ καὶ αἱ actuariae naves (101, 6. 102, 5), οὓσαι κατὰ τὸ μῆκος μεταξὺ τῶν naves longae καὶ naves onerariae. Αἱ naves actuariae εἰχον μίαν σειρὰν κωπῶν, μεγάλην ταχύτητα καὶ ἥσων ἀκάλυπτοι (apertae). 2) trirēmēs, τριήρεις (101, 6). 3), quadrirēmēs τετρήρεις καὶ 4) quinquerēmēs πεντήρεις (100, 2. 101, 6).

Κατὰ τὸν τρόπον τῆς κατασκευῆς διεκρίνοντο αἱ νῆσες : 1) εἰς apertae (αἱ- 65 τινες ἦσαν ἐσκεπασμέναι διὰ καταστρώματος μόνον κατὰ τὸ ἐμπρόσθιον καὶ διπλούσιον μέρος πρὸς τοποθέτησιν οὐχὶ μόνον τῶν κωπῶν ἀλλὰ καὶ ὅπως οἱ classiarii (id. ἀρ. 67) ἔστανται ἐπ' αὐτοῦ καὶ 2) εἰς tectae ἢ constrāctae (αἵτινες ἦσαν κατάφρακτοι, ἤτοι εἶχον κατάστρωμα πρὸς προφύλαξιν τῶν ἐρετῶν 100, 2). Ἐπίσης ὑπῆρχον ἐν τῷ στόλῳ φροτηγίδες νῆσες ἢ μεταγωγικαὶ ἀνευ κωπῶν, δυνάμεναι νὰ περιλάβωσι 30 περίπου ἵππους καὶ 100 - 180 ἄνδρας (naves onerariae 100, 3. 101, 2. 4., πρβλ. καὶ naves frumentariae 96, 4), αἵτινες ἐνανπηγοῦντο πλα- 66 τύτεραι καὶ βραχύτεραι (1 : 3 ἢ 1 : 4 : id. ἀρ. 64). Αἱ πρόσκοποι νῆσες ὀνομάζοντο speculatoria naviglia, τὰ δὲ διὰ τὴν ὑπηρεσίαν τῶν νεῶν ἀκάτια ἐκαλοῦντο scaphae (101, 6. id. καὶ 100, 2) καὶ naviculae parvulae (λεμβίσκοι 104, 3).

17. Πλήρωμα. Τὸ πλήρωμα τῆς νεῶς ἀπετέλουν οἱ καλούμενοι ναυτικοὶ στρα- 67 τιῶται (classiarii 100, 2 ἢ defensores ἢ καὶ propugnatores· πρβλ. τοὺς « ἐπιβάτας » τῶν ἀρχαίων) ἐκλεγόμενοι ἐκ τῶν milites legionarii, οἱ οἰκανταὶ ἢ πρωρεῖς (gubernatores), οἱ ναῦται (nautae, μοῦστοι) καὶ οἱ ἐρέται (remiges). Οἱ κωπηλάται ἦσαν δοῦλοι καὶ οἱ ναῦται ἀνήκον εἰς τὸν ἐπικουρικὸν στρατὸν (socii navales). "Απαν τὸ πλήρωμα ἦτο ὑπὸ τὰς ἀμέσους διαταγὰς τοῦ magister navis.

18. Διοίκησις. Οἱ διοικηταὶ τῶν νεῶν τοῦ στόλου ἦσαν ὑπὸ τὴν γενικὴν ἀρ- 68 χηγίαν τοῦ ναυάρχου (qui classi praeerat 101, 1), δστις ἔπρεπε νὰ ἔχῃ βαθμὸν legatus. Διοικητὴς νεῶς ἡδύνατο νὰ γίνῃ καὶ ὁ centurio, ὁ tribunus militum, ὁ legatus, ὁ quaestor καὶ ὁ praefectus, ἐὰν ὁ τελευταῖος οὗτος ἦτο ἐπὶ κεφαλῆς ἐπικουρικῶν στρατευμάτων, τὰ δόποια μετεφέροντο χάριν στρατιωτικῆς ἐπιχειρήσεως.

Τὸ ἔξοπλίζειν ναῦν διὸ ὅλων τῶν σκευῶν (armamenta τ. ἔ. rostrum copulae, falees, ancora, funus, antemnae, vela κ.τ.τ.) ἐλέγετο naves instruere (100, 2) ἢ armare, τὸ δὲ ἀγκυροβοσκεῖν ancoram iacere (περὶ τοῦ in ancoris ἢ ad ancoram ἢ ad ancoras consistere 102, 4 id. Λεξ.). Τὸ ἀπαιρεῖν ἐδηλοῦστο διὰ τῆς φράσεως ancoras tollere ἢ naves solvere (101, 6. 102, 7), τὸ δὲ ἐπιβαίνειν τῶν νεῶν ἐλέγετο naves descendere (96, 4. 104, 3). Ἐπίσης τὸ ἀνελ-

κύειν τὰς ναῦς εἰς τὴν ἔηράν ἐδηλοῦτο διὰ τοῦ naves subducere ἢ naves in aridum subducere.

70 Σπουδαιότατον ἔργον κατὰ τὴν ναυμαχίαν ἦτο : α') ἡ συντριβὴ (ξεχαρβάλωμα) τῶν κωπῶν τῆς ἐχθρικῆς νεώς (remos transcurrentem detergere). β') ἡ δὲ ἐλαγχῶν ἀποφυγὴ τῶν συγκρούσεων (eludere = eludendo vitare impetus). καὶ γ') ἡ καταβύθυσις νεώς (naves deprimere 101, 6).

71 **19. Πολιτικοὶ τάξεις.** Οἱ ρωμαῖοι πολῖται διεκρίνοντο εἰς τρεῖς τάξεις : τὴν συγκλητικὴν (ordo senatorius 97, 5), τὴν ἵππαδα (ordo equester) καὶ τὴν τῶν λοιπῶν, ἥτις τάξις (καταχρηστικῶς πολλάκις) καλεῖται plebs.

72 'Ο διατελέσας ὑπατος ἐλέγετο consularis (82, 3. 102, 7), ὁ δὲ διατελέσας στρατηγὸς ἐκαλεῖτο praetorius (82, 3).

73 **20. Ἐκλογαὶ** (comitia 82, 5). Κατὰ ταύτας ἐλάμβανε μέρος σύμπας ὁ ρωμαῖος λαὸς ἐν τῷ πεδίῳ τοῦ "Αρεως (in campo Martio).

Οἱ ἐπιθυμοῦντες νὰ ὑποβάλλωσιν ὑποψήφιούτητα (petitio), ἀνευ κανόνου ἀκυρώσεως τῆς ἐκλογῆς αὐτῶν, ἔπρεπε νὰ αιτήσωσι τοῦτο αὐτοπροσώπως παρὰ τοῦ διαικήσοντος τὰς ἀρχαιρεσίας ἀρχοντας 17 ἡμέρας πρὸ τῶν ἐκλογῶν, ὅστις κατέγραψε τὰ δινόματα τῶν ὑποψήφιων ἐν τινὶ καταλόγῳ καὶ μόνον τὰς εἰς τούτους διδομένας ψήφους ἐθεώρει ἐγκύρους (rationem eorum comitiis habere 82, 5) καὶ τούτων μόνον τὸ ἀποτέλεσμα διὰ τοῦ κήρυκος ἀνεφέρετο.

74 'Η ἔγκυρος ἐκλογικὴ δῆλωσις καθίστατο ἀδύνατος, ἐὰν ὁ ὑποψήφιος ἀπεδῆμει κάριν δημοσίας τωδεὶς ὑπηρεσίας (abesse 82, 5).

75 **21. Δελτία.** Προκειμένου περὶ λήψεως δικαστικῆς ἀποφάσεως ἀλαμβάνοντο τρία δελτία (tabellae πινάκια 83, 3). Ταῦτα κατεσκευασμένα ἐκ ξύλου πύξου (πυξάρι, τιμησίρι) ἔφερον ἔγκεχαραγμένα εἴτε τὰ γράμματα Λ. ἢ L. (absolvo = ἀωρᾶ, libero = ἀπολύω· δῆν τὰ δύο ταῦτα γράμματα ἐκαλοῦντο καὶ litterae salutares, σωτήρια γράμματα) εἴτε τὰ C. ἢ D. (condemnō, damno = καταδικάζω· δῆν τὸ C. ἢ τὸ D. littera tristis ἐλέγετο). 'Ο μέλλων νὰ φησίῃ, γρυμὸν ἔχων τὸν βραχίονα (aperto braccio), ἔρριπτε τὸ δελτίον εἰς τὴν ἐπὶ τούτῳ ὑδρίαν (sitella). 'Επὶ ἀμφιβολίας δὲ ψηφίζων ἢ ἀπήλειφεν ἀμφότερα τὰ γράμματα ἢ ἔχρησιμοι ποιεῖ τρίτον δελτίον, ἐφ' οὗ ἐφέρεντο τὰ γράμμα N. L. (non liquet = δὲν εἶναι σαφὲς ἥτοι ἀμφιβάλλω, δίδω λευκὴν τρόπον τινὰ ψῆφον).

2. ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

82. Ὁ Πομπήιος ἀφικόμενος εἰς Θεσσαλίαν ἔνοῦται μετὰ τοῦ Σκυπίωνος.

paucis post diebus μετ' ὥλιγας ἡμέρας. in Thessaliam*. Ὁ 1
Καῖσαρ ἥδη ἀπὸ τῆς 29 Ἰουλίου ἐστρατοπέδευσε παρὰ τὸν ποτ. Ἐνιπέα
(νῦν Τσιναρόλη) πλησίον τῆς Φαρσάλου. ut velint νὰ θελήσωσι (νὰ
λάβωσι τὴν καλωσύνην). Ἐν τούτῳ καὶ τῷ ἐπομένῳ κεφαλαίῳ ὡς καὶ ἐν
κεφ. 96 παριστᾶ ὁ Καῖσαρ τὴν ἄμετρον ἐπαρσιν τῶν ἀντιπάλων. suis
(ἐνν. militibus). Scipionis milites ἐπιμερισμὸς εἰς τὸ cunctum.
victoria ὁ Καῖσαρ ἡττήθη παρὰ τὸ Δυρράχιον. praedae ἀρ. 4 **
castra ἀρ. 44. honorem — classicum ἀρ. 30 praetorium
ἀρ. 46 κ. 47.

auctis - coniunctis κυρίως πρῶτον coniunctis καὶ ἐπειτα auctis. 2
omnium σύναψον πρὸς τὸ opinio. quicquid intercederet tem-
poris ὁ παρεμπίπτων, ὁ παρεμβαλλόμενος χρόνος.

tardius - consideratius ὑπον. β' ὅρος συγκρ. necessario ἢ quam 3
necessere esset = τοῦ ἀναγκαίου. unius diei ὑπον. ὑποκείμ. id, ὅπερ
συγκεφαλαιοῖ τὴν προηγουμένην πρότασιν. delectari ὁ Πομπήιος
διὰ τὴν ὑπεροψίαν ἀπεκαλεῖτο « Ἀγαμέμνων καὶ βασιλεὺς βασιλέων ».
numero = loco = ἐν μοίρᾳ, ἐν θέσει. dicerent ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ
adeo ut ὥστε νὰ λέγωσι.

in annos (ἐκ τῶν προτέρων καὶ) ἐπὶ ἔτη. alii ἄλλοι (ἐκ τῶν λο- 4
γομαχούντων).

in consilio ἐν τῷ (ἐν τῷ στρατοπέδῳ συγκροτηθέντι) συμβουλίῳ. 5
ἀρ. 63 oportaretne ἀν ἐπρεπε. absentis (καίπερ) ἀπόντος.
rationem haberi ἀρ. 73. necessarii οἱ φίλοι. praestarent
ἐξάρτησον ἐκ τοῦ fidem implorarent διὰ τοῦ ὑπον. ut. receperisset
τὸ πλῆρες θά ἥτο = (ei) proficiscenti receperisset (in se). reliqui
κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ necessarii. Σύνταξις : controversia... fuit...

* Πάσας τὰς ιστορικὰς καὶ γεωγραφικὰς λέξεις ίδε εἰς Πίνακα ιστορικὸν καὶ
γεωγραφικὸν μετὰ τὰς Ἐρμηνευτικὰς Σημειώσεις.

** Τὰς παραπομπὰς ἀπὸ τοῦ ἀριθμοῦ 1 — 75 ίδε εἰς σελ. 33 — 44.

cum... necessarii... implorarent (ut)... praestaret quod...
 (cum) reliqui... recusarent... ne antecederet. **in labore**.
periculo = καίπερ ὅμοιων ὅντων τῶν μόχθων — τῶν κινδύνων (ἢ
 ἐπειδὴ... ἥσαν) **upus** — **omnes** ἀντιδιαστολὴ = εἰς μόνος — πάντας.

83. Οἱ Πομπηιανοὶ φιλονικοῦσι περὶ τῆς διανομῆς τῶν
 περιουσιῶν τῶν ὀπαδῶν τοῦ Καίσαρος.

1 **iam** ἥδη, πρὸς τούτοις, ἐπὶ πλέον. **sacerdotio** πρόκειται περὶ
 τοῦ pontificatus maximus. Ὁ Καίσαρ διετέλει ἀπὸ τοῦ 63 π. Χ. ἐ^{μέγιστος} τῶν ἱεροφαντῶν (pontifex maximus). **cotidianis contentionibus** (ἀφαιρ. τῆς αἰτίας) = cum cotidie contenderent. **verborum** περιωρίσθησαν μόνον εἰς ἀντεγκλήσεις, ἄλλως θὰ ἔλεγε
 rerum ἀντὶ verborum.

2 **postulavit** τοῦτο ἐγένετο ἵνα παρεμποδισθῇ ἡ ἐκ δευτέρου ἐκλογὴ
 αὐτοῦ ὡς ὑπάτου. **exercitus** γεν. ἀντικειμενικὴ εἰς τὸ proditionis.
quod ἐνν. facinus (= proditionem). **diceret**... = dicebat ἢ
 quod, ut dicebat, gestum esset.

3 **consilio** ἀρ. 63. **sibi** ἔαυτῷ (τῷ Δομ.) σύναψον τῷ placere. **confecto** μηχ. ἀπόλυτος χρον. **ternas tabellas** ἀρ. 75. **dari-ferrent** ἀλλαγὴ συντάξεως = dari-ferre. **ad iudicandum** ἀπολύτως =
 πρὸς ψήφισμα, πρὸς ἀπόφασιν. **iis qui... essent... interfuerint**
 = εἰς τοὺς ὄντας καὶ λαβόντας μέρος. **sententiasque ferrent** καὶ
 (ἐπειτα, τοῦ πολέμου πλέον περατωθέντος) νά... **Romae** = ἐν Ῥώμῃ.
inter praesidia ἐν τοῖς ὁχυροῖς μέρεσι τοῖς κατεχομένοις ὑπὸ φρουρᾶς τοῦ Πομπηίου (ἐν τῇ δικαιοδοσίᾳ τοῦ Πομπ.) ἀρ. 53. **neque praestitissent** = neque dedissent. Μετάφρ.: χωρὶς νὰ δώσωσιν
 ενεργὸν βοήθειαν.

4 **qui** (eorum) qui. **liberandos** δηλοῦ τὸν σκοπόν. **pecunia** ἐν-
 ταῦθα προτείνει ὁ Δομίτιος ἀντὶ τῆς λευκῆς, οὕτως εἰπεῖν, ψήφου-
 τὸ χρηματικὸν πρόστιμον.

5 **postremo** = denique, τέλος. **de praemiis pecuniae** = de praemii
 rei pecuniariae περὶ χρηματικῶν ἀμοιβῶν. **de persecundis inimicitiis**
 (γερουνδιακὴ ἔλξις) = de persecundo inimicitias.
 (ἀντὶ inimicos). Σύνταξις: nec cogitabat quibus... possent (ἥδυ-
 ναντο), sed quem ad modum deberent (ἄφειλον) uti victoriā (ἀρ.).
superare ἀπολύτως = vincere. **uti** ἀπαρμφ. τοῦ ἀποθετικοῦ ᾧ. utor..

84. 'Ο Καίσαρ πρὸς ἔξιχνίασιν τῶν προθέσεων τοῦ Πομπηίου,
παρατάσσει πολλάκις τοὺς στρατιώτας εἰς τάξιν μάχης.

praeparata ἐτέθη ἡ πρόθεσις prae ἀντὶ τῆς cum (com —) διὰ τὸ 1
ἐπόμενον cum τοῦ confirmatis militibus (militibus κυρίως = ani-
mis militum). Τὸ ἀντίθετον τοῦ confirmare εἶναι τὸ debilitare.
satis longo = tam longo. Εἶχε παρέλθει περίπου μήν. **satis per-**
spectum habere ἐντονώτερον τοῦ satis perspexisse. Τὸ satis ἐπι-
τένει ἔτι μᾶλλον τὸ perspectum habere animum. "Ἐπρεπε νὰ τεθῇ
animos, διότι πρόκειται περὶ πολλῶν = τὰ πνεύματα, τὸ φρόνημα. **quo**
— **videtur...** = ut eo (δηλ. longo spatio) videretur sibi καθ' ὁ
ἐνόμιζε... **temptandum** ἐνν. esse. **haberet** πλαγία ἐφώτ. **ad**
ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ propositi καὶ voluntatis. 'Η ad δηλοῖ τὸν σκοπόν.
eduxit τὴν 6 Αὐγ. id. ἀρ. 56. **instruxit** ἀρ. 56. **primo** = κατ' 2
ἀρχάς ἀντιτίθεται πρὸς τὸ continentibus. **suis locis** = oportunis
locis εἰς μέρη προνομοιοῦχα. **pauloque a castris longius** τὸ στρα-
τόπεδον τοῦ Πομπηίου ἀπεῖχε τοῦ στρατοπέδου τοῦ Καίσαρος 30 στα-
δίους, ήτοι 5½/2γῆμ. **continentibus...diebus** (sequentibus ἡ contin-
nuiς d.) τ.ε. τὴν 7 καὶ 8 Αὐγ. **ut progrederetur** = ita instruxit
ut progrederetur ἀρ. 50. **collibus** (δοτ.) **Pompeianis** δηλ. ἐν-
νοοῦνται οἱ λόφοι, τοὺς ὄποιους ὁ Πομπ. διχυρώσας εἶχε καταλάβει.
aciem ἀρ. 34. **quae res** = quod ὅπερ. **confirmatiorem** διότι 3
ἐνόμιζεν ὁ στρατὸς τοῦ Καίσαρος ὅτι οἱ Πομπηιανοὶ δὲν ἐτόλμων νὰ πολε-
μήσωσι. **superius** = pristinum τ.ε. τὴν συνήθη τάξιν μάχης. **ut** σύν. τῷ
iuberet. **multis partibus** = multo = πολλῷ, κατὰ πολὺ id. ἀρ. 37.
esset ὑποκ. τὸ equitatus, ὅπερ νοεῖται ἐκ τοῦ προηγουμένου equitibus.
'Η ύποτακτ. δηλοῖ τὸ ὑποκειμενικὸν αἴτιον. **expeditos** ἀρ. 11.
antesignanis idē σημ. ἀρ. 26. **in** ὡς πρός. **mutatis** ἀρ. 21.
proeliari = pugnare ἀρ. 21. **consuetudine** ἀφαιρετ. τοῦ αἵτου.
eius generis proeliorum ἀντὶ eius generis. **his rebus** =
quibus... rebus διὰ τούτων δέ, οὕτω δέ. **mille** οὖσ. χιλίας. **etiam** 4
καὶ. **neque...terrarentur** καὶ νὰ μή... (= χωρὶς νά...). **namque**
= παραδείγματος γάριν. **per eos dies** κατὰ τὰς ἡμέρας αὐτάς. 5

85. 'Ο Καίσαρ ἀπὸ σκοποῦ συχνάκις μεταστρατοπεδεύει.

in colle ἐπὶ τινος λόφου τῶν διαικλαδώσεων τοῦ ὄρους τοῦ νῦν καλοῦ- 4
μένου Καρατζᾶ-Αχμέτ. id. ἀρ. 44. **instruebat** ἀρ. 44. **iniquis locis**

- (δοτ.) = εἰς τόπους χαμηλοτέρους (διαφόρου ὑψομέτρου): ἐπομένως ὑπὸ δυσμενεῖς διὰ τὸν Καίσαρα τοπικὰ συνθήκας: ἵδ. ἀρ. 50. se 2 ἔαυτόν. **existimans** τὴν παραμονὴν τῆς μάχης τῆς Φαρσάλου. **belli rationem** = bellandi rationem τρόπον (σχέδιον) τοῦ μάχεσθαι (τῆς μάχης). **ut...moveret...esset** ἐπεξήγησις τοῦ bellī rationem. **moveret** ἀρ. 50. in **itineribus** ἐν διαρκεῖ πορείᾳ. 3 **haec spectans ut** = eo consilio... ut. **movendis castris** (γερουνδ. ἔλξις) = movendo castra (πρβλ. 83,5): ἵδ. ἀρ. 50. in **itinere** ἡ πρότ. in δηλοῖ τὸ αἴτιον. 4 **rebus** μέτρων. **signo dato** ἀρ. 55. **profectionis** δῆλ. πρὸς τὴν πόλιν Σκοτοῦσ(σ)αν παρὰ τὸ χωρίον Σουπλί (μετονομασθὲν νῦν Ἀγία Τριάδα): ἵδ. ἀρ. 29. **tabernaculis** ἀρ. 48. **detensis** πρὸς περαιτέρῳ πορείαν. **paulo ante** πρὸ μικροῦ, ὀλίγον δῆλ. πρὸ τῆς διαλύσεως τῶν σκηνῶν. **extra** = praeter. **esse...progressam** progredi = loco se mouvere. **non iniquo loco** οὐχὶ ὑπὸ ἀνίσους ἐδαφικὰς συνθήκας. **dimicari** (ἀπροσώπως) = νὰ γίνῃ μάχη. 5 **apud suos** σύναψον πρὸς τὸ inquit: ἵδ. ἀρ. 53. **agmen** ἀρ. 41. **in portis** = in ipsis prope portis ἀρ. 44 καὶ 45. **in praesentia** τὸ γε νῦν. **nobis** εἶναι τὸ λογικὸν ὑποκείμ. τοῦ differendum καὶ cogitandum. **sicut** ισοδυναμεῖ πρὸς τὸ quod (δῆλ. proelium). **animo** ἀφαῖρ. Ἡδύνατο νὰ τεθῇ καὶ ἀφαῖρ. πληθ. animis (ἵδ. 84, 1). **ad dimicandum**. Ἐντονώτερον τοῦ dimicare. **confestimque**. Τὸ que συνδέει τὸ educit μετὰ τοῦ inquit. **expeditas** δῆλ. ἀφοῦ ἀπέβαλον τὰς sarcinas (ἵδ. ἀρ. 11). **educit** ἀρ. 56.

86. Ὁ Πομπήιος ἐνθαρρύνει τὸν στρατὸν πρὸς μάχην.

ut καθώς. **suorum** γεν. ὑποκειμ. εἰς τὸ hortatu (= hortantibus suis). **proelio** (ἀφαῖρ. δργαν.). **decertare** ἐνν. cum hoste. **consilio** ἀρ. 63. **dixerat**. Ἡ σύνταξις: dixerat fore uti prius quam (πρὶν ἡ ...) acies (πληθυντ.) concurrent exercitus Caesaris pelle-retur. **fore uti... pelleretur**. Περίφρασις τοῦ ἀπαρεμφάτου τοῦ 2 παθητικοῦ μέλλοντος. **cum essent...admirati** = ἐπειδὴ τὸ εὔρον παράξενον (ἀλλόκοτον), παρεξενεύθησαν. **rationem** = τὴν δικαιολογίαν. **consilii** = τοῦ (πολεμικοῦ) σχέδιου. **accipite** = ἀκούσαντες μάθετε. Τὸ ρῆμα accipio δῆλοι κατανοῶ ὅ τι ἀκούω, ἀναγινώσκω ἡ-

βλέπω. Ἐνταῦθα ἴσοδυναμεῖ πρὸς τὸ cognoscere, discere. **quo...**
prodeatis quo (σύνδ. = ut eo) prodeatis ἡνα βαδίσητε.
equitibus (δοτ.). **mihi** σύναψον πρὸς τὸ confirmaverunt = pol- 3
 liciti sunt. **facturos** ἐνν. se (ἵη sese) esse. **ut-aggre.** et pel-
 lerent. Τὸ ut ἔξαρτ. ἐκ τοῦ persuasi. **cum propius sit acces-**
sum = ὅταν πλησιέστερον γένωνται, ὅταν πλησιάσωσι περισσότερον.
ab latere aperto ἀπὸ τῆς δεξιᾶς πλευρᾶς. Τὸ ἀριστερὸν τοῦ Καί-
 σαρος ἐστηρίζετο ἐπὶ τοῦ Ἐνιπέως, ἀλλὰ τὸ δεξιὸν παρέμενεν ἀκόλυ-
 πτον, δηλ. οὕτε διὰ τοῦ Ἀπιδανοῦ (νῦν Φερσαλίτικον) προησπίζετο
 οὕτε διὰ τῶν μακρὰν πρὸς νότον ὑψουμένων λόφων. **acie** ὑποκείμ.
 τοῦ circumventa. **prius... quam...iaceretur** πρίν... ἵη... βληθῇ.
telum = pilum. **in** (ἐπὶ ἐχθρικῆς ἐννοίας) = ἐναντίον.
legionum τῶν λεγεώνων, διὰ τὰς λεγεῶνας. **paene** τὸ ἐπίρρ. 4
 κολάζει τὴν ἔννοιαν τοῦ sine vulnere. **sine vulnere** = sine vul-
 neribus ἀναιμωτί, ἀναιματί. **cum** ἐπειδὴ (ἀφοῦ). **equitatu**
 ἀφαιρ. τοῦ κατά τι (ἵδε κεφ. 83, 3 : multis partibus).
denuntiavit ut... ἔδωκε τὸ παράγγελμα νά...Τὸ δ. τοῦτο ἴσοδυναμεῖ 5
 μὲν πρὸς τὸ impero (= κελεύω), ἀλλ' εἶναι ἐπισημότερον τούτου. Ἡ
 σύνταξις denuntiavit ut essent... et ne... fallerent. **parati** δηλ.
 ad dimicandum. **quoniam fieret** ἐπειδὴ παρουσιάζετο, προσεφέ-
 ρετο. **ut — cogitavissent** = sicut — cog. = ὡς εἴχον σκεψθῇ. ἵδε
 κεφ. 84, 4 : sicut... depoposcimus. **reliquorum** γενική ὑποκειμε-
 νική εἰς τὸ opinionem = τῶν λοιπῶν (οἵτινες δὲν παρευρίσκοντο ἐν
 τῷ συμβουλίῳ).

87. Ἡ μάχη ἀποφασίζεται διὰ τῶν παροτρύνσεων τοῦ Λαβιηνοῦ.

excepit (δηλ. oratione). **cum** ἐν ᾧ. **consilium** = τὸ (πολεμι- 1
 κὸν) σχέδιον. **hunc** τόνδε, τοῦτον ἐδῶ. **qui...devicerit** = ὁ νι-
 κήσας.

Galliam Germaniamque τοῦτο ἐλέγθη μετὰ σκοπίμου ὑπερβο- 2
 λῆς, καθότι ἀπασαν μὲν τὴν Γαλατίαν δὲν ἐνίκησε, τῆς δὲ Γερμανίας
 μόνον ἐλάχιστον μέρος ὑπέταξε. Τὸ que = καὶ αὐτήν. Ἡ ἔννοια: Δὲν
 πρέπει νά φοβηθε, διότι ὁ στρατὸς αὐτὸς δὲν εἶναι ὁ νικήσας...

omnibus interfui proeliis (δοτ.). Τοῦτο ἐλέγθη μετὰ σκοπίμου 3
 ὑπερβολῆς, ὅπως οἱ λόγοι αὐτοῦ προσλάβωσι τὸ πρέπον κῦρος καὶ τὴν
 ἀνάλογον ἐπισημότητα. **illius** τοῦ ἐνδόξου ἐκείνου (στρατοῦ).

4 **an non** ἡ δέν. Ἐτέθη τὸ an non χωρὶς νὰ προηγήσται ἐφώτησις. **ex iis, qui...remanserunt** τοῦτο εἶναι συμπλήρωμα τοῦ esse...factas ὥπερ ἀπρωφ. ἔξαρτᾶται ἐκ τοῦ audistis. **valetudinis** = morbi. ἀρ. 24. **copiae...quas videtis** τοῦτο δὲν εἶναι ἀληθές, διότι, ὡς γνωστόν, ἐν Φαρσάλῳ ἐποιέμησαν σχεδὸν μόνον veterani τοῦ Καίσαρος. **horum annorum** τῶν δύο τούτων τελευταίων ἐτῶν. **in citeriore Gallia**. Τοῦτο ἀληθεύει ἐν μέρει, καθότι ἐστρατολογήθησαν καὶ ἔξ αλλων μερῶν. **plerique** ἐνν. milites harum copiarum. **ex coloniis** τὰς ἀποικίας ταύτας (coloniae civium Romanorum) φυκίζεν αὐτὴ ἡ τῶν Ρωμαίων πόλεις ἔξ ίδιων πολιτῶν. **Transpadanis** τ. ἐ. ἐκ τῶν πόλεων τῆς Gallia Transpadana. **ac tamen** τὸ tamen ἀναφέρεται εἰς τὴν ἐν τῇ δευτερευούσῃ προτάσει ἐνυπάρχουσαν ἔννοιαν : καὶ εἰχεν ἀκόμη ἐπίλεκτον στρατόν, ἀλλ᾽ ὅμως... **quod...roboris** quantum... roboris. Εἶναι ὑποκείμ. τοῦ interiit. **se** ὑποκ. τοῦ non reversurum.

5 **nisi** εἰμή. **ut** ἔξαρτᾶται ἐκ τοῦ hortatus est.

6 **hoc laudans** τοῦτο ἐπαινῶν. **vero** τῇ ἀληθείᾳ, ἀληθῶς. **nec vero — qui...dubitaret** = καὶ οὐδεὶς ὑπῆρξε πράγματι — ὁ διστάλων.

7 **cum ἀφοῦ. in consilio** ἀρ. 63. **omnium** πάντων τῶν παρόντων, γενικῶς. **praecipiebant** ἔνεκα τῶν λόγων τοῦ Πομπήιου καὶ τοῦ Λαβιηνοῦ. **quod... videbatur** (ἐδόκει αὐτοῖς) = διότι ἐνόμιζον δτι δὲν ἦτο δυνατόν... **de re tanta** περὶ τόσου σπουδαίας ὑποθέσεως. **imperatore** ἀρ. 15.

88. Ἡ Πομπηιανὴ παράταξις.

1 **castris** (δοτ.) = ad castra ἀρ. 44. Ὁ Πομπήιος δὲν εἶχε πολὺ ἀπομακρυνθῆ τοῦ στρατοπέδου του. **ad hunc modum** = hoc modo. **instructam** ἐνν. esse ἀρ. 56.

2 **cornu** ἀρ. 39. **duae**. Ἡ Σύγκλητος ὑπὸ τὸ πρόσχημα ἀνανεώσεως τοῦ Παρθικοῦ πολέμου ἀφήρεσεν ἀπὸ τοῦ Καίσαρος δύο λεγεῶνας (κυρίως μίαν, διότι ἡ ἑτέρα εἶχε δοθῆ τῷ Καίσαρι ὑπὸ τοῦ Πομπήιου τῷ 55 π. Χ.), ἃς ὅμως αὕτη διετήρησεν ἐν τῇ Ἰταλίᾳ ὑπὸ τὴν σημαίαν τοῦ ἀντιπάλου του Πομπήιου. **ex** ἔνεκα, ἔξ αἰτίας. **prima — tertia**. Ἡ πρώτη λεγεών τοῦ Πομπήιου ἦτο ἐν τῷ στρατῷ τοῦ Καίσαρος ἡ legio VI. καὶ ἡ τρίτη λεγεών ἡ legio XV. **in eo loco**. Ὁ Πομπήιος εἶχεν ὑπὸ τὰς διαταγὰς αὐτοῦ τὸν Δομίτιον Ἀγρούβαρβον

mediam aciem ἀρ. 39. **legio — erant collocatae** σύνταξις 3^η κατὰ σύνεσιν (*ἰδ. κατωτ.*). **traductas** ἐν. esse. **in dextro cornu** ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Λέντλου. **collocatae** ὑποκείμ. = Ciliciensis legio et cohortes Hispanae (Ciliciensis legio coniuncta cum cohortibus). **has** τὰς ἐν § 1 καὶ 2. **firmissimas** (= fidelissimas, certissimas), ὡς τὰς ἀρίστας (καθὸ ἐξ ἐπιλέκτων ἀποτελουμένας) ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς reliquias, αἵτινες συνέκειντο ἐκ νεοσυλλέκτων. **και-** **meroque** καὶ τὸν ἀριθμόν, καὶ ἐν συνόλῳ. **cohortes**. Ὁ Πομπήιος εἶχεν 9 λεγεωνας καὶ ὁ Σκιπίων 2 (*ἰδ. 82, 1*), ἔνδεκα ἄρα ἐν συνόλῳ (110 κοόρτεις). Ἐὰν ληφθῶσιν ὑπὸ δύψιν αἱ κοόρτεις τοῦ Ἀντωνίου καὶ αἱ ἐλλοῦσαι 7 (;) ὑπὸ τὸν Ἀφράνιον, συμποσοῦνται ἐν ὅλοφεις 132. Ἐκ τούτων παρευρίσκοντο ἐν μὲν τῷ πεδίῳ τῆς μάχης 110, ἐν δὲ τῷ στρατοπέδῳ καὶ τοῖς μεμονωμένοις φρουρίοις 7, ἐν δὲ τῷ Δυρραχίῳ ὑπὸ τὸν Κάτωνα 15. Ἐπομένως ὁ ὅλος ἀριθμὸς τῶν στρατιωτῶν τοῦ Πομπήιου ἀνήρχετο εἰς 45,000 ἄνδρας. Ἐπὶ πλέον δὲ πρέπει νὰ ὑπολογισθῶσι 2000 ἀνάκλητοι καὶ ἀριθμός τις τοξοτῶν, σφενδονητῶν καὶ ἄλλων ἐπικουρικῶν. **CX** = centum et decem.

XLV = quadraginta quinque. **evocatorum** ἀρ. 7. **beneficiariis** 5^η ἀρ. 8. **superiorum exercituum** = suorum superiorum exercituum. **tota acie** ἀφαιρ. πρὸς δήλωσιν τοῦ τόπου. Διότι ἥθελε νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς παράδειγμα τῶν νεωτέρων στρατιωτῶν. **in castris** ἀρ. 62. **castellis** ἀρ. 52. **praesidio** (δοτ. τοῦ σκοποῦ). *ἰδ.* καὶ ἀρ. 62. **rivus quidam** *ἰδ. 86, 3.* Ὁ Καῖσαρος οὔτε ἀναφέρει ὀνομαστικῶς τὸν τόπον τῆς μάχης οὔτε τὸν περὶ οὗ ὁ λόγος ποταμόν. Πρόκειται ἐνταῦθα, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, περὶ τοῦ ποτ. Ἐνιπέως (σήμερον *Τσιναρόλη*) *ἰδ. 82, 1.* **impeditis ripis** (ἀφαιρ. τῆς ἰδιότητος). Τὸ impeditus ἐνταῦθα ἴσοδυναμεῖ πρὸς τὸ difficilis, διότι τὸ ὕψος τῶν ὀχθῶν τοῦ ποταμοῦ τούτου δὲν ὑπερέβαινε τὰ 6 μέτρα. **coniunctum** (= coniunctum. *ἰδ. 82, 1*). Ἐν τούτοις ἴστορεῖται ὅτι εἶχε 500 ἢ 600 ἵππεις ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ κέρατος. ἀρ. 34. **sagittarios** **funditoresque** ἀρ. 18.

89. Ἡ τοῦ Καίσαρος παράταξις.

superius institutum *ἰδ. 84, 3.* Ἐν Δυρραχίῳ ἡ X. λεγεών ἦτο 4^η παρατεταγμένη ἐν τῷ δεξιῷ ὀσαύτως κέρατι, ἡ δὲ IX. ἐν τῷ ἀριστερῷ. ἀρ. 39. **legionem** ἀρ. 5. **attenuata** = numero militum

deminuta = ἡλαττωμένος κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν στρατιωτῶν (id. 93, 5 : sex cohortium).

- 2 **cohortes**. 'Ο στρατὸς τοῦ Καίσαρος, ὁ κατὰ τὴν μάχην παραταγθεὶς, συνέκειτο ἐξ 8 λεγεώνων (80 κούρτεων, ἔκαστης τούτων ἀριθμούσῃς 275 περίπου ἄνδρας), ἤτοι ἐξ 22,000 ἀνδρῶν, μὴ συνυπολογιζομένων τῶν ἐπικουρικῶν. **in acie** ἐν τῇ παρατάξει. **constitutas habebat** ὅχι constituerat. 'Η περιφρασίς αὕτη δηλοῦ τὴν διάρκειαν· ἀρ. 35. **quae summa** = quorum summa (ἔλξις τῆς ἀναφορ. ἀντωνυμίας πρὸς τὴν ἐπομένην λέξιν). **XXII** = viginti duorum. **praesidio** id. 88, 5.
- 3 **cornu** (πτῶσεως δοτικῆς = cornui) id. 96, 2 : exercitu. **acie** = **in acie**. ἀρ. 39. **praeponuerat** = praefecerat. **contra Pompeium**. 'Ἐν τῷ δεξιῷ κέρατῳ μετὰ τῆς δεδοκιμασμένης κατὰ τοὺς γαλατικοὺς πολέμους X. λεγεῖνος.
- 4 **simul** σύναψιν πρὸς τὸ detraxit. **demonstravimus** id. 86, 3: persuasi... **circumveniretur** ἀρ. 34. **tertia acie** ἀρ. 32. **singulas cohortes** ἐν ὅλῳ ἐξ (id. 93, 5) id. ἀρ. 52. **detraxit** ἀρ. 36. **quartam** ἐν. aciem ἀρ. 36. Ταύτην ἔταξεν ὅπισθεν τῆς X. λεγεῖνος, ἥτις εἶχεν ἀπέναντι τὸ ιππικὸν τοῦ Πομπήου. **instituit** = effecit ἐσχημάτισε. **equitatui** τῷ (ἐχθρικῷ) ιππικῷ. ἀρ. 37. **quid fieri vellet ostendit** (πρόκμ.) = ostendit (= edocuit) ei (= aciei) ἢ iis (= cohortibus) quid... = ἔδωκε τὴν δέουσαν διαταγὴν (ἔδωκε τὰς δεουσας ὁδηγίας). 'Η διαταγὴ αὕτη ἦτο νὰ μὴ φίππωσι τοὺς ὑσσούς ἀπὸ μακρὰν ἀλλά, ἀφοῦ πλησιάσωσι, νὰ βάλλωσι τὸν ἐχθρὸν εἰς τὸ πρόσωπον καὶ οὐχὶ εἰς τοὺς μηρούς καὶ τὰς κνήμας (Πλούτ. β. Καίσαρ. 45, β. Πομπ. 69). **monuitque** = σὺν τῇ ὑπομήσει ὅτι... **constare in** = consistere κεῖσθαι, ἔχαρτᾶσθαι ἐκ...
- 5 **tertiae aciei** κυρίως καὶ εἰδικῶς διέταξε τὴν τρίτην γραμμήν. id. ἀρ. 36. **totique**. Τὸ que = καὶ γενικῶς (ἀνεκοίνωσε). **suō** (Caesaris). **concurreret** ἀρ. 59. (id. 86, 1). **se** σύναψιν πρὸς τὸ datrum (esse). **id fieri** = concurri. **vexillo** ἀρ. 28, 29 κ. 57. 'Ενταῦθα ἐννοεῖται ὅτι ὁ Καίσαρ εἶχε πλησίον αὐτοῦ vexillum.

90. 'Ο Καίσαρ ἐνθαρρύνων τοὺς στρατιώτας διατάσσει τὴν ἐναρξιν τῆς μάχης

- 1 **cum** σύνδ. χρον. **militari more** ἀρ. 58. **in** = erga πρός. **perpetui temporis** = omnium temporum. **officia** = (ὑπουργίας, ἐν-

δείξεις εύνοίας, εύμενείας. **imprimis** ἐν πρώτοις. **se** ὑποκείμενον τοῦ ἀπαρεμφ. posse καὶ uti, ὅπερ τελευταῖον ἔξαρτᾶται ἐκ τοῦ posse. **militibus** (ἀφαιρ.). Ἀντικείμενον τοῦ ἀπρμφ. uti. **testibus** (ἀφαιρ.) κατηγορ. **petisset** εἶχεν ἐπιζητήσει. **de mittendis legatis** (γερουνδιακὴ ἔξεις) = de mittendo legatos: *id.* 83, 3 : de persequendis. Οὕτοι 0ά ἐπέμποντο πρὸς τὸν Πομπήιον. *id.* ἀρ. 15. **se** ὑποκ. τοῦ voluisse, ἔξ oὗ ἔξαρτᾶται τὸ abūti καὶ τὸ privare. 2 **exposcentibus** (ἐνν. signum) μτγ. αἰτιολ. τιθεμένη ἀπολύτως. 3 Σημ. ἀρ. 29. **ardentibus** μετγ. ἀπόλ. αἰτιολ. **studio** (= cupiditate) ἀφαιρ. δργαν. δηλοῦσσα τὴν αἰτίαν. **pugnae** (= pugnandi) γεν. ἀντικείμενική. **tuba** ἀφαιρ. τοῦ δργάνου. **signum dedit** ἀρ. 29 καὶ Σημ. ἀρ. 29. Τὴν 9 Αὔγ. τοῦ 48 π. X.

91. Τὸ παράδειγμα τοῦ Κραστίνου ἀναπτερώνει τὸ ἡθικὸν τῶν στρατιωτῶν τοῦ Καίσαρος.

evocatus ἀρ. 7. **primum pilum duxerat** = primi pili centurio (ἢ primipilus) fuerat ἀρ. 12. **singulari virtute** (ἀφαιρ. τῆς ιδιότ.) μεταφράζεται διὰ γενικῆς. **signo** Σημ. ἀρ. 29 καὶ ἀρ. 55. **sequimini... et date** (προσταχτ.). 2 **manipulares** (οὐσ.) ἀρ. 5 καὶ Σημ. ἀρ. 5. **imperatori** ἀρ. 15. **constituitis** ἐνν. dare. **unum... hoc** μία... αὕτη, μόνον... αὕτη. **ille... nos** μετ' ἐμφάσεως καὶ ἀντιδιαστολῆς. **ille** (Caesar) ἐνν. recuperabit. **nostram libertatem** τὴν ἡμετέραν ἐλευθερίαν (τ. ἔ. ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τῆς στρατιωτικῆς ὑποχρεώσεως μετὰ τὴν ἐπιτυχῆ λῆξιν τῆς στρατείας).

faciam... ut = efficiam (ἢ impetrabo) ut. **cum dixisset** = 3 ἀφοῦ εἴπεν, εἰπών. **primus** (μεταξὺ τῶν πρώτων) πρῶτος. **electi... voluntarii**. Ἐπιθετικοὶ προσδιορισμοὶ τοῦ ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν κειμένου οὐσιαστικοῦ. Ἐλέγοντο electi ἀτε ἀνήκοντες εἰς τοὺς evocati καὶ σχηματίζοντες μίαν voluntaria centuria. *Id.* ἀρ. 7. **CXX** = centum viginti.

92. Ο Πομπήιος διατάσσει ἐπίθεσιν.

inter duas acies = ἐν τῷ μεταγμίῳ: ἀρ. 31. **spatii** ἀρ. 33. **satis** ἕκανδον (οὔτε πολὺ οὔτε δλίγον). **concursum** ἀρ. 59. **utriusque** δηλ. τοῦ Καίσαρος καὶ τοῦ Πομπήιου. **exercitus** (πτώσεως ἐνικῆς γενικῆς).

2 **ut exciperent neve...se loco moverent** (= ἔξαρτ. ἐκ τοῦ πρae-dixerat) = νὰ ἀναμείνωσιν (ἐν στάσει ἀμύνης) καὶ νὰ μὴ (= χωρὶς rā) μετακινηθῶσι. Τὸ neve...moverent παρέχει ἀνάπτυξιν τοῦ exciperent. **impetum** ἀρ. 61. **distrahi** = distendi (δὲ ἵδε κατωτέρω). **paterentur** Τὸ ρ. ἔξαρτᾶται ἐκ τοῦ ut, ὡς β' μέλος, ἐπακολουθεῖ δὲ ὡς τρίτον μέλος τὸ atque adorirentur. Τὰ ἀπὸ τοῦ idque admonitu μέχρι τοῦ distenderetur (= distraheretur id. ἀνωτέρω) λεγόμενα εἶναι ὡς παρένθετα. **admonitu** = hortātu. **excursus visque** = ἡ σφροδὰ σύγκρουσις, ἡ δέσύτης τῆς συγκρούσεως ἀρ. 38. **militum** ἐνν. Caesaris. **in suis ordinibus** = ἐν πυκνῇ τάξει ἀρ. 38. **dispositi** δηλ. οἱ τοῦ Πομπήου. **dispersos** (= distractos ἡ aciem distentam) δηλ. τοὺς στρατιώτας τοῦ Καίσαρος ἐν διεσπασμένῃ τάξει. **adorirentur** ἐνν. eos (δηλ. adversarios).

3 **levius... quam si...** = ἐλαφρότερον (μετ' ὀλιγωτέρας φορᾶς καὶ ἐπομένως μετὰ μικροτέρας ζημίας) ἢ ἐάν... **casura** ἐνν. esse. **pila** ὑποκ. τοῦ casura· ἀρ. 10. **retentis** μη. ὑποθ. = ἐάν διετηροῦντο. **immissis telis** (δοτ.) = εἰς τὰς πρώτας ἔξακοντάσις τῶν ὑσσῶν ἀρ. 59. **tela** = pila ἀρ. 59. **fore ut exanimarentur et conficerentur** id. 86, 1. **duplicato cursu**. Διότι οὕτω εἶχον νὰ διατρέξωσι μόνοι δληγη τὴν ἀπόστασιν τοῦ ἐν τῷ μεταξὺ διαστήματος (τοῦ μεταχυμίου). **lassitudine** id. 90, 3: studio.

4 **quidem** = « γε ». **factum** ἐνν. esse. **nulla ratione** (sine prudētiā, inconsulte) ἀπερισκέπτως, ἀνευ δρθοῦ ὑπολογισμοῦ (χωρὶς δηλ. νὰ λάβῃ ὅπ' ὅψιν τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν). **incitatio atque alacritas** = « ἐνθουσιασμὸς καὶ φροδά », ἐνθουσιασμὸς καὶ δρμὴ (προθυμία). **naturaliter** = naturā φύσει. **naturaliter innata**. Τὸ naturaliter κατὰ πλεονασμόν. **studio pugnae** id. 90, 3.

5 **imperatores** ἀρ. 15. **imperatores debent** = ἕδιον τῶν imperatorum εἶναι. **frusta** id. 87, 7. **ut** ἵνα δηλ. **signa** (όνυμαστ.). ἀρ. 29 καὶ Σημ. **clamorem** ἀρ. 59. **rebus** ἀφαιρ. δργαν. **incitari** = inflammari (πρβλ. § 4: incitatio). **existimaverunt**. Ός ὑποκείμ. Οὐδὲ ὑπονοηθῆ ἡ λ. antiqui ἐκ τοῦ προηγουμένου antiquitus.

93. Ἡ σύγκρουσις ἄρχεται μετὰ μεγάλης ἐντάσεως.

1 **signo** Σημ. ἀρ. 29 κ. ἀρ. 55. **cum** σύνδ. χρον. ὅτε. **infestis pi-**

lis ἀρ. 27. **procucurriscent - concurri** ἀρ. 59. **usu periti** (= usu docti) ἐκ πείρας διδαχθέντες, ἐμπειρότατοι. **pugnis** (ἀφαιρ.). **sua sponte** χωρὶς δῆλης, νὰ ἀναμείνωσι τὴν διαταγὴν τοῦ Καίσαρος. **cursum** ἐνν. suum. id. ἀρ. 52. **ne** σύναψον πρὸς τὸ απροπinquarent. **consumptis** id. 92, 3 : exanimarentur. **strinxerunt** (συνηθέστερον λέγεται destrinxerunt) ἀρ. 59.
vero "Εχει ἐνταῦθα βεβαιωτικὴν καὶ οὐχὶ ἀντιθετικὴν σημασίαν. **ne-que defuerunt** = καὶ ἔκαμαν τὸ χρέος των. **tela** = pila: ἀρ. 59. **ordines** id. 92, 2 καὶ ἀρ. 38. **exceperunt** ἐνν. obiecti armis (= scutis) προφυλαττόμενοι διὰ τῶν ἀσπίδων. **redierunt** ἀρ. 59. **equites.** ἀρ. 20. **cornu** ἀρ. 39. **universi** ἀπαξάπαντες, δημοθυμα- 3 δόν. Οὗτοι ἦσαν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Λαβιηνοῦ. **procucurrerunt** ἀρ. 34 κ. 59. **sagittariorum** ἀρ. 18 καὶ 21. **se profudit** διεξεγύθη.
quorum δῆλη. ἵππεων καὶ τοξοτῶν. **paulatim** κατὰ μικρόν, οὕτως 4 ὥστε νὰ δυνηθῇ νὰ ἐπιπέσῃ ἡ τετάρτη γραμμὴ ἡ διποσθεν τοῦ ἵππου τεταγμένη. id. 89, 4. **loco** (ἀφαιρ.). Ἡ λέξις αὕτη ἀνήκει εἰς τὸ motus. **hoc** (= eo) ἀφαιρ. τοῦ αἵτιου. **se turmatim explicare** ἀρ. 20. **a latere aperto** ἐκ δεξιῶν. id. 86, 3. **circumire** ἀρ. 37. **quartae** id. 89, 4. **aciei** (δοτ.). **sex cohortium** (γεν. τῆς ίδιο- 5 τητος). Φαίνεται ὅτι ὁ Καῖσαρ δὲν ἤθέλησε νὰ ἀποσπάσῃ ἄνδρας ἐκ τῆς IX. καὶ VIII. λεγεῶνος, δι' οὓς λόγους ἀναφέρει ἐν 89, 1. **signum** ἀρ. 29. illi = milites cohortium. **procucurrerunt** ἀρ. 59. 6 **infestis signis** ἀρ. 27. **conversi** τραπέντες εἰς (φυγήν). **loco** ἐκ τοῦ πεδίου τῆς μάχης. **incitati fuga** = incitati cursū διὰ κατεσπευσμένης πορείας (φυγῆς). **montes altissimos.** Τὸ ὄψος τοῦ ὄρους Καρατζᾶ 'Αχμὲτ εἶναι περίπου 338 μ. (id. 95, 5). "Ἄλλοι ἂλλα ὑψώματα νοοῦσι.
funditoresque id. 18 κ. 21. **inermes** (ἐπακολούθημα τοῦ destituti) = μὴ ἔχοντες πλέον ὅπλα ἐπιθετικὰ ἀλλ' οὔτε καὶ ἀμυντικὰ (δι- ὅτι εἰχον ἀφεθῆ 'ς τὰ κρόνα τοῦ λοντροῦ = destituti). **sine praesidio** (ώς ἐπιθ. προσδιορ.) = « ὅντες » ἀγένη δυνατότητος προστασίας καὶ στηρίγματος. Τοῦτο ἦτο ἐπακολούθημα τοῦ inermes καὶ τοῦ destituti.
eodem impetu = eodem cursū, χωρὶς δῆλης, νὰ σταματήσωσι. **co-**

hortes αἱ 6 τῆς δ' γραμμῆς (ἵδε § 5). **cornu** (τοῦ Πομπήιου) ἀρ. 39. **in acie** ἐν τῇ παρατάξει. **eosque** δηλ. Pompeianos.

94. Ὁ Πομπήιος μετὰ τὴν διπισθοχώρησιν καὶ διασπορὰν τοῦ ἱππικοῦ ὑποχωρεῖ εἰς τὸ στρατόπεδον.

1 **eodem tempore** τῆς κυκλώσεως δηλ. τοῦ πεζικοῦ. **tertiam** ἀρ.

32. Πότε καὶ πῶς διετάχθη νὰ προσλάσῃ ἡ δευτέρα γραμμὴ δὲν μνημονεύεται. **quieta** id. 89, 4. **loco** ἀφαιρ. **tenuerat** ἀντίθ. moverat. **procurrere**. Δὲν ἥτο δυνατὸν νὰ ἐπέλθῃ σύγχυσις, διότι κατελείπετο μεταξὺ τῶν γραμμῶν ἀνάλογον διάστημα· ἀρ. 32 καὶ 59.

2 **recentes atque integri** μὴ λαβόντες μέρος καὶ (ἐπομένως) ἄθικτοι (ἀκέραιοι), ἀνευ δηλ. τραυμάτων. **defessis** (δοτ.) δηλ. τὴν πρώτην (καὶ τὴν δευτέραν) γραμμήν. **alii** αἱ 6 κορότεις τῆς δ' γραμμῆς (id. 93, 5 κ. 89, 1). **sustinere** ἀπολύτως ἀνευ τῆς λέξεως im-

3 petum = ἀντέχω, βαστᾶ. **atque** (= sed). **neque** feffellit... **quin**

(ἀπροσώπως) = καὶ δὲν ἔλαθεν (καὶ δὲν ἤπατήθη) ὅτι..., καὶ δὲν

ἔμεινεν αὐτῷ οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι.... Ἐτέθη τὸ quin, διότι ἡ κυρία πρότασις εἶναι ἀρνητική. **vero** τῇ ἀληθείᾳ. **essent** ὑποτακτ. καθ' ἔλειν

πρὸς τὸ oriretur. **initium oriretur** (συνήθεστ. oreretur) πλεονασμός. **in cohortandis militibus** (γερουνδιακὴ ἔξις) = in cohortando milites· id. καὶ ἀρ. 58. **ut...pronuntiaverat** id. 89, 4: ut=si-

4 cut. **his** = cohortibus. **isdem** ἀφαιρ. (ἐκ συναιρ. τοῦ iisdem). **a sinistra parte** ως πρὸς τὴν παράταξιν δηλαδὴ τοῦ Πομπήιου. **initium fugae** (γεν.) = initium fugandi. **factum** δηλ. Pompeianis. Τὸ δὲ factum ισοδυναμεῖ πρὸς τὸ effectum (= effectum est, ut fugerent Pompeiani).

5 **pulsum — perterritam** ἐνν. esse. **atque** καὶ ἔνεκα τούτον. **partem** δηλ. exercitūς (τοὺς ἴππεῖς δηλονότι). **cui** δηλ. parti. Ἐτέθη δοτ. (ἀντὶ ἀφαιρ.), διότι τὸ cui ἀναφέρεται πράγματι εἰς πρόσωπα.

vidit — animadvertisit πλεονασμός. **aliis** συμπλ. partibus exercitiūς. **diffusus** μετοχ. πρκμ. μετὰ σημασίας ἐνεστ. = δυσπιστῶν, οὐδὲν (γενναῖον) ἀναμένων. **acie** = proelio, pugnā id. ἀρ. 34. **centurionibus** ἀρ. 12. **in statione** ἀρ. 54. **praetoriam** ἀρ. 45. **castra** κοινὸν ἀντικείμ. τῶν ῥ. tuemini καὶ defendite. **si quid durius acciderit** (εὐφημισμὸς) = ἐν περιπτώσει μείζονος κινδύνου. **durius** θὰ ἐννοηθῇ τὸ solito (= τοῦ συνήθους) ώς β' ὄρος τῆς συγκρίσεως.

reliquas portas ἀρ. 44. **circumeo** ἐνεστῶς ἀντὶ μέλλοντος, πρὸς ζωγροτέραν δήλωσιν τῆς ἀμέσου ἐκτελέσεως. **praesidia** τὰς κιόρτεις (ἵδ. 88, 5 καὶ ἀρ. 53 καὶ 62). **cum dixiset** εἰπὼν ἵδ. 91, 3. **prae-** 6 **torium** « ἐπὶ τὴν σκηνὴν » ἀρ. 46. **summae rei diffidens** (ὅνοματ. summa res) = μὴ ἐλπίζων ὅτι τὸ πρᾶγμα, ὅπερ ἡδη εὑρίσκετο ἐν κριτιμῷ σταδίῳ, οὐδὲ ἐλάχισταν καλὴν τροπήν, (δυσπιστῶν εἰς τὴν αἰσιὰν ἔκβασιν). **eventum** = exitum τὴν ἔκβασιν, « τὸ μέλλον » **expectans** = (ἀνυπομόνως) ἀναμένων, « καιραδοκῶν ».

95. Οἱ Καῖσαρι κυριεύει τὸ στρατόπεδον τοῦ Πομπηίου.

ex fuga μετὰ τὴν φυγῆν. **vallum** ἀρ. 51. **spatium** ἐνν. temporis 1 (τὸ spatium εἶναι ἀντικείμενον τοῦ dare, ὅπερ πάλιν εἶναι ὑποκείμενον τοῦ oportere) διάστημα χρόνου, ἀνάπτωσιν, ἀναπνοήν. **be-** 2 **neficio** (ἀφαρ.). Εἶναι ἀντικείμενον τοῦ uteretur.
etsi magno aestu (δηλ. solis) = καίπερ μεγάλου καύσωνος (ὅντος). Ἡ τοῦ 9. Αὔγ. (κατὰ τὸ προϊουλιανὸν ἡ ἡ 29 Ιουν. κατὰ τὸ Ιουλιανὸν ἡμερολ.) τοῦ 48 π. Χ. Ἐν τῇ λατινικῇ γλώσσῃ δὲν τίθεται ἡ ἐλλείπουσα μετοχὴ τοῦ sum. **ad meridiem** = usque ad meridiem. Ἡ μάχη ἡρχισεν ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἥλιου. **res** = pugna. **erat per-** 3 **ducta** (= extensa) εἰχε παραταθῆ, εἰχε διαρκέσει. **imperio** (δοτ.). **erant relictæ** ἵδε 84, 4 καὶ ἀρ. 62. **industrie** = cum industriā. **barbarisque** = et aliis ἡ reliquis barbaris καὶ ἄλλων βαρβάρων (διότι οἱ Θρᾷκες ἦσαν καὶ αὐτοὶ barbara auxilia).

qui... milites οἱ στρατιῶται, οἵτινες... **ex acie** = ex pugnā, ex proelio. **animo perterriti et lassitudine confecti** = ἐν ἡθικῇ καταπιτῶσι καὶ σωματικῇ ἔξαντλήσονται. **lassitudine** ἵδε 92, 3. **mis-** 4 **sis** (= abiectis) = ἀπορρίψαντες. **plerique** (δηλ. eorum qui ex acie refugerant) = οἱ πλεῖστοι, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον (= plerumque). **armis** ἀρ. 9. **signisque militaribus** ἀρ. 25 καὶ 26. **de reliqua** 5 **fuga** (ἵδε § 1 : ex fuga) = περὶ ἔξακολουθήσεως τῆς φυγῆς. **in vallo** (ἵδ. § 1). **locum** = vallum. **usi**. Ἡ σύνταξις : omnes usi centurionibus tribunisque militum (ἀντικείμενα τοῦ usi). ἀρ. 12 καὶ 13. **ducibus** κατηγορ. = ὡς ἀρχηγοὺς (ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τῶν...). **montes** ἵδ. 93, 6. **pertinebant** ἔξετείνοντο, ἦσαν γειτονικά.

96. Πολυτέλεια τοῦ Πομπηιανοῦ στρατοπέδου. Φυγὴ τοῦ Πομπηίου.
castris ἀρ. 44. **licuit** = potuit ἡδυνάθη τις (= κατέστη δυνατόν). **tri-** 1

chilas ἀρ. 49. **magnum** μέγαν ἀριθμὸν. **argenti pondus** βαρυτίμων ἀργυρῶν (ἐπιτραπεζίων σκευῶν). **expositum.** Όσει ἐπρόκειτο περὶ ἐκθέσεως τοιούτων σκευῶν ἐν ταῖς οἰκίαις τῶν πλουσίων εἰς ἡμέρας ἔσφῆς καὶ ὑποδοχῆς. Τοῦτο φανερώνει πόσον οἱ Πομπηιανοὶ ἤλπιζον εἰς τὴν νίκην (*id. 82, 1*). **recentibus caespitibus** (ἀραιῷ). διὰ νεοδρεποῦς γλόης, « στρωματὶς ἀνθίτας », μὲ πρασινάδα. **tabernacula** ἀρ. 48. **etiam** μᾶλιστα. **non nullorum** ἄλλων τινῶν. **protecta** πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ ἥλιακοῦ καύσωνος. **edera** (ἀφαιρ.). **quae... designarent** (ἀναφορ. συμπερασματ. πρότ. ἀπαιτοῦσα ὑποτακτ.) = δηλωτικὰ τῆς... **ut** = talia ut ἢ ita ut. **existimari** (ἀπροσώπως) = intellegi. **nihil** αἰτιατ. ἐπιρρηματική. **nihil de eventu timuisse** = non timuisse eventum. **qui...conquirerent** (ἀναφορικὴ αἰτιολογικὴ πρότασις ἀπαιτοῦσα ὑποτακτ.) = διότι (ἀφοῦ) οὗτοι ἐπεδίωκον. Τὸ conquirere ἐνταῦθα = requirere. **non necessarias** μὴ ἀναγκαιούσας, ὑπερβολικάς.

2 **hi... αὐτοί...** (οἱ ἐν τῷ στρατοπέδῳ τοῦ Πομπηίου). **misserrimo ac patientissimo** (δοτ.). Ταῦτα λέγων δὲ Καῖσαρ θὰ εἶχεν ἵσως ὅπ' ὅψιν τὰ πρόσφατα παρὰ τὸ Δυρράχιον ἀτυχῆ γεγονότα. **exercitu** = exercitui. **obiciebant.** Ἡρέσκοντο οἱ Πομπηιανοὶ νὰ ἐπιρίπτωσι μοιρὴν διά... **cui defuissent** (ἀναφορικὴ ἐναντιωματικὴ πρότασις ἀπαιτοῦσα ὑποτακτικὴ) = cum ei defuissent, ἐνῷ ἀπ' αὐτοῦ εἶχον λείψει... **semper.** Εἶναι ὑπερβολή ὅτεν ἐνταῦθα τὸ semper λαμβάνει τὴν σημασίαν τοῦ saepe (= πολλάκις). **ad necessarium usum** πρὸς τὰς πρώτας ἀνάγκας, τ. ἔ. πρὸς ίκανοποίησιν τῶν ἀναποφεύκτων 3 ἀναγκῶν. **iam cum** ἐνῷ ἤδη. **nostri** οἱ ἡμέτεροι (δηλ. οἱ τοῦ Καίσαρος...). **vallum** ἀρ. 51. **nactus.** Τὸ δὲ nanciscoi δηλοῦ ἐνταῦθα δτι δὲ Πομπήιος ἵππευσεν ἐπὶ τοῦ πρώτου τυχόντος ἵππου. **insignibus** δηλ. τὸ paludamentum, τὴν tunica (ἀρ. 16) καὶ τὴν toga. **decumana** ἀρ. 45 καὶ 44. **porta** (ἀφαιρετ. δργανικὴ δηλοῦσα τὴν ἀφετηρίαν) = a porta. **equo citato** ἐν καλπασμῷ (= admissis equis) : admitto equum = « ἀνίημι τὸν ἵππον, ἐῶ τρέχειν ». **Larisam** εἰς Λάρισαν. Ή ὑπὸ τοῦ στρατοπέδου ἀπόστασις ἦτο περίπου 40 χιλιομέτρων.

4 **neque ibi sed ne ibi quidem** = ἀλλ' οὐδὲ ἔκει (ἐν Λαρ.). **eadem celeritate** σύναψον πρὸς τὸ pervenit. **paucos suos...** **nactus** = paucos suorum (γεν. διαιρ.) nactus (μτχ. χρον.). **ex**

fuga δηλ. φεύγοντας, φυγάδας. **nocturno** ἡ καὶ ἐν καιρῷ νυκτὸς ἔξακολούθησις τῆς ἐφίππου πορείας τοῦ Πομπήιου δηλοῦ τὴν σπουδὴν τούτου, ὅπως φθάσῃ τὸ ταχύτερον εἰς τὴν θάλασσαν. *id. ἀρ. 42.* **non intermisso** = μὴ διακοπείσης, χωρὶς νὰ διακόψῃ. **comitatu equitum XXX** (ἀφαιρ. δργαν. δηλοῦσα συνοδείαν) = cum equitibus triginta. Ἡ ἔξι ἵππεών ἀκολουθία φαίνεται ὅτι ἀνήκειν εἰς τὴν ἐν Αρρίσῃ φρουράν. **ad mare.** Εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ηρακλείου, εἰς τὰ Τέμπη. Ἡ ἀπὸ Λαρίσης ἀπόστασις, νοούμενη κατ' εὐθεῖαν γραμμήν, εἶναι περίπου 40 χλμ. **frumentarium** εῖδος navis oneraria. *ἀρ. 65.* **concedit** *ἀρ. 69.* **ut dicebatur** δηλ. posteā (= μετὰ ταῦτα). **tantum** (αἰτ. ἐπιφρηματικὴ) = τοσοῦτον πολὺ. **opinionem** (ὑποκ. τοῦ σεfelliſſe) ἐνν. suam (δηλαδὴ τοῦ Πομπήιου) de equitibus. *id. κεφ. 94,* 5. **se** (ἀντικείμ. τοῦ σεfelliſſe) = τὸν Πομπήιον. **ut... videretur** ὥστε... ἐφαίνετο. Τὸ videretur δύναται νὰ μεταφρασθῇ καὶ ἐνεργητικῶς = ὥστε ἐνόμιζεν. **a quo genere hominum** = ἀφ' ἣς τάξεως ἀνθρώπων. **ab eo** (ἐνν. genere). Σύναψον πρὸς τὸ paene proditus (ἐνν. esse). Ἐννοεῖ τὸ ἵππικὸν (*id. κεφ. 94, 5*). **initio** (ὑποκείμενον τοῦ facto) = ἀρχῆς γενομένης, δοθέντος τοῦ σημείου (τῆς ἐνάρξεως) τῆς φυγῆς.

97. Ο Καῖσαρ καταδιώκει τοὺς Πομπηιανούς.

castris (ἀφαιρ.). Σύναψον πρὸς τὸ potitus. **in praeda** ἐνν. facienda = in praedando (τοῦ ῥ. praedor) *id. ἀρ. 4.* Ἡ πρόθεσις in ἀλιγκαῖα ἐνταῦθα, διότι δηλοῦ τὸν κύκλον τῆς ἐνεργείας ἐντὸς τοῦ ὄποιου τὸ ὑποκείμενον δρᾶ. **ne... dimitterent** ἵνα μή... (ἀπολέσωσι). **reliqui negotii gerendi** (γερουνδ. ἔλξις) = gerendi reliquum negotium. **facultatem** (ἀντικείμενον) = occasionem. **qua re impetrata** = τούτου δὲ τοῦ πράγματος ἐπιτευχθέντος (δηλ. 2 τῆς παρορμήσεως πρὸς ἔξακολούθησιν τοῦ ἔργου τῆς ἐντελοῦς κατατροπώσεως τῶν Πομπηιανῶν). **opere** *ἀρ. 51.* (= operibus). **mons** τὸ ὅρος Καρατζᾶ - Αχμέτ (*id. 93, 5*). **sine aqua** ἀνευ ὑδατος. **ei loco** (δοτ.). **iugis** (ἀφαιρ. δργαν.) = per iuga ἀπὸ ῥάγεως εἰς ῥάγιν. **qua re animadversa** (ἀφαιρ. ἀπόλ.). = quod ubi conspexit (δ 3 Καῖσαρ). **partemque... partem** καὶ (διέταξεν) ἐν μέρος... ἄλλο μέρος. **III** (= quattuor). **legiones** τὸ ὑπόλοιπον μέρος, δηλαδὴ τὸ

ἥμασυ τοῦ στρατοῦ· ἵδ. 89, 2: cohortes. **duxit** ὡδήγησε τούτους ἔχων πρὸς τὰ ἀριστερὰ τὴν ὅχθην τοῦ Ἐνιπέως (9 περίπου χλμτρ., ὡς λέγει, ἀνὰ τὸν ῥοῦν, ἵνα παρεμποδίσῃ τὴν ὑποχώρησιν τοῦ ἐγχθροῦ εἰς Λάρισαν). **commodiore** ἀνερχόμενος τὴν κοιλάδα τοῦ Ἐνιπέως ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν πορείαν τῶν Πομπηιανῶν, οἵτινες ὑπεγώρουν διὰ τῶν ὑψωμάτων τοῦ ῥροῦς (ἵδ. § 2). **milia passuum VI** ἀρ. 43. Ἡ ἀπόστασις αὕτη τῶν 9 περίπου χλμτρ. δὲν εἶναι τόσον ἀκριβής. **instruxit** ἀρ. 35.

- 4 **qua re animadversa** (ἀφαιρ. ἀπόλ. ἵδ. § 3) = quod ubi consperherunt (οἱ Πομπηιανοί). **flumen.** Ἐν τοῖς προηγγευμένοις (κεφ. 88, 5) ὁ ποταμὸς (Ἐνιπέως) λέγεται ὑπὸ τοῦ συγγραφέως rīvus ἐξ αἰτίας, φαίνεται, τῆς ἐλλείψεως ὕδατος κατὰ τὸ θέρος, ἥδη δὲ λέγεται flumen κατὰ γενικὴν ἴσως ἐκφραστιν ὑπονοοῦσαν ῥοῦν ὕδατος ὑπότονος ἐπόθουν οἱ Πομπηιανοί. **in quodam monte** = in quodam cacumine (ἡ vertice ἡ capite) montis = ἐπὶ τινος τῶν κορυφῶν τοῦ ῥροῦς Καρατζᾶ - Ἀχμέτ. **aquari** ἵδ. § 2 : sine aqua.
- 5 **quo perfecto... opere** (ἀφαιρ. ἀπόλ.) = τούτου δέ... τοῦ ἔργου. **opere** = munitione (§ 4 καὶ 2) ἀρ. 51. **de deditione** σύναψον πρὸς τὸ agere. **missis legatis** (ἀφαιρ. ἀπόλ.) = πεμφθέντων πρέσβεων, πέμψαντες πρέσβεις (= per legatos) ἀρ. 15. **ordinis senatorii** ἀρ. 17. **fuga** (ἀφαιρ. δργανική).

98. Οἱ Πομπηιανοὶ ἔξαναγκάζονται εἰς παράδοσιν.

- 1 **prima luce** τὴν χαραγὴν τῆς 10 Αὔγουστου. **omnes** (κεῖται κατηγορηματικῶς) = γενικῶς πάντας. **eos** τοὺς Πομπηιανούς. **planiciem** δηλ. τοῦ ποταμοῦ (Ἐνιπέως).
- 2 **quod** τοῦ τοῦ δέ. **ubi** ὡς. **passisque palmis** (ἀφαιρ. ἀπόλ.) = patentibus et extensis palmis ἡτοι ἔχοντες τὰς χεῖρας ἀνοικτὰς καὶ διατεταμένας. Ἡ τοιωτὴ στάσις τῶν χειρῶν ἐδήλου σημεῖον ὑποταγῆς. Ἡ λέξις palma (παλάμη) ἐτέθη κατὰ τὸ σχῆμα ἐκεῖνο, ὅπερ λέγεται τὸ μέρος ἀπὸ τοῦ σλον (pars pro toto). **projecti** = ῥίψαντες ἔωντούς. **ad terram humi. consolatus.. locutus** παραμυθήσας... διαλεχθείς. **consolatus... iussit** ἄνευ ἀντικειμ. **quo** σύνδ. (ἵδ. Λεξιλόγιον). **quo minore essent timore** (= quo minus timērent) **minore...timore...** (ἀφαιρ. τῆς ἰδιότ.) ἐλάσσονος φόβου (πρὸς μεγαλυτέραν αὐτῷ ν ἡσυχίαν). **commendavit** ἡπιώτερον τοῦ

imperavit. **ne.. neu** ἡνα μή... μηδέ. **qui** τίς (ἀντων. ἀόρ.). **sui** (γεν. διαιρ.) τῶν ἔχυτῶν πραγμάτων = quod suum esset, ὅπερ ἀνῆκεν εἰς αὐτούς. **desiderarent** (ἐνν. Pompeiani) ποθήσωσι, στερηθῶσι. **adhibita** ἀφαιρ. ἀπόλ. γρον. **sibi** (= Caesari). Σύναψον πρὸς τὸ 3 occurrere. **secum** id. 97, 3. **in vicem** (id. Λεξιλόγιον λ. vicis) = ἐν τῷ μέρει, καὶ αὐταῖς (μὲν τὴν σειράν των). **atque** καὶ ἐπομένως. **eodemque die** καὶ αὐθημερόν.

99. Ἀπώλειαι καὶ λάφυρα.

amplius CC = amplius ducentos (ἀλλὰ καὶ ducentis [ἀφαιρ. 1 συγκρ.] ἢ quam ducentos). **centuriones** ἀρ. 12. **XXX** = triginta. **supra** id. 91, 1. **gladio in os adversum** (= in os Crastini 2 versum ad hostes). **coniecto** (ἀφαιρ. ἀπόλ.), ἤτοι πληγεῖς διὰ ξίφους ἀκριβῶς εἰς τὸ πρόσωπον. **neque id fuit falsum** (λιτότης) = καὶ ἐπηλήθευσεν ἐκεῖνο. **quod...** 3 dixerat id. 91, 3. **sic**. Τὸ sic προαναγγέλλει τὸ περιεχόμενον τῶν δύο ἀπαρεμφατικῶν προτάσεων. Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ μεταφρασθῇ τὸ sic εἰς τὴν ἑλληνικήν. **existimabat** = ὄφειλε νὰ ἀνομολογήσῃ. **meritum** ἐνν. esse. **iudicabat**. Τὸ ρῆμα τοῦτο δύναται νὰ παραλειφθῇ ἐν τῇ μεταφράσει.

milia XV = milia quindecim. "Ισως εἶναι ὑπερβολή. Τοὺς φονευ- 4 θέντας ὁ μετασχῶν τῆς μάχης ταῦτης Ἀσίνιος Πολλίων, ὀπαδὸς τοῦ Καίσαρος, ἀνεβίβαζεν εἰς 6000 ἄνδρας, 10 συρκλητικοὺς καὶ 40 ἐκ τῆς ἵππαδος τάξεως. **videbantur**. Τὸ ρῆμα τοῦτο ἐμφαῖνον τὴν πρόχειρον ἔξακριβωσιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν πεσόντων κολάζει πως τὸ milia XV. **sed...** ἀλλ' εἴραι βέβαιον ὅτι... Ἡ πρότασις αὕτη, δηλοῦσα τὸ βέβαιον, κεῖται ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ videbantur. **XXIII** = viginti quattuor. **castellis** ἀρ. 51, 52 κ. 62. **cohortes** = eae cohortes. **praesidio**. id. 88, 4 καὶ 94, 5. **signaque militaria** ἀρ. 25, 26 καὶ 28. **CLXXX** = centum octoginta. **aquilae** ἀρ. 25. **VIII** = IX (novem). **cum...** **defecissent** ἀφοῦ (ἐπειδή) ἀπέλιπον αὐτόν... **vires** αἱ (σωματικαὶ) δύνάμεις. **lassitudine** ἀφαιρ. τῆς αἰτίας. **ab equitibus** (ποιητικὸν αἴτιον) = ὑπὸ τῶν ἵππων. 5

100. Ὁ Λαίλιος ἀποκλείει τὸ Βρινδήσιον.

- 1 ad Brundisium. Ἡ πρόθεσις ad δηλοῦ τὰ πρὸ τοῦ λιμένος τοῦ Βρινδήσιου, διότι εἰς τὸν λιμένα τῆς πόλεως δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ πλεύσῃ. **qua** δι' ἧν. **factum** ἐνν. esse. **antea** προηγουμένως. Σύναψον πρὸς τὸ demonstravimus. **obiectam portui** = quae contra portum est. **tenuit** = oecupavit.
- 2 similiter ὡς δηλ. τότε ὁ Ἀντώνιος (ἰδ. Καίσαρος b. c. 3, 24). **Vatinius** Οὗτος εἶχε σταλῆ εἰς Βρινδήσιον (b. c. 3, 19, 4-6) ἵνα παραλάβῃ τὸ ὑπόλοιπον τοῦ στρατοῦ. **Brundisio** (δοτ.) = Brundisio oppido. **tectis** (ἐπιθετικῶς) = constratis· ἀρ. 65. **instructis** διὰ τῶν armamenta· id. ἀρ. 69. **scaphis** (ἀφαιρ. δργαν.). ἀρ. 66. **naves** ἀρ. 64 κ. 65. **quinqueremem** ἀρ. 64. **in angustiis** = in-fau-cibus. **portus** (πτώσ. γενικῆς). **per equites dispositos** = equitibus dispositis ἐπὶ διαφόρων παραλίων σημείων. **classiarios** ἐνν. milites. ἀρ. 67. **aqua** (ἀφαιρ.). id. 97, 4: aquari.
- 3 **tempore** ἀντικείμ. τῆς μετγ. usus. **ad navigandum** σύναψον πρὸς τὸ commodiore (= εὐνοϊκωτέρου). **onerariis** ἀρ. 65. **Corcyra-Dyrrachio** ἀφαιρετικαὶ δηλοῦσαι τὸ πόθεν. **a proposito** ἀπὸ τῆς (ληφθείσης) ἀποφάσεως, ἀπὸ τοῦ σχεδίου. **supportabat neque deterrebatur** (ἀμφότερα ἀποτελοῦσι μίαν ἔννοιαν) = ἐκόμιζε χωρὶς νὰ ἀφίσταται ἐκ φόβου. **neque... potuit** καὶ δὲν κατέστη δυνατόν. Διὰ τοῦ neque, μὴ ἀνταποκρινομένου πρὸς τὸ προηγουμένον neque... deterrebatur, εἰσάγεται τι νέον. **ante proelium cognitum** πρὸ τῆς εἰδήσεως (ἀγγελίας) τῆς (γενομένης) μάχης (τῆς Φαρσάλου). Ἐνταῦθα ἡ μτγ. factum, οὖσα ὡς προσδιορισμὸς τοῦ proelium, δὲν θεωρεῖται ἐν τῇ μεταφράσει ἀπαραίτητος. **ignominia** (ἀφαιρ. αἰτίας). **amissarum navium** (γεν. προσδιοριστικὴ) = τῆς ἀπωλείας τῶν πλοίων (id. § 2).

101. Ὁ Κάσσιος πυρπολεῖ ἐν Μεσσήνῃ καὶ Ἰππωνίῳ τὰς ναῦς τοῦ στόλου τοῦ Καίσαρος.

- 1 **isdem** id. 94, 4. **Caesaris classis.** Φαίνεται ἐκ τῶν συμφραζομένων (§ 2 ἔξ.) ὅτι ὁ στόλος τοῦ Καίσαρος ἀπετελεῖτο ἔξ 75 νεῶν. **ad fretum** (ἐνν. Siciliae) σύναψον πρὸς τὸ praeesset (δηλ. πρὸς βιορ-ρᾶν τοῦ Σικελικοῦ στενοῦ, ἀπὸ τὸ ὄποιον ἀπέχει ἡ Vibo περὶ τὰ 60 γλυ.). **ad Messanam** περὶ τῆς προθέσεως ad id. 100, 1: ad Brun-

disium. **prius... quam... cognosceret** (ἔχει ἐνταῦθα ἐναρκτικὴν σημασίαν) = πρίν... ή... ἀρχιση τὸ λάβη γνῶσιν.

nullis custodiis neque ordinibus certis ἐνν. navium (ἀφαιρ. 2 τροπ. χρησιμεύουσαι ως αἰτιολογία τοῦ perturbatum nactus = cum nullae custodiae... neque... essent). Περὶ τοῦ custodiae ἴδ. ἀρ. 54 καὶ περὶ τοῦ ordinis ἀρ. 38. Ἡ τοποθέτησις φρουρῶν καὶ ἡ τάξις τῶν πλοίων ἐχρησίμευε πρὸς ἀπόκρουσιν αἰφνιδιαστικοῦ ἐπίπλου. **magno vento et secundo** (ἀφαιρ. ἀπόλυτος ὑπονοούμενης τῆς ἐν ἀληρηστικῇ μετοχῇ τοῦ sum). Τὸ ετ = καὶ μάλιστα. **taeda—pice—stupa—rebus** σύναψον πρὸς τὸ completas. **ad incendia** (ἐν facienda) = aptae ad incendia. Ἡ ad δήλοι τὸν σκοπόν. **omnes** ἴδ. 98, 1. **XXXV** = triginta quinque. **XX** = viginti. **constratae** = tectae ἀρ. 65. **incessit** ἐπέδραμε (τὰς ψυχὰς πάντων). Ἡ 3 σύνταξις : tantus... incessit (τὸ δ. ἐτέθη ἀπολύτως) ut... vix... defendetur, et... existimabant futurum fuisse, uti amitteretur. **cum εἰ καὶ**, φολονότι. **praesidio** (δοτ. τοῦ σκοποῦ). **Messanae** (δοτ.). **quidam nuntii** ἀγγελίαι τινὲς (ἀνεξακρίβωται). **per dispositos equites** διὰ μέσου τῶν ἀγγάρων (σταθμῶν) τῶν ἵππων, διὰ μέσου τῶν ταχυδρόμων ἵππων. **id. 100, 2. futurum fuisse** ἀπαρέμφ. τῆς περιφραστ. συζυγίας. **futurum fuisse uti amitteretur** (= amitti potuisse). Γνωστὴ περίφρασις ἀντὶ τοῦ παθητ. ὑπερσυντ. τῆς ὑποτακτ. ἐν τῷ πλαγίῳ λόγῳ πρὸς δήλωσιν τοῦ ἀπραγματοποιήτου. Ἐν τῷ εὐθεῖ λόγῳ θὰ ἥτο : oppidum amissum esset ἢ amitti potuisset ut plerique existimabant.

oportunissime = oportunissimo tempore. **nuntiis allatis** 4 ἀφαιρ. τῆς αἰτίας. **ad** = adversus, ἐναντίον. **Vibonem** (αἰτιατ. δηλοῦσα τὴν εἰς τόπον κίνησιν). Σύναψον πρὸς τὸ profectus est. **nostris...navibus** (ἀφαιρ. ὑποκείμ. τοῦ applicatis) = τῶν ἡμετέρων νεῶν (τῶν ἀνηκουσῶν εἰς τὸν Καίσαρα). **applicatis...ad terram** = appulis ad terram προσωρισμένων πλησίον τῆς ἔηρᾶς. **XL** = quadraginta. **propter eundem timorem**. Κατεπτοήθη ως τὸ ἐν Μεσσήνῃ πλήρωμα. Εἶχεν ἄρα διαδοθῆ τὸ κατόρθωμα τοῦ Κασσίου. **atque καὶ**, ως. **secundum nactus ventum** (= idoneam nactus tempestatem) = οὐρίου τυχῶν ἀνέμου, οὐρίας τυχῶν. **ad incendium** πρὸς πυρπόλησιν (ἴδ. § 2). **flamma comprehensa** (ἀφαιρ. ἀπόλ. αἰτιολ.) = τοῦ πυρὸς μεταδοθέντος. (Ἡ ἐνεργητ. σύνταξις : utrum-

que cornu [αἰτιατ. πτῶσις] flamma [ὄνομαστ. πτῶσις] comprehen-
dit ἐπιλαμβάνει). **cornu** ἀρ. 39. **veteribus** = veteranis. **prae-**
sidio ἴδ. § 3. **navibus** (δοτ.). **aegrorum** ἴδ. 87, 3.
6 **conscenderunt** ἀρ. 69. **a terra solverunt** ἐνν. naves (προβλ.
102, 7) = ἀπεμακρύνθησαν ἀπὸ τῆς ἔηρᾶς. (Ἰδ. ἀρωτ. § 4 : applica-
tis...). **impetu** ἀρ. 61. **quinqueremis** (αἰτ. πλῆθ. = quinquere-
mes) ἀρ. 64. **exceptus scapha** ἀφαιρ. ὅργαν. **refūgit** προκυ. **de-**
pressae ἀρ. 70. **triremes** ἀρ. 64.
7 **in Thessalia** σύναψον πρὸς τὸ factum. **ut ipsis Pompeianis**
(δοτ.) **fides fieret** = ut ipsi (ἀκόμη καὶ) Pompeiani hoc crede-
rent. **fingi** ὡς ὑποκείμ. χρησιμεύει ἡ προηγουμένη περίοδος : ὅλα
αὐτὰ ἥσαν ἐπινόησις τῶν... **arbitrabantur** οἱ Πομπηιανοί. **ex his**
locis ἐκ τῶν ἀκτῶν αὐτῶν.

102. Ὁ Καῖσαρ καταδιώκει τὸν Πομπήιον.

1 **relictis** (μηχ. ἀπόλ.) = posthabitis, neglectis. **sibi** (Caesari). **se**
(Pompeium). **ex fuga** ἴδ. 96, 4. **rursus...alias** (ἄλλας νέας)·
πλεονασμός. **itineris** (γεν. διαιρ. εἰς τὸ quantumcumque). **equi-**
tatu μετὰ τοῦ ἵππικοῦ. **efficere** = perficere. **unam** μόνον μίαν
(ἵσως τὴν θηγ. λεγεῶνα). **minoribus** ἀρ. 42.
2 **edictum** (αὐσ.) ἀρ. 17 καὶ 16. **Amphipoli** (ἀφαιρ. τῆς ἐν τόπῳ
στάσεως. Κατωτ. ἐν § 4 εἶναι ἀφαιρ. τῆς ἀπὸ τόπου κινήσεως). **uti**
= ut. **iuniiores** δηλ. οἱ ἔχοντες ἡλικίαν μεταξὺ τῶν 17 καὶ 46 ἑτῶν.
Graeci Ἡτο δυνατὸν νὰ σχηματίζωνται λεγεῶνες καλούμεναι legio-
nes vernaculae, δηλ. ἐκ πολιτῶν πόλεων ὑποτεταγμένων. Οἱ τοιοῦτοι
πολίται ἐγίνοντο ῥωμαῖοι πολίται ἀλλὰ sine suffragio, ἥτοι δὲν με-
τεῖχον τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων τῶν ῥώμ. πολιτῶν. **iurandi cau-**
sa = ἵνα δύσσωσι (τὸν ὄρκον τοῦ στρατιώτου).
3 **utrum**. Πλαγίᾳ ἐρώτησις. Ἡ σύνταξις : non poterat existimari
(= iudicari, discerni νὰ διαγνωσθῇ) utrum... proposuisset an...
conaretur tenere... **avertendae suspicionis causa** (γερουνδ.
ἔλξις) = suspicionem avertendi causa. Ἡ ὑποψία ἀναπτύσσεται
διὰ τοῦ ἀκολουθοῦντος ut. Πρόκειται βεβαίως νὰ ἀπατηθῶσιν ἐκεῖ-
νοι, οὓς εἶχεν ὑπ' ὅψιν ὁ Πομπέιος διὰ τῆς φράσεως si nemo pre-
meret (= instaret). **proposuisset** ἐνν. edictum. **quam diutis-**
sime ὡς (ὅσον τὸ δυνατὸν) πλεῖστον χρόνον. **longioris** = longin-

quioris (ἢ longinque) μακρινωτέρας (φυγῆς, φ.εἰς μακρινωτέραν χώραν). **ad ancoram.** Ὁ Πομπήιος οὐδὲ κἄν ἐτόλμησε νὰ ἔξέλθῃ εἰς τὴν ἔη- 4
ράν. **constitit** id. Λεξιλόγ. ὁ. **consisto.** **Amphipoli** id. ἀνωτ. § 2.
pecunia... corrogata (ἀφαιρ. ἀπόλ.). **cognito** id. 101, 1. Ἡ
εἰς Ἀμφίπολιν ἀφίξις τοῦ Καίσαρος ὑπολογίζεται ὅτι ἡδύνατο νὰ συν-
τελεσθῇ μέχρι τῆς 18 Αὐγ. καὶ ἡ τῆς 6ης λεγεῶνος (id. § 1) μέχρι
τῆς 20 τοῦ αὐτοῦ μηνός, τοῦ διαστήματος ἀπὸ Λαρίσης μέχρι Ἀμφι-
πόλεως ὄντος περίπου 300 χλμτρ. **Mytilenas** (ὁ ἐνικός Mytilenē
δὲν ἀπαντᾷ εἰς τὸν Καίσαρα). Ἐκεῖθεν παρέλαβε μεθ' ἑαυτοῦ τὴν
σύζυγον Κορνηλίαν καὶ τὸν νεώτερον γιὸν Σέξτον, οὓς εἶχε πέμψει ἐκεῖ
ἀρχομένου τοῦ ἐμφυλίου πολέμου. **paucis diebus venit** μετ' ὀλίγας
ἡμέρας vénit (πρκμ.).

additis (ἀφαιρ. ἀπόλ. προστεθεισῶν) = ἀφοῦ συμπαρέλαβεν. **actua- 5
riis** ἀρ. 64. **Cyprum** (αἰτ. τῆς εἰς τόπον κινήσ.) = εἰς Κ. (τὴν 23 Σεπτ.)
illic. Ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ προηγούμενον ibi, ἀλλ' ἐτέθη ἐνταῦθα τὸ illi c 6
κατ' ἀνάγκην, διότι ὁ λόγος εἶναι πλάγιος· διὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἐτέ-
θησαν καθ' ὑποτακτικὴν τὸ negotiarentur (εἶχον ὑποθέσεις ἐμπορικάς,
ἔκαναν δοὺλειαὶ εἰς) καὶ τὸ dicerentur. Ἐν Ἀντιοχείᾳ εὑρίσκοντο ἐγ-
κατεστημέροι πολλοὶ ἐμπορευόμενοι (negociatores) ῥωμαῖοι πολῖται
χάριν ἐξαγωγῆς δημητριακῶν εἰς Ρώμην ἀλλὰ καὶ χάριν τοκισμοῦ τῶν
χρημάτων των. **qui...dicerentur** (πρὸς αὐτοὺς) οἵτινες ἐλέγοντο...,
(πρὸς αὐτοὺς οἵτινες ἐλέγοντο...) ut. Διὰ τοῦ ut δηλοῦται τὸ περιεχόμενον
τῆς ἐντολῆς. **contra voluntatem suam** = invīti **naves solve- 7
runt** ἀρ. 69.

civitates id. § 6.

8

103. Ὁ Πομπήιος καταφεύγει πρὸς τὸν Πτολεμαῖον Διόνυσον,
βασιλέα τῆς Αιγύπτου.

**quibus cognitis rebus—deposito...consilio pecunia sub- 1
lata...sumpta** ἀφαιρετικαὶ ἀπόλυτοι. **adeundae Syriae** (γερουν-
διακὴ ἐλξίς) = adeundi Syriam. **societatis.** Τὸ κράτος παρεγώρει

5

ἐργολαβικῶς εἰς Ἰδιώτας (publicani) ἢ ἔταιρείαν (societas publicanorum) ἐκ τῆς ἵππαδος τάξεως ἀντὶ ὠρισμένου ἐφάπαξ μισθώματος τὴν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις εἰσπραξὶν φόρων, οἵτινες γενικῷ ὄνδρῳτι ἐκαλοῦντο ὑπὸ τῶν Ἀρματῶν vectigalia. **sublata** ὅγι διὰ νὰ τὰ οἰκειοποιηθῇ, ἀλλὰ διὰ τὰς στρατιωτικὰς ἀνάγκας. **a...privatis** ποιητικὸν αἴτιον = ὑπὸ τῶν... **sumpta** Παρὰ τὴν θέλησίν των. **aeris** χαλκοῦ (οὐχὶ χρημάτων). **pondere...imposito** = (εἰσβιβασθέντος, φορτωθέντος), φορτώσας βάρος (ποσότητα). **milibus** ἐνν. impositis. **ex familiis** = ex servis, familis. Αἱ κεφαλαιοῦσῃ αὗται ἔταιρεῖαι, ὡς καὶ οἱ μεγαλέμποροι, εἶχον εἰς τὴν ὑπηρεσίαν των ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δούλους. **ex suis** id. ἀρωτ. λ. familiis. **ad hanc rem** = ad arma ferenda, πρὸς στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν. **existimabat** ἀντὶ existimaverat. **pervenit** (πρκμ.). Τοῦτο ἔγινε τῇ συμβούλῃ, ἥτις ἔσχε κακὰ ἐπακόλουθα, τοῦ εὐνοούμενου αὐτοῦ Θεοφάνους ἐκ Μυτιλήνης, ἐνῷ ἄλλοι μὲν συνεβούλευσαν νὰ καταφύγῃ ὁ Πομπήιος εἰς τὴν χώραν τῶν Πάρθων, ἄλλοι δὲ εἰς τὴν Νουμιδίαν, ἡς χώρας ὁ βασιλεὺς Ἰόβις εἶχεν ἐξοισθεύσει (τῷ 49 π. Χ.) τὰς λεγεώνας τοῦ ἀπεσταλμένου τοῦ Καίσαρος Κουρίωνος.

2 **ibi** αὐτοῦ. Κυρίως ἀνατολικῶς τοῦ Πηγασίου, ἔνθα ἦτο ἐστρατοπεδευμένος ὁ Πτολεμαῖος μετὰ τοῦ στρατοῦ του. **casu** σύναψιν πρὸς τὸ ibi erat (= διέτριβεν, εύρισκετο). **puer aetate.** Ἡτο τότε (τῷ 48 π. Χ.) 13 ἐτῶν. **magnis copiis** (ἀφαιρ. δργκν.). **cum sorore** ἐναντίον τῆς ἀδελφῆς... **paucis ante mensibus** ὀλίγους μῆνας πρότερον. **per propinquos atque amicos** Οὕτοι ἦσαν κυρίως ὁ κηδεμῶν αὐτοῦ Ποθεινός, ἀνὴρ φιλόδοξος καὶ πλεονέκτης, ἀρχιγῆς τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων, ὁ Ἀχιλλᾶς καὶ ὁ ἐκ Χίου (ἡ Σάμου) ῥήτωρ καὶ σοφιστὴς Θεόδοτος, διδάσκαλος τοῦ νεαροῦ βασιλέως. **spatio** (ἀφαιρ.). **eius** τοῦ Πτολεμαίου.

3 **pro hospitio atque amicitia patris.** Ὁ Πτολεμαῖος Διόνυσος ἦτο «φιλίας καὶ χάριτος πατρόφρας ὑπόχρεως». id. Πίνακα ίστορικον καὶ γεωγραφ. λ. Aulus Gabinius. **illius** τοῦ Πτολεμαίου. **opibus** = exercitu. **Alexandria** (ἀφαιρ.): id. 101, 6 exceptus scaphā καὶ 102, 7 : oppido ac portu recepti non erant.

4 **qui ab eo missi erant.** Ἡ ἀναφορικὴ αὕτη πρότασις ἴσοδυναμεῖ μὲ τὸ οὐσιαστικὸν = legati. (ποβλ. κατωτ. legationis: id. καὶ Σημ. 15). **suum officium** τὸ (ἐξ ἡθικῆς ὑπογρεώσεως πηγάζον) καθῆκόν

των, τὰς (ὀφειλομέρας) ὑπηρεσίας των, τὴν ὑποστήριξίν των (νὰ τεθῶσι δηλ. εἰς τὴν ἔξυπηρέτησιν τοῦ Πομπηίου). **neve** καὶ νὰ μή. **fortunam** (δηλ. adversam) τὴν κρίσιμην θέσιν (του), τὴν δυστυχίαν (του).

in hoc numero = in numero eorum. **acceptos**. Ἡ μετοχὴ αὕτη 5 δύναται νὰ παραλειφθῇ ἐν τῇ μεταφράσει.

104. Ὁ Πομπήιος φονεύεται διὰ δόλου.

his cognitis rebus (ἀφαιρ. ἀπόλ.) = γνωσθεισῶν τῶν συνομιλιῶν 1 αὐτῶν, μαθόντες τὰς συνδιαλέξεις (τῶν ἀπεσταλμένων μετὰ τῶν στρατιωτῶν). **amici regis** id. 103, 2. **propter aetatem** διὰ τὴν (νεαρὸν) ἥλικιαν. **timore adducti** ἐκ φόβου παρακινηθέντες ἢ ἀπλῶς ἐκ φόβου. **ut ὥσπερ. sollicitato...** Ἡ σύνταξις : timore adducti ne sollicitato exercitu regio... occuparet. Ἡ ἔννοια : ἐφοβοῦντο μήπως ὁ Πομπήιος ἔξωθήσῃ εἰς στάσιν τὸν στρατὸν τοῦ βασιλέως καὶ οὗτοι καταλάβη... **fortuna** id. 103, 4. **ut ὥσπερ** (ἐν αἵτιοι. ἐννοίᾳ). **qui erant... missi** id. 103, 3. **ab eo** (Pompeio). **iusserunt** (ἐκέλευσαν, ὅπερ ἔχει ἐδῶ τὴν σημασίαν τοῦ) παρεκάλεσαν.

consilio inito μετοχὴ ἀπόλυτος. **praefectum regium** ἀρ. 19 2 **singulari... audacia** (id. 91, 1 : singulari virtute), δηλ. ἀνήρ ὅστις πρὸ οὐδενὸς ὑπεγόρει. **tribunum militum** ἀρ. 13 **ad interficiendum Pompeium** (γερουνδ. ἔλξις). Ἡ πρόθ. ad δηλοῖ σκοπόν.

notitia (ἀφαιρ. τοῦ αἵτιού). Ὁ Σεπτίμιος εἶχε χρηματίσει ἐκατόν-3 ταρχὸς τοῦ Πομπηίου ἐν τῷ πειρατικῷ πολέμῳ (πρβλ. κατωτέρῳ bello praedōnum), ὃν οὗτος ἤγαγεν εἰς πέρας τῷ 67 π.Χ. **productus** ὀδηγηθεὶς ἔξω τοῦ πλοίου του, ἀφήσας τὸν ἕαυτόν του νὰ παραπλανηθῇ ὑπ' αὐτῶν, οἵτινες ἔλεγον ὅτι πρέπει νὰ ἐπιβῆ ὁ Πομπήιος πολὺ μικροῦ ἀκατίου, ἐπειδὴ ἡ θάλασσα ἦτο αὐτοὺς τεναγώδης καὶ ἀβαθής... **ordinem duxerat** (ille, δηλ. ὁ Σεπτίμιος) : id. ἀρ. 12 κ. 5. **naviculam parvulam** ἀρ. 66. **conscendit** ἀρ. 69. **cum paucis suis** ἀρ. 96, 4 : paucos suos. **ibi** αὐτοῦ. Κυρίως τὴν στιγμὴν τῆς ἀποβιβάσεως εἰς τὸ ἀκτιον. **interficitur** τὴν 28 Σεπτεμβρίου τοῦ 48 π. Χ. εἰς ἥλικιαν 58 ἑτῶν. Ὁ δολοφόνος τὴν μὲν κεφαλὴν ἀπέσπασεν ἀπὸ τοῦ σώματος, τὸν δὲ κορμὸν ἔρριψεν εἰς τὴν παραλίαν. Ἀλλ' ἀπελεύθερός τις τοῦ Πομπηίου μετ' ἄλλου τινὸς ἔθεσεν ἐν

τῇ ἐρήμῳ ἀκτῇ τὸ ἀκέφαλον σῶμα τοῦ μεγάλου στρατηγοῦ ἐπὶ πυρᾶς καὶ ἔκαυσεν. Ὁλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν φρικτὴν ταύτην τραγῳδίαν ὁ Καῖσαρ προσωριμίσθη εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν. Εὗθυς προσῆλθε πρὸς αὐτὸν ὁ Θεόδοτος (*ἰδ. ἀριθ. 103 § 2*) κομίζων μεθ' ἔαυτοῦ ὡς δῶρα τὴν κεφαλὴν καὶ τὸν δακτύλιον τοῦ Πομπήιου. Ἄλλ' ὁ Καῖσαρ γενναιοφρόνως φερόμενος ἐδέχθη μόνον τὸν δακτύλιον καὶ καύσας τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀτυχοῦς ἀνήγειρεν ἐν τῇ θέσει ἐκείνῃ βωμὸν εἰς τὴν Νέμεσιν. Καὶ εἶχε μὲν ἔλθει ὡς διώκτης τοῦ Πομπήιου, ὅλλα ἡ τύχη προώρισεν αὐτὸν νὰ γίνη ὁ τιμωρὸς τοῦ θανάτου αὐτοῦ! **Lentulus** *ἰδ. Ηίρακα ἴστορικὸν* καὶ γεωγραφικόν: P. Cornelius Lentulus Spinther. Οὗτος εἶχεν ἔλθει ἐκ Κύπρου εἰς Αἴγυπτον τὴν ἐπομένην τοῦ φόνου τοῦ Πομπήιου. **ab rege** (*ποιητικὸν αἵτιον*) = ὑπὸ τοῦ βασιλέως, κατ' ἐντολὴν τοῦ βασιλέως. **in custodia** = ἐν τῇ εἰρητῇ.

3. ΠΙΝΑΞ ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ ΚΑΙ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟΣ

Achillas, ae, Ἀχιλλᾶς. Ἀρχηγὸς τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων τοῦ βασιλέως Πτολεμαίου ΙΒ', εἰς τῶν φονέων τοῦ Πομπήιου (104, 2. 3). Acutius Rufus, Ἀκούτιος Ῥοῦφος, φίλος τοῦ Πομπήιου. Κατηγόρητος ἐνώπιον τοῦ Πομπήιου τὸν Λεύκιον Ἀφράνιον ἐπὶ προδοσίᾳ τοῦ ἐν Ἰσπανίᾳ στρατοῦ (83, 2), ἵνα ἀποκλείσῃ αὐτὸν τῆς δευτέρας ὑπατείας.

Aegyptus, i, 0. Αἴγυπτος (104, 1). Αὕτη ἡτο τότε ἀκόμη βασίλειον ὑπὸ τοὺς Πτολεμαίους, πράγματι ὅμως φόρου ὑποτελῆς εἰς τοὺς Ῥωμαίους.

L(uciis) Afranius (83, 2. 88, 3). Ἀντιστράτηγος τοῦ Πομπήιου ἐν Ἰσπανίᾳ. Πολεμήσας κατὰ τοῦ Καίσαρος παρὰ τὴν Ἰλέρδην (νῦν Lerida) τῆς Ἰσπανίας παρεδόθη εἰς αὐτὸν καὶ κατόπιν ἀφέθη ἐλεύθερος. Ὡδήγησε καόρτεις τινὰς ἐκ τῆς Ἰσπανίας εἰς τὴν Θεσσαλίαν (Φάρσαλον).

Alexandrīa, ae, 0. Ἀλεξάνδρεια (103, 3. 5. 104, 1). Πρωτεύουσα τῆς Αἰγύπτου μετὰ 300,000 περίπου κατοίκων. Διηρεῖτο εἰς δύο μέρη, εἰς τὸ Βρούχειον καὶ τὴν Ῥακώτιδα.

Allōbrox, ὄγις. Ὁ εἰς ἐκ τῶν δύο υἱῶν τοῦ Ἀδβουκίλου διομαζόμενος Raucillus (84, 5), ἀδελφὸς τοῦ Egus, φονευθεὶς ἐν ἱππομαχίᾳ. Οἱ δύο οὗτοι ἀδελφοὶ πολλὰς παρέσχον ὑπηρεσίας τῷ Καίσαρι, ὅστις τὰ μέγιστα ἔξετίμα αὐτούς, ἀλλὰ γενόμενοι καταχρασταὶ γρηγόρων ἐκ μισθοδοσίας, κατέφυγον πρὸς τὸν Πομπήιον.

Amphipolis, is, 0. (102, 2. 4). Ἀμφίπολις, πόλις τῆς Μακεδονίας ἀλλοτε ἀποικία τῶν Αθηναίων, κειμένη μεταξὺ τῆς λίμνης Ηρασιάδος καὶ τοῦ Στρυμονικοῦ κόλπου (παρὰ τὸ νῦν χωρίον Νεοχώρι [τουρκ. Γερίκιοι]). Ἡ Ἀμφίπολις ὑπετάγη εἰς τοὺς Ῥωμαίους τῷ 163 π. Χ. καὶ ἐγένετο πρωτεύουσα τῆς περὶ ταύτην ῥωμαϊκῆς ἐπαρχίας (provincia).

Antiochīa, ae, 0. (102, 6) Ἀντιόχεια, πρωτεύουσα τῆς Συρίας οὐχὶ μακρὰν τῶν ἐκβολῶν τοῦ ποτ. Ὁρόντου (νῦν τουρκ. Ἀντάκια). "Οτε

ἡ Συρία ἐγένετο ῥωμαϊκὴ ἐπαρχία, ὁ Πομπήιος ἀφῆκε (τῷ 63 π. Χ.) εἰς τοὺς Ἀντιοχεῖς αὐτοτελῆ τὴν πολιτικὴν σύνταξιν.

Antiochenses, ium, Ἀντιοχεῖς (102, 6).

M(arcus) **Antonius**, Μάρκος Ἀντώνιος. Ὁ σπουδαιότερος ὀπαδὸς καὶ συγγενὴς ἐκ μητρὸς τοῦ Καίσαρος. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ Γαλατικοῦ πολέμου διετέλεσεν ἀντιστράτηγος τούτου. Κατὰ τὴν μάχην παρὰ τὴν Φάρσαλον διηρύθυνε τὸ ἀριστερὸν κέρας (89, 3).

T(itus) At(t) ius **Labienus** (87, 1 - 6). Ὁ Λαβιηνός, καίτοι διετέλεσε σπουδαιότατος ἀντιστράτηγος τοῦ Καίσαρος ἐν Γαλατίᾳ, μετέστη κατὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ ἐμφυλίου πολέμου πρὸς τὸν Πομπήιον.

Brundisium, ii, οὐ. (86, 4. 100, 1.2) Βρεντέσιον, Βρινδήσιον (νῦν Brindisi Ηρίντεζι). Ηδὲς εὐλίμενος ἐν Καλαβρίᾳ τῆς Ἰταλίας. Brundisīnus portus (100, 1) ὁ λιμὴν τοῦ Βρινδησίου.

Q(uintus) Caecilius Metellus Pius **Scipio** (82, 1. 83, 1. 88, 3. 90, 1) Κόρεντος Καικίλιος Μέτελλος Πίος Σκιπίων, πατήρ τῆς Κορνηλίας τῆς συζευχθείσης (τῷ 54 π. Χ.) τὸν Πομπήιον, ὑπὲρ οὗ ἐσχημάτισε στρατὸν ἐν Συρίᾳ, σπεύσας εἰς τὴν Θεσσαλίαν μικρὸν πρὸ τῆς παρὰ τὴν Φάρσαλον μάχης.

C. (πρόφερε Gaius) **Cassius** Longīnus (101, 1. 3 - 5). Ὁ Γάιος Κάσσιος Λογγῖνος ἦτο ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων κατὰ τοῦ Καίσαρος συνωμοτῶν καὶ φονεὺς αὐτοῦ. Cassiāna classis (101, 6).

Cilices, ium, Κιλικες. Οἱ κάτοικοι τῆς Κιλικίας (101, 1).

Cilicia, ae, θ. Κιλικία (102, 5). Ἡ νοτιοανατολικωτάτη χώρα τῆς Μ. Ἀσίας μεταξὺ τῶν ὁρέων τοῦ Ταύρου πρὸς Β., τοῦ Ἀμανοῦ (Τζερέβηλ Βαρεκέτ) πρὸς Α. καὶ τῆς Μεσογείου θαλάσσης. Ἐγένετο ὑπὸ τοῦ Πομπήιον ῥωμαϊκὴ ἐπαρχία. Ciliciensis legio (88, 3).

Cleopātra, ae, θ. (103, 2). Πρωτότοκος θυγάτηρ τοῦ βασιλέως τῆς Αἴγυπτου Πτολεμαίου ΙΑ' τοῦ Νόθου ἡ Αύλητοῦ (80 - 51 π. Χ.), ἀδελφὴ τοῦ Πτολεμαίου ΙΒ' Διονύσου. Ἐκβληθεῖσα ὑπὸ τούτου τῆς ἀρχῆς πολεμεῖ πρὸς αὐτὸν καὶ στρατοπεδεύει οὐχὶ μακρὰν τοῦ Πηλουσίου. Ἰδ. Ptolemaeus.

A(ulus) **Clodius** (90, 1) Αὖλος Κλώδιος. Οὗτος κοινὸς ὅν φίλος τοῦ Σκιπίωνος καὶ τοῦ Καίσαρος στέλλεται παρὰ τούτου πρὸς ἐκεῖνον, ὅπως διαπραγματευθῇ τοὺς ὄρους τῆς εἰρήνης.

Coreýra, ae, 0. (100, 3). Ἡ νῆσος Κέρκυρα (καὶ Κόρκυρα) ἐχρη-
σίμευεν ὡς στρατηγεῖον τοῦ Πομπηιανοῦ στόλου.

L(ucius) Cornelius **Lentulus Crūs** (96, 4. 102, 7. 104, 3). Ο Λεύ-
κιος Κορνήλιος Λέντλος ἦτο σφοδρὸς ἀντίπαλος τοῦ Καίσαρος. Διε-
τέλεσεν ὑπατος τῷ 49 π. X.

P(ublius) Cornelius **Lentulus Spinther** ἢ **Spinther** Lentulus (83, 4. 102, 7). Ὁ παδὸς τοῦ Πομπήιου. Συλληφθεὶς κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ πολέμου αἰχμάλωτος ἐλευθεροῦται ὑπὸ τοῦ Καίσα-
ρος. Ἐφονεύθη κατὰ τὴν παρὰ τὴν Φάρσαλον μάχην.

P(ublius) Cornelius **Sulla** (89, 3. 99, 4). Ἀνεψιὸς τοῦ δικτάτορος Σύλλα. Διετέλεσεν ἀντιστράτηγος τοῦ Καίσαρος.

C. (πρόφερε Gaius) **Crastinus**. Ἄνδρος γενναῖος, ἀνάκλητος ἐν τῷ στρατῷ τοῦ Καίσαρος (91, 4. 99, 2. 3).

Cyprus, i, 0. (102, 5). Ἡ Κύπρος ἦτο ἀπὸ τοῦ 57 π. X. κτῆσις ῥω-
μαϊκή.

L(ucius) **Domitius Ahēnobarbus** (83, 1. 99, 5). Λεύκιος Δομίτιος
Ἄγηνόβαρβος. Ἡ το δεινὸς ἀντίπαλος τοῦ Καίσαρος.

Cn. (πρόφερε Gnaeus) **Domitius Calvīnus** (89, 3). Γναῖος Δομίτιος
Καλβῖνος, ὁ παδὸς τοῦ Καίσαρος. Στέλλεται ὑπὸ τούτου μετὰ δύο λεγεώνων ἐναντίον τοῦ Σκιπίωνος εἰς Μακεδονίαν. Ἐνοῦται μετὰ τοῦ Καίσαρος μικρὸν πρὸ τῆς παρὰ τὴν Φάρσαλον μάχης.

Dyrrachium, ii, οὐ. Δυρράχιον (νῦν Durrazo, ἢ πρόφητη Επίδαμνος),
σπουδαιότατος λιμὴν τῆς Ἰλλυρίας (100, 3). Ἀπὸ τοῦ 229 π. X.
ὑπὸ τὴν ῥωμαϊκὴν κυριαρχίαν. Dyrrachīna proelia (84, 4. 87, 4.
89, 1).

Fretum Siciliae [ἢ fretum Siculum ἢ fretum Siciliense καὶ ἀπλῶς
fretum] (101, 1), ὁ Σικελικὸς πορθμὸς (νῦν Faro di Messina).

A(ulus) **Gabinius**. Ἀγθύπατος ὃν τῆς Συρίας ἥλθεν εἰς τὴν Ἀλε-
ξάνδρειαν καὶ ἀποκατέστησεν εἰς τὸ βασίλειον (τῷ 55 π. X.) τῇ προ-
τάσει τοῦ Πομπήιου τὸν ἐκδιωχθέντα (ἀπὸ τοῦ 57 π. X.) Πτολε-
μαῖον ΙΑ' τὸν Νόθον ἢ Αὔλητην. Μέρος τοῦ Πομπηιανοῦ στρατοῦ,
ἐκ Γαλατῶν καὶ Γερμανῶν, φρουρᾶς ἔνεκα κατέλιπεν ἐκεῖ ἐν τῷ στρατῷ τοῦ Πτολεμαίου ΙΑ' (103, 5).

Gallia, ae, θ. Γαλατία (87, 2). Διηρεῖτο 1) εἰς τὴν Gallia citerior ἡ cisalpīna (ἢ togāta) τ. ἔ. τὴν ἐντὸς τῶν Ἀλπεων Γαλατίαν (87, 4) ἐπὶ τῆς κοιλάδος τοῦ Πάδου (νῦν Po), ἥτις ἀπὸ τοῦ 222 π. X. ὑπῆρξε ρώμη. ἐπαρχία· αὕτη ὑποδιῃρεῖτο διὰ τοῦ Πάδου εἰς τὴν Gallia cispadāna (ἐντεῦθεν τοῦ Πάδου), καὶ τὴν Gallia transpadāna (ἐκεῖθεν τοῦ Πάδου), καὶ 2) εἰς τὴν Gallia ulterior ἡ transalpīna τ. ἔ. τὴν πέραν τῶν Ἀλπεων Γαλατίαν.

Germania, ae, θ. (87, 1). Κατὰ τὴν ρωμαϊκὴν ἀντίληψιν ἡ μεταξὺ τῶν ποτ. Τρήνου, Δουνάβεως, Βιστούλα καὶ τοῦ Ὡκεανοῦ γόρα.

Graeci, ὄρυμ (102, 2). Ἔλληνες ἐν στενωτέρᾳ σημασίᾳ = Macedones.

Hispānae cohortes (88, 3). Αὗται, σχεδὸν 7 τὸν ἀριθμόν, διεβιβάσθησαν ὑπὸ τοῦ Ἀφρανίου (ἰδ. ἀνωτ. L. Afranius) ἐκ τῆς Ἰσπανίας εἰς τὰ περὶ τὴν Φάρσαλον μέρη.

Hispania, ae, θ. Ἰσπανία (ἢ Ηυρρηναϊκὴ ζερσόνησος 83, 2) ἀπὸ τοῦ 205 π. X. ρωμαϊκὴ κτῆσις. Διηρεῖτο εἰς τὴν Hispania citerior (μετὰ πρωτευούσης τῆς πόλεως Nova Karthāgo, νῦν Καρθαγένης) καὶ εἰς τὴν Hispania ulterior. Ἡ τελευταία αὕτη μετὰ τὴν ὀλοσερῆ κατάκτησιν τῆς Ἰσπανίας ὑπὸ τοῦ Αὐγούστου ὑποδιῃρεθῇ εἰς τὴν Baetica (νῦν Ἀνδαλουσίαν) μετὰ πρωτ. τῆς πόλεως Cordūba, καὶ εἰς τὴν Lusitania (νῦν Πορτογαλίαν) μετὰ πρωτ. τῆς πόλεως Augusta Emerita (νῦν Merida).

T. Labiēnus, iδ. Titus At(t)ius Labienus.

D(ecimus) Laelius (100, 1. 3). Δέκιμος Λαΐλιος. Διώκει κατὰ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον τὸν Πομπηιανὸν στόλον ἐπὶ τῆς Ἀδριατικῆς οἰκλάσσης. Laeliānae naves (100, 2).

Larīsa, ae, θ. Λάρισα, πόλις τῆς Θεσσαλίας (96, 3. 97, 2. 98, 3).

Libo, iδ. Scribonius.

C. (πρόφερε Gaius) **Lucilius Hirrus** (82, 5). Γάιος Λουκίλιος Ἱρρος. Ἐστάλη ὑπὸ τοῦ Πομπηίου πρὸς τὸν βασιλέα τῶν Πάρθων Ὁρώδην, ἵνα ζητήσῃ βοήθειαν, ὅλλα μὴ δεχθεὶς τοὺς ὅρους τοῦ βασιλέως ἀπαιτοῦντος τὴν παραγόρησιν τῆς Συρίας ἐφυλακίσθη ὑπ' αὐτοῦ.

Macedonīa, ae, θ. Ἡ πρὸς Α. καὶ ΝΑ τῆς Λυχνέτιδος (νῦν Ἀχρίδος) λίμνης πρὸς Β. τῆς Θεσσαλίας μέχρι τοῦ ποταμοῦ Νέστου γόρα ἀπὸ τοῦ 168 π. X. ρωμαϊκὴ ἐπαρχία (102, 3).

Messāna, ae, θ. (δωρ. Μεσσάνα) Μεσσήνη (νῦν Messina), ἐπὶ τῆς ΒΑ. ἀκτῆς τῆς νήσου Σικελίας παρὰ τὸν πορθμὸν τῆς Μεσσήνης (101, 4. 3).

Mytilēnae, ἄριμ, θ. Μυτιλήνη (102, 5).

Orīcum, i, οὐ. (90, 1). "Ωρικος καὶ Ὡρικός καὶ Ὡρικὸν (νῦν Erico), πόλις καὶ λιμὴν τῆς Β. Ἡπείρου εἰς τὸν μαχὸν τοῦ διὰ τῶν Κεραυνίων δρέων σχηματιζομένου κόλπου τοῦ Αὐλώνος (νῦν Valona).

Parthi, ὄρυμ (82, 4). Πάρθοι, ἔθνος βάρβαρον σκυθικόν, οἰκουν τὰ ΝΑ καὶ ΝΔ τῆς Κασπίας θαλάσσης (τὸ νῦν Ίράν). Ἡσαν οἱ διάδοχοι τῶν Περσῶν.

Pelusium, ii, οὐ. (103, 1). Πηλούσιον (νῦν Tineg, Τινέ), πόλις ὅχυρωτάτη τῆς κάτω Αἰγύπτου, οὐχὶ μακρὰν τῆς Μεσογείου θαλάσσης, εἰς τὸ ΒΑ. ἄκρην τοῦ Δέλτα τοῦ Νείλου, πλησίον τοῦ σημερινοῦ Port Said. Ἔνεκα τῆς στρατηγικῆς θέσεως αὐτοῦ ἀπετέλει τὸ Πηλούσιον τὰς κλεῖδας τῆς Αἰγύπτου.

Phoenīces, um, Φοίνικες (101, 1), οἱ κάτοικοι τῆς Φοινίκης, γόρας τῆς Συρίας, ἐχούστης πρωτεύουσαν τὴν Τύρον.

Pompeīanus, Πομπηιανός. Pompeiana acies (94, 4). Pompeiani colles (84, 2). Pompeianus exercitus (99, 4). Οὖσ. Pompeiani, ὄρυμ, οἱ Πομπηιανοί (84, 4, 93, 1. 2. 8. 94, 2. 95, 1. 97, 2. 3. 4. 101, 7).

M(arcus) **Pomponius**, Μᾶρκος Ηομπόνιος (101, 1). Διαικητὴς μοίρας τοῦ στόλου τοῦ Καίσαρος παρὰ τὴν Μεσσήνην, ἐξ οὗ Pomponiana classis (101, 2).

Ptolemaeus XI. Nothos εἵτε Aulētes (103, 3. 5). Πτολομαῖος ἢ Πτολεμαῖος ΙΑ', πατὴρ τῆς Κλεοπάτρας καὶ τοῦ Πτολεμαίου ΙΒ' . Ptolemaeus XII. Dionysos (103, 2). Υἱὸς Πτολεμαίου ΙΑ' .

Rhodus, i, 0. Ρόδος (102, 7). Αὕτη ἦτο σύμμαχος τῶν Ρωμαίων. Τῷ 43 π. Χ. ἐγένετο ῥωμαϊκὴ κτῆσις.

Roma, ae 0. Ρώμη (83, 3).

Romāni cives (101, 2. 6).

Scipio, ιδ. Q. Caecilius Metellus Pius Scipio.

L(ucius) Scribonius **Libo** (90, 4. 100, 1). Λεύκιος Σκριβόνιος Λίβων, ὀπαδὸς καὶ συγγενῆς τοῦ Πομπήιου.

L(ucius) **Septimius** (104, 2, 3). Λεύκιος Σεπτίμιος. Οὗτος ἀρδοῦ ἡκολούθησε τὸν Πομπήιον εἰς τὸν κατὰ τῶν πειρατῶν πόλεμον, κατελείφθη εἴτα ἐν Αἰγύπτῳ πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ Πτολεμαίου ΙΑ' τοῦ Αὐλητοῦ (id. καὶ A. Gabinius).

Sicilia, ae, 0. (101, 1 καὶ ἔξ.). Σικελία μεγίστη καὶ εὐφοριωτάτη νῆσος. Ταύτην κατέκουν κατ' ἀρχὰς οἱ Σικανοί ἢ Σικελοί, λαὸς Κελτικός, ἔπειτα οἱ Φοίνικες, μετὰ ταῦτα οἱ Ἕλληνες (Χαλκιδεῖς, Μεγαρεῖς καὶ Δωριεῖς), πρὸς οὓς ἤριζον περὶ τῆς κατοικῆς οἱ Καρυγγιδόνιοι. Ὑπήχθη ὑπὸ τοὺς Ρωμαίους τὸ μὲν Δ. μέρος τῆς νήσου τῷ 241 π. Χ., τὸ δὲ Α. τῷ 212 - 210 π. Χ. Άι Συράκουσαι (Συρακοῦσαι) ἦσαν ἡ πρωτεύουσα τῆς Σικελίας.

(Sieūlum) fretum, id. fretum

Sulla, id. P. Cornelius Sulla.

P(ublius) **Sulpicius Rufus** (101, 1). Πόπλιος Σουλπίκιος Ἄροβος, ἀντιστράτηγος τοῦ Καίσαρος ἐν Γαλατίᾳ καὶ Ἰσπανίᾳ, εἴτα διοικητὴς τοῦ στόλου. Sulpiciāna classis (101, 4).

Syri, ὄρυμ, Σύροι, οἱ κάτοικοι τῆς Συρίας. Classis Syrōrum (101, 1).

Syria, ae, 0. Συρία (103, 1). Αὕτη περιελάμβανε τὴν πρὸς Ν. τῆς Καππαδοκίας καὶ Μεσοποταμίας καὶ πρὸς Β. τῆς Παλαιστίνης καὶ Ἀραβίας χώραν (id. καὶ Antiochia).

Syriacae legiones (88, 3).

Thessalia, ae, 0. Θεσσαλία (82, 1. 100, 3. 101, 7).

Thrāces, um, (ἐν. Thrax, eis), Θρᾷκες (95, 3) : οἱ κάτοικοι τῆς Θράκης, χώρας κειμένης μεταξὺ τοῦ Δουνάβεως, τῆς Μαύρης Θαλάσσης, τῆς Προποντίδος, τοῦ Αἰγαίου πελάγους καὶ τῆς Μακεδονίας.

Transpadānae coloniae (87, 4), id. Gallia 1.

C. (πρόφερε Gaius) **Triarius**, id. Valerius.

C. (πρόφερε Gaius) Valerius **Triarius** (92, 2) Γάιος Οὐαλέριος Τριάριος, ἀνὴρ μεγάλης ἀξίας φίλος τοῦ Κικέρωνος. Διώκησε τμῆμα τοῦ ἀσιατικοῦ στόλου τοῦ Πομπήιου. Ηιστεύεται ὅτι ἐφονεύθη κατὰ τὴν παρὰ τὴν Φάρσαλον μάχην.

P(ublius) **Vatinius** (90. 1. 100, 2). Πόπλιος Οὐατίνιος (Βατίνιος), ὀπαδὸς καὶ στρατηγὸς τῶν Καισαρος.

Vibo, ὄνις, 0. (101, 1. 4.). Οὐιθῶν (πάλαι Hippo, Ἰππώνιον, νῦν Bivona). Πόλις κειμένη ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τῆς Βρεττίας (νῦν Calabria ulteriore), ὅπου νῦν ἡ κόλπος τῆς Ἀγ. Εὐφημίας, ἥδη ἀπὸ τοῦ 293 π. Χ. ρωμαϊκὴ ἀποικία ὑπὸ τὸ ὄνομα Vibo Valentia. Ἐρείπια τῆς Vibo, ἀποικίας τῶν Ἐπιζεφυρίων Λοκρῶν, σφύζονται παρὰ τὴν πόλιν Monteleone.

4. ΛΕΞΙΛΟΓΙΟΝ*

A

ā, ἦ ἄb, πρό. μετ' ἀφαιρ. ἀπό,
παρά, ὑπό.

absens, ntis (μτγ. τοῦ absum, a-
fui, abesse), ἀπών· id. καὶ habeo.
abūti, ἀπρμφ. τοῦ abutor.
abū-tor, 3. ἀποθ. (καταγρῶμα).

sanguine militum ἀνωφελῶς
καταναλίσκω (κατασπαταλῶ, γύ-
νω) τὸ αἷμα τῶν στρατιωτῶν.
ac, id. atque.

ac-cēdo, 3. (προσέρχομαι, πλησιά-
ζω). acceditur πρόσοδος (πλη-
σιασμός) γίνεται, πλησιάζουσι.
acceptus, id. accipio.

ac - cēdo (ad-cādo), id.,—,3.
(συμβάνω), accedit συμβαίνει.
ac-cipio (ἀντὶ ad-cāpio), cēpi,
ceptum. 3. ἀκούω καὶ κατανοῶ,
ἀκούων κατανοῶ, μανθάνω 86,2.
rationem consilii mei accipite
τὸν λόγον τοῦ (πολεμικοῦ) σχε-
δίου μου ἀκούσατε.

acies,ēi (τάξις μάχης), παράταξις
μέρους τοῦ ὅλου στρατοῦ 88,3.
89,2.3.4. 93,5. 94,1.3.2) ἀλό-
κληρος ὁ στρατὸς 84,2. 85,1.3.
86,1.3. 88,1.4. 89,2. 92,1.2.
93,3. 94,4. 97,3. 3) μάχη 93,8.
94,5. 95, 4.

aerius, ἐπίορ. συγκρ. (θετ. acriter,
ὑπερό. acerrime) σφοδρότερον.
(Τὸ ἐπίθετον θετικοῦ βαθμοῦ εἰ-
ναι acer, acris, acre).

actuarīus (ἐκ τοῦ actus ἔλλασις [δ
ἐκ τοῦ ago] ὅθεν : εὐάγγητος, τα-
χύς, ἀκτωάριος). actuaria na-
vis ταχυναυτοῦσα, ίστιόκωπος,
ἐπακτρίς, ταχεῖα ναῦς.

ad πρό. μετ' αἴτιατ. πρός, παρὰ
+αἴτιατ. 94, 6. μέχρι 94,2. 95,2.
95,5. πλησίον, πρὸς τὴν μέρη τι-
νὸς 100,1. ἐναντίον 101,4. Πρὸς
δήλωσιν σκοποῦ (=πρὸς) 101,2.
'Αντὶ τῆς in 101,4.

additus, id. addo.

* Τὰ οὐσιαστικά, διν δὲν σημειοῦται τὸ γένος, εἶναι θηλυκά. Τῶν εἰς -us -a -um ἐπιθέτων ἐσημειώθη μόνον ὁ τύπος τοῦ ἀρσενικοῦ. Οἱ ἀναγραφόμενοι μεθ' ἔκκστον ἥημα ἀριθμοὶ δῆλοισι τὰς συζυγίας. Οἱ ἀρχικοὶ χρόνοι πολλῶν συνθέτων ἐργάτων ἐσημειώθησαν ἐν τοῖς ἀπλοῖς. Τῶν ἥημάτων τῆς 1ης συζυγίας ἐσημειώθη μόνον ὁ ἐνεστώς. 'Εκάστης λέξεως ἡ πρώτη σημασία ἐτέθη ἐντὸς παρενθέσεως, ἐκτὸς ἀν ἡ λέξις ἀπαντᾷ ἐν τῷ κειμένῳ μετὰ τῆς σημασίας ταῦτης. Τὰ μακρὰ καὶ βραχέα φωνήεντα δὲν ἐσημειώθησαν πανταχοῦ, ἀλλὰ μόνον ἔνθα θέωρήθη ἀναγ-
καίον χάριν τοῦ δρθοῦ τονισμοῦ.

ad-do, dīdi (ἀντὶ addēdi), dītum
 (ἀντὶ addātum), dere, 3. (προσ-
 τίθημι), προσθέτω, προσλαμβά-
 νω, συμπαραλαμβάνω 102, 5.
 ad-dūeo, 3. ἄγω, παρακινῶ.
 adductus, iδ. addueo.
 1. ad-ēo, adii, adītum, adīre. lo-
 cos μεταβάνω εἰς τόπους.
 2. adēo, ἐπίρρ. τόσον, τοσοῦτον.
 adessem, πρτ. ὑποτ. τοῦ adsum.
 adeundus, iδ. ḥ. ad-eo.
 ad-hibēo (ad-habeo), būi, bī-
 tum, 2. λαμβάνω 98, 3.
 adhibitus, iδ. adhibeo.
 adiungo, nxi, netum, 3. συνενῶ.
 adiunxi, iδ. adiungo.
 ad-mīror, 1. ἀποθ. aliquid, εὐ-
 ρίσκω τι παράδοξον (παραξε-
 νέομαι διά τι, φαίνεται μοί τι
 παράδοξον).
 (admonitus, ūs), ἀ. Μόνον κατ'
 ἀφαιρ. admonitū (μετὰ γενι-
 κῆς) τῇ παραινέσει (παρορμή-
 σει, προτροπῇ) τυνος.
 ad- orior adortus sum, adorīri,
 4. ἀποθ. προσβάλλω (β' ἔν. ado-
 rīris).
 ad-sum, affūi (καὶ adfūi), ades-
 se, εἴμαι παρών, παρίσταμαι.
 adulescens, ntis (καὶ adolescens),
 ἀ. ὁ νέος ἀνήρ (ἀπὸ 17 - 30 ἔτῶν
 καὶ ἐνίστε μέχρι 42).
 adventus, ūs, ἀ. προσέγγισις, ἀφίξις.
 adversus, (μτγ. τοῦ adverto), ἐ-
 στραμμένος* iδ. conicio.
 ad-vōlo, 1. σπεύδω (διὰ ξηρᾶς ἡ

θαλάσσης) ἀναφαίνομαι, προσέρ-
 γομαι (πλέω) ἐν τάχει.
 aeger, aegra, ae grum ἀσθενής*
 οὐσ. aeger, gri, ὁ ἀσθενής, ὁ
 ἄρρεν στος.
 aes, aeris, οὐ. ὁ χαλκός, (ἀφαιρ.
 aere) 103, 1.
 aestus, ūs ἀ. καύσων magnus
 aestus (ἐνν. solis), ὁ πνιγηρὸς
 καύσων (τοῦ ἡλίου), ἡ μεγάλη
 ζέστη.
 aetas, ātis (χρόνος βίου). honor
 aetatis ἡ ἐκ τῆς ἡλικίας τιμή, ἡ
 ὀρειλομένη τῇ ἡλικίᾳ τιμή. puer
 aetate παιδίς τὴν ἡλικίαν. pro-
 pter aetatem διὰ τὴν (παιδικὴν)
 ἡλικίαν.
 af-fēro (ad-fēro), attūli, allā-
 tum, afferre, (προσφέρω) δια-
 βιβάζω. nuntius affertur ἀγγε-
 λία (εἰδησίς) διαβιβάζεται.
 affinitas, ātis, ἀγχιστεία, συγγένεια.
 ag-grēdior, aggressus sum, ag-
 grēdi, 3. ἀποθ. προσβάλλω.
 agmen, īnis, οὐ. πορεία στρατοῦ,
 στρατός.
 āgo, ēgi, actum, 3. ἄγω. ago gra-
 tias γάριτας δύμοιγῶ, εὐχαρι-
 stῶ. — συζητῶ, διαπραγματεύο-
 μαι 83, 5. 90, 1. 97, 5.
 alacritas, ātis, προθυμία, ζῆλος.
 pugnandi τὸ φιλοπόλεμον.
 alīquis, alīqua, alīquod, τίς, τί.
 aliūs, ἄλλος (γεν. alterīus, δοτ-
 allātus, iδ. affero [alīt].
 alter, altēra, altērum, (ἔτερος* ὁ

- έτερος), δεύτερος.
 alterūter, ulti, utrum (γεν. alterius utrius, δοτ. alterūtri), ὁ εἰς ἐκ τῶν δύο, ὁ έτερος.
 altus, ὑψηλός.
 amicitia, ae, φιλία.
 amissus, id. amitto.
 a-mitto, 3. (ἀποπέμπω). 2) ἀποβάλλω (χάνω).
 amplius, συγχρ. ἐπίρρ. πλέον.
 ἄν, μόρ. ἐρωτ., ἦ (εἰσάγει τὸ β' μέλος πλαγίας ἐρωτήσεως), utrum an πότερον... ἦ. 2) an non (= nonne) ἦ (μή πως) δὲν 87,4 (ἡ ἀπάντησις εἶναι καταφατική).
 ancōra, ae, ἀγκυρα, id. consisto.
 angustiae, ērum, πληθ. τὰ στενά, στόμιον (λιμένος) 100, 2.
 animadversus, id. animadverto.
 animadverto (ἡ animum adverte), rti, rsum, 3. παρατηρῶ.
 anīmus, i. ἡ. (ψυχή), 2) πνεῦμα, θάρρος, φρόνημα. animus (ἡ animi [πληθ.]) militum τὸ πνεῦμα ἢ τὰ πνεύματα τῶν στρατιωτῶν, οἱ στρατιῶται.
 annus, i. ἡ. ἔτος.
 ante, ἐπίρρ. (πρόσθεν). paucis ante mensibus (ἀφαιρ.) ὀλίγους μῆνας πρότερον, πρὸ ὀλίγων μηνῶν. paulo (ἀφαιρ.) ante ὀλίγους πρότερον, πρὸ μικροῦ. 2) πρόθ. μετ' αἰτιατ. ante proelium cognitum πρὸ τῆς εἰδήσεως (ἀγγελίας) τῆς μάχης 100, 4. 101, 7.
 antēa, ἐπίρρ. (ante + ἀφαιρ. eā), πρόσθεν, προηγουμένως.
 ante-cēdo, 3. (προβάνω). 2) προπορεύομαι, προτιμῶμαι, ὑπερτερῶ.
 antesignāni, ūrum, ἡ. οἱ πρόμαχοι.
 antiquitus, ἐπίρρ. ἀρχαιόθεν, παλαιόθεν.
 ap-pello, 1. καλῶ 88 1. προσκρούω 104, 3.
 apertus, ἀναπεπταμένος. locus apertior τόπος (μᾶλλον) ἀνοικτός, τόπος πεδινός.
 applicātus, id. applico.
 ap-plieo, 1. naves ad terram ἔλκω τὰς ναῦς εἰς τὴν ξηράν, νεωληκῶ.
 ap-propinquō, 1. (μετὰ δοτ.). πλησιάζω, προσπελάζω.
 apud, πρόθ. αἰτ. = παρά τι, ἐνώπιον.
 aqua, ae, θερ. sine aquā οὐσιού δακτος, θυνδρος.
 aquila, ae, (ἀετός), σημαία τῆς λεγεῶνος.
 aquor, 1. ἀποθ. ὑδρεύομαι.
 arbitror, 1. ἀποθ. νομίζω.
 ardeo, arsi, arsum, 2. φλέγομαι, ἐκκαίομαι.
 argentum, i. οὐ. (ἄργυρος). 2) ἀργυρᾶ (κυρίως ἐπιτραπέζια) σκεύη.
 arma, ūrum, οὐ. πληθ. ὅπλα.
 armātus (μτχ. τοῦ armo) ἔνοπλος.
 arx, arcis, ἀκρόπολις.
 at, σύνδ. ἀλλά, καὶ δμως.
 atque ἡ ac, καί, καὶ (ἐπισημάνως). Μετὰ ἀρνητικήν δμως πρότασιν τὸ ac ἔχει σχεδὸν

τὴν σημασίαν τοῦ ἀλλὰ 94,2.
at-tenuo, 1. ἐλαττῶ (κατ' ἀριθ-
μόν), ἔξασθενῶ (-ών).

auctoritas, ātis αὐθεντία, λόγος,
περιωπή, ἀξία, ἐπιφορή.

auctus, iδ. augeo

audacia, ae, θρασύτης, αὐθάδεια.

āudeo, áusus sum, 2. (ἡμιαποθε-
τικὸν ὅημα), τολμῶ.

āudio, īvi, ītum, 4 ἀκούω.

audistis = audivistis: iδ. audio.

āugēo, áuxi, áuctum, 2. αὐξάνω.

āusus, iδ. audeo.

aut, σύνδ. ἢ.

autem, σύνδ. δέ.

autumnus, i, ἡ. φθινόπωρον.

auxilia, ūrum, οὐ. πληθ. στρατὸς
ἐπικουρικός, βοήθεια.

ā-verto, 3. ἀποτρέπω, ἀποδιώκω,
ἀπομακρύω.

B

barbārus (βάρβαρος). 2) ἔξωτε-
ρικός, ξενικός, ξένος.

bellum, i, οὐ. (ἐκ τοῦ duellum,
dvellum, μονομαχία), πόλεμος.
bene, ἐπίρρ. εὖ, καλῶς: συγκρ.
melius ἄμεινον. ὑπερθ. optīme
ἀριστα. iδ. mereor.

beneficiariūs, ii, ἡ. (εὐργετού-
μενος), δ εὐεργετούμενος (βενε-
φικιάλιος, βενεφικιάρις).

beneficiūm, ii, οὐ. (εὐεργεσία).
2) εὔνοια. fortunae εὔνοια τῆς
τύχης 95,4.

bidūm, i, οὐ. (bis καὶ dies) χρο-

νικὸν διάστημα δύο ἡμερῶν, διή-
μερον. bidūm (αἰτ. ἐπιφρηματι-
κῶς) ἐπὶ δύο ἡμέρας.

bonus (ἀγαθός). Oύσιαστ. bona,
ōrum, οὐ. πληθ. τὰ ἀγαθά.

(Συγκρ. ἐπιθ. εῖναι melior, me-
lius, γεν. iōris, ἀμείνων, βελτίων.
Ὑπερθ. optīmus ἀριστος).

C

cado, cecidi, cāsum, 3. πίπτω
(ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης), φο-
νεύομαι 99,4. ἐπιπίπτω 92,3.

caedes, is, σφαγή, φόνος.

caespes, iīs, ἀ. (ἐκ τοῦ caedo),
χορτόπλανθος [πάντοτε ἐν χρήσει
κατὰ πληθ. ἀριθμόν]. recentes
caespites νεόδρεπτος (νεωστὶ κο-
πεῖσα) γλόη (πρασινάδα).

calamitas, ātis, συμφορά, ἀτύχημα.
cani, ἀπομφ. παθ. τοῦ cano.

cano (πρβλ. κ α ν-άζω = ἡχῶ, καν-
αχή), cecini, [cantum καὶ] cantātum, 3. (ἥδω). classicum ca-
ni (παθ. ἀπομφ.) iubet διατάσσει
νὰ σαλπισθῇ (νὰ δοθῇ διὰ σάλπιγ-
γος) διαταγή, νὰ ἡχήσῃ σάλπιγξ.
cāpio, cēpi, captum, capere, 3.
(λαμβάνω), συλλαμβάνω, αἰγ-
μαλωπίζω 100,2. 101,6. κατα-
λαμβάνω 102,6.

capitis γενικ. τοῦ caput.

caput, capitis, οὐ. κεφαλή iδ.
damno καὶ sum.

castellum, i, οὐ. φρούριον (κα-
στέλλω).

castra, ὄρυμ οὐ. πληθ. στρατό-
πεδον. una castra ἐν στρατόπε-
δον.

casū, ἐπίρρ. (κυρίως ἀφαιρ. τοῦ
casus, ὥσ, ἀ.) κατὰ τύχην.

causa, ae, αἰτία. per causam [=
simulationem] valetudinis ὑπὸ¹
τὴν πρόφασιν (ὑπὸ τὸ πρόσκη-
μα) ἀσθενείας.

cedidisse, id. cado.

cēdo, cessi, cessum, 3. ὑποχωρῶ,
ἀπολείπω τὴν τάξιν, « ἔξαναγω-
ρῶ » 93,4.

celeritas, ἀτις, ταχύτης.

celeriter, ἐπίρρ. ταχέως.

censeo, censūi, censum, 2 « δο-
κεῖ μοι », κρίνω, ἔχω τὴν γνώμην.

centum, ἀριθμ. ἑκατόν.

centuria, ae, λόχος (= ordo).

centurio, ὄνις, ἀ. ἑκατόνταρχος,
ἑκατοντάρχης.

certus, (βέβαιος) ὡρισμένος.

cessi, id. cedo.

circiter, ἐπίρρ. περὶ+αἰτ., περίπου.

circum-éo, ἵι, ἵτο, ἵτε, (πε-
ριέρχομαι) περικυλλῶ 93, 4. 8.
94,4. περίειμι, ἐπιθεωρῶ, 94,5.

circumitus, id. circumeo.

circum-munīo, 4. δύχυρῶ πέριξ,
περιοχυρῶ.

circum-vēnīo, 4. (ἕρχομαι ἐχθρικῶς
πέριξ). aciem κυκλῶ τὸν στρατόν.

citātus (μτχ. τοῦ cito) ταχὺς. equo
citatō ἵππῳ ταχεῖ=ἐν καλπασμῷ.

citerior, ἀ. καὶ 0.—ius, οὐδ. (γεν.
citerioris), ὁ ἐντεῦθεν, ὁ ἐπὶ

τάδε.

civītas, ἀτις, πολιτεία.

clam, ἐπίρρ. κρύφα, κρυφίως.

clamor, ὄρις, ἀ. βοή, ἀλλαχημός.

clarē, ἐπίρρ. (λαμπρῶς), εὐχρινῶς,
μεγαλοφόνως, γεγωνιάς τῇ φωνῇ.

classiariūs, (ἀνήκων τῷ στόλῳ).

οὐσ. classiariū, ὄρυμ, ἀ. (κατὰ
παράλειψιν τῆς λέξ. milites), οἱ
ναυτικοὶ στρατιῶται, οἱ « ἐπι-
βάται ».

classīcūm, i, οὐ. (κατὰ παράλειψιν
τοῦ signum), τὸ διάλ. (μουσικῶν)
δργάνων (κέρατος, βιοκάνης καὶ
ιδίᾳ τῆς σάλπιγγος) διδόμενον
σημεῖον (παράγγελμα).

classis, is, στόλος.

coepi (πρκμ.), coepisse (ὁ. ἐλλει-
πτικόν), ἡρξάμην. (Ως ἐνεστῶς
χρησιμεύει τὸ incipio=ἔρχομαι).

cogīto, 1. (eo=cum καὶ agīto ἐν
τῷ νῷ κινῶ) διανοοῦμαι, σκέ-
πτομαι (περὶ τινος) 83,5. 86,5.
ἔχω ἐν νῷ (ἔχω τὴν πρόθεσιν)
85,4. 95,3.

cognītus, id. cognosco.

co-gnosco, nōvi, nītum, 3. γινώ-
σκω, μανθάνω, πληροφοροῦμαι.

cōgo, (eo- ἐν συνθέσει = cum +
ago), coēgi, coactum, 3. συνά-
γω, συναθροῖζω (μαζεύω ζητῶν).

cohors, rtis, κοόρτις, τάγμα. Al-
τιατ. πληθ. cohortes καὶ co-
hortis.

cohortandus, id. cohortor.

co-hortor, 1. ἀποθ. παραπο, πα-

ροτρύνω, παρακελεύομαι.

collis, is, ἀ. λόφος.

col - lōco (con - ἔντι com- [= cum] καὶ lōco), τάσσω, τοποθετῶ.

collōqui, ἀπρμφ. τοῦ colloquor.

colloquium, ii, οὐ. συνδιάλεξις.

col-lōquor, 3. ἀποθ. συνδιαλέγομαι.

colonīa, ae, ἀποικία.

combūro (ἐκ τοῦ eo-amb-ūro),

bussi, bustum, 3. ἐμπίμπρημι,
πυρπολῶ, κατακαίω.

combustus, iδ. combūro.

comitātus, ūs, ἀ. συνοδεία, ἀκολουθία, προπομπή.

comitīum, ii, οὐ. (πλατεῖα τῆς ἀγορᾶς). Πλήθ. comitia, ūrum, οὐ. (συναθροίσεις τοῦ δήμου), συνάθροισις πρὸς ἐκλογάς, ἐκλογαί.

com - mēmōro, 1. ἀναμιμνήσκω.

com - mendo (cum καὶ mando), 1. συνιστῶ.

commodissīmus, ὑπερθ. τοῦ com- modus.

commōdus κατάλληλος, 85 3. εὑβατος, ἄνευ ἐμποδίων, «εύμαρής » 97,3. ὀφέλιμος 86,2. εύνοειδες 100,3.

com - pāro, 1. συλλέγω, συνάγω.

com - pello, compūli, compulsum, 3. συνωθῶ, διώκω.

complētus (μτχ. τοῦ compleo), πεπληρωμένος, πλήρης.

complūres, ἀ. καὶ θ. complūra, οὐ. ([σπαν.-]ria [γεν. πληθ.-]um), ὥχι δὲ λίγοι, ἀρκετοὶ (κάμπισσοι).

com-prehendo (καὶ comprehendō),

ndi, nsum 3. (ἐπιλαμβάνω).

flamma comprehenditur ab utroque cornu ἡ φλὸς (τὸ πῦρ) μεταδίδεται ἐξ ἀμφοτέρων τῶν κεράτων 104,3.

comprehensus, iδ. comprehendō.

compulsus, iδ. compello.

con-eīno (eum-eāno), eīnī,—,

3. ἀμπτ. συμφωνῶ, (φωνάζω, ἡγῷ δριοῦ). signa concinunt τὰ (μουσικὰ) ὅργανα συμφωνοῦσι, ταυτογρόνως ἡχοῦσι, συνηχοῦσι.

con - curro, curri, cursum, 3.

(συνθέω). 2. ταχέως φέρομαι, δρομαίως σπεύδω, προσβάλλω, συμπλέκομαι. concurritur προσβολὴ γίνεται ὑπό τυνος, ἐπιπίπτει (ἐφορμᾷ) τις.

concurrēs, ūs, ἀ. (φορὰ τῶν στρατιωτῶν πρὸς τὰ ἐμπρός), ἐφόρμησις, σύγκρουσις.

confectus, iδ. conficio.

con - fero, contūli, collātum, conferre, (συμφέρω)· me in (μεταβατίσω) κατευθύνομαι, μεταβαίνω εἰς.

confestim, ἐπίρ. εὐθύς, παραχρῆμα.

con - fīcio (con καὶ fīcio), fīci, factum, 3. τελῶ, τελειώνω τι.

proelium, bellum περατῶ, εἰς πέρας ἄγω τὴν μάχην, τὸν πόλεμον. officium ἐκτελῶ τὸ καθῆκον (τὴν ἀνατεθεῖσάν μοι ἐντολήν).

conficior καταβάλλομαι, ἐξαντλοῦμαι 92,3. 95,4.5. 97,4

con - fido, confīsus sum, 3. ἡμιαποθ. πέποιθα. affinitate ἔχω (μεγάλην) πεποιθησιν εἰς τὴν ἀγχιστείαν (συγγένειαν). ἔχω ἐμπιστοσύνην, πιστεύω τινὶ 94,5. confirmātus (μτχ. τοῦ confirmo), θαρραλέος, εὔτολμος. efficio exercitum confirmatiorem καθιστῶ τὸν στρατὸν μᾶλλον εὔτολμον, αὐξάνω τὸ θάρρος τοῦ στρατοῦ. con-firmo, 1. ἐνισχύω 82,2. milites (κυρίως animum ἢ amimos militum) ἐνισχύω τὸ φρόνημα, τὸ θάρρος τῶν στρατιωτῶν, ἐνθαρρύνω τὸν στρατόν. ὑπισχγοῦμαι, διαβεβαιῶ (= policeor) 86,3. 87,7. στερεώνω τὸ θάρρος καὶ τὴν πίστιν (ἐ μψυχώνω) 94,5.

confūgio, fūgi,—, 3. (κατα) φεύγω. con - icio (πρόφερε con - jicio, con = cum καὶ iācio), iēci, iectum, 3. (ρίπτω). gladium in os adversum ἐμπηγνύω (βυθίζω) τὸ ξίφος εἰς τὸ πρόσωπον, διαπερῶ διὰ τοῦ ξίφους τὸ πρόσωπον.

coniectus, ἴδ. conicio.

coniunctus, ἴδ. coniungo.

con - iungo (πρόφερε conjungo), nxi, netum, 3. συνενδ. με συνενδ. ἐμαυτόν, συνενοῦμαι.

coniunxēram, ἴδ. coniungo.

conor, 1. ἀποθ. ἐπιχειρῶ, πειρῶμαι.

con - quārō (cum καὶ quaero), quisīvi, quisītum, 3. ἐπιδιώκω.

con - scendo (cum καὶ scando), ndi, nsum, 3. navem ἐπιβιβάζωμαι (ἐπιβαίνω) νεάρε. consedēram, ἴδ. consido. consensus, ūς ἢ. συγκατάθεσις. con - servo, 1. διατηρῶ, κρατῶ 93,2. διασώζω, φείδομαι 98,2. consideratius, ἐπίρρο. συγκρ. μᾶλλον ἐξεζητημένως, μετὰ μείζονος περισκέψεως. consido, sēdi, sessum, 3. ἐγκαθίσταμαι, στρατοπεδεύω, καταλαμβάνω θέσιν (διχροῦμαι). consilium, ἱ, οὐ. (τὸ ἐν τῷ στρατοπέδῳ συγκροτούμενον πολεμικὸν) συμβούλιον, « συνέδριον » (= consultatio, deliberatio) 82,5. 83,3. 86,1. 87,7.—τὸ πολεμικὸν σχέδιον 86,2. 87,1. —ἀπόφασις 102,3. 103,1. 104,2.

con - sisto, stīti, —, 3. ἀντιπαράσσομαι 89,3. 95,4. μένω, δὲν προχωρῶ μακρότερον 93,1. 97,4. (παρα) μένω, ἀνθίσταμαι 93,5. ad aneoram consistere « ἐπ' ἀγκύνας ἀποσαλεύω », « ἐπ' ἀγκύνας σαλεύω » (εἴ μαι χωρὶς νὰ ἔχω ποντισμένην τὴν ἄγκυραν εἰς τὰ ἀνοικτά, εἴ μαι ἔτοιμος πρὸς ταχὺν ἀπόπλουν).

con - sōlor, 1. ἀποθ. παρηγορῶ, παραμυθῶ, καθηγάζω.

con - sterно, strāvi, strātum, 3. ἐπιστρώνω, ἐπικαλύπτω.

constitēram, ἴδ. consisto.

- constīti, iđ. consisto.
 con - stitūo (con καὶ stātūo), tūi, tūtūm, 3. ἀποφασίζω 85,4. παράτάσσω 89,2. ἀποφασίζω, ὑπηργοῦμαι 91,2.
- con - sto, stīti,—, 1. (συνέστηκα). constat in virtute ἐναπόκειται ἐν τῇ ἀνδρείᾳ, ἔξαρτᾶται ἐκ τῆς ἀνδρείας.
- constrātus (μτχ. τοῦ consterno). tebernaeula constrata σκηναὶ ἐπεστρωμέναι. naves constratae νῆες « ἔχουσαι καταστρώματα », « κατάφρακτοι » 101,2.
- consuetūdo, dīnis, συνήθεια, ἔθος. consul, ūlis, ἡ. ὁ ὑπατος.
- consulāris, e, (ὑπατικός). Οὐσ. consularis, is, ἡ. (κατὰ παράλειψιν τοῦ vir) ὁ διατελέσσας (ὁ γρηγατίσας, ὁ πρώτη) ὑπατος.
- consulātus, ūs, ἡ. ὑπατεία.
- con - sūmo, 3. (ἀναλίσκω), θανατῶ, ἀφανίζω 87,3. vires ἔξαντλῶ τὰς δυνάμεις 93, 1.
- consumpsi, iđ. consumo.
- consumptus, iđ. consumo.
- con - surgo, surrexi, surrectum, 3. ἐγείρομαι.
- con - tendo, tendi, (tentum), 3. ἐρίζω, 82,4. ἀγωνίζομαι διὰ λόγων, προσπαθῶ νά... 90,1. ab aliquo ne... ἀπαιτῶ ἐπιμόνως, ἀξιῶ παρά τινος νά μή... 97,1. σπεύδω 96,3.
- contentio, onis, φιλονικία, ἔρις.
- contīmens (συνέχων μτχ. τοῦ con-
- tīneo, tinūi, tentum, 2). 2) ἀμέσως ἐπόμενος 84,2. συνεχής, ἀκατάπαυστος (= continuus) 97,4. Οὖσ. (κατὰ παράλειψιν τῆς λέξ. terra) ἡ γῆπειρος (Ἰταλία) 87,3.
- contionātus, iđ. contionor.
- contīonor, 1. ἀποθ. apud exercitum (ἀπὸ τοῦ βήματος) ὄμιλος, δημηγορῶ ἐνώπιον τοῦ στρατοῦ.
- contra πρόθ. (μετ' αἰτ.) ἐναντίον, ἀπέναντι 89,4. παρὰ+αἰτ. 102,7.
- controversia, ae, φιλονικία, ἀμφισβήτησις.
- contūli iđ. confero.
- contumelīa, ae (λοιδόρησις, ὀνειδισμός). contumeliae verborum ἀπρέπειαι λόγων, ὑβριστικοὶ (χλευαστικοί, σκωπτικοί) λόγοι (φράσεις), δηκτικαὶ (πικραὶ) λέξεις, προφορικαὶ ὑβρεῖς, ἀντεγκλήσεις.
- con - vēnīo, 4. (συνέργομαι) προστέχω 88,5. ὅμοι προσέργομαι 102, 2.
- con - verto, 3. στρέψω. converto στρέφομαι (πρὸς ἥλιην κατεύθυνσιν).
- copīa, ae, (ἀφθονία ἐκ τοῦ εōpis, ἀφθονος = eo - opis). Πληθυντ. copiae, ārum, στρατός, (στρατιωτικὴ) δύναμις.
- cornu, ūs, οὐ. κέρας, πτέρυξ (στρατιωτικὴ ἢ ναυτικὴ).
- cor - rōgo, 1. συνάγω, συναθροίζω, συλλέγω (ἐξ ἐράνων).

cotidiānus, καθημερινός.
 cotidie, ἐπίρρ. καθημερινῶς.
 cui, δοτ. τῆς ἀντ. qui.
 cuius, γεν. τῆς ἀντ. qui.
 cum πρόθ. μετ' ἀφαιρ. (ἐν συν-
 θέσει com-, con-, co-) μετὰ +
 γεν., σύν. cum (ἐγκλιτικῶς)
 id. secum.
 cum, σύνδ. μεθ' ὁριστ. καὶ ὑπο-
 τακτικῆς 1) καθαρῶς χρονικός :
 ὅταν, τὴν στιγμὴν καθ' ἥν 86,3
 89,5. ὀσάκις (ἐὰν) 84,4. ἀφοῦ
 (μεθ' ὁριστ.) 87,7. Ἐν διηγή-
 σει : ὅτε, ἐνῷ 85,5. 90,1. 96,3
 101,5. 102,7. ἀφοῦ (μεθ' ὑποτ.).
 87,5. 88,4. 91,3. 94,2. — 2) αἰ-
 τιολογικός : ἐπειδὴ 86,4. 101,4.
 — 3) αἰτιολογικὸς ἄμα καὶ χρο-
 νικόν : ἐπειδή, (ἀφοῦ) 86,2.
 93,1. 94,2. 99,5.— 4) ἐπεξηγη-
 τικός (μεταφράζεται ἡ φράσις
 καὶ διὰ μετοχῆς): 82,5. 83,4.
 87,4.— 5) ἐνδοτικός : εἰ καὶ,
 καίτοι, καίπερ 101,3.
 cumque (cum καὶ que) = et cum.
 cunctus (ἐκ τοῦ ἀρχαιοτ. conctos,
 ἔπειρ πάλιν ἐκ τοῦ con-citus τοῦ
 ῥ. con - cieo = συναθροίζω) συ-
 νηγωμένος ὅλος (μαζί).
 curatio, ὄνις (φροντίς), ἐπιτρό-
 πευσις id. sum ἐν τέλει.
 cursus, ὕψ. ἀ. δρόμος, πορεία.
 custōdia, ae (κοινωνία διατή-
 στρατιωτική φρουρά). Πληθ. φύ-
 λακες, φρουρά 101,2. εἱρκτή
 (= carcer) 104,3.

D

dammo, 1. aliquem capitis κατα-
 δικάζω τινὰ εἰς κεφαλικὴν ποι-
 νὴν (εἰς θάνατον).
 datūrus, id. do.
 dē, πρόθ. μετ' ἀφαιρ. ἐκ, ἀπό,
 ἔνεκα.
 debēo (ἐκ τοῦ de καὶ hæbeo), bui,
 bitum, 2. ὀφεῖλω.
 decem, ὀρθμ. δέκα.
 deceptus, id. decipio.
 de - certo, 1. proelio (ἀφαιρ.)
 διαγωνίζομαι ἐν μάχῃ, συμπλέκο-
 μαι, συνάπτω (πρὸς τὸν ἐγθρὸν)
 μάχην.
 decimus, δέκατος (= X.) 89,4.
 91,1. id. decumanus.
 de - cīp̄io (de καὶ cāp̄io), cēpi,
 ceptum, 3. ἀπατῶ, ἔξαπατῶ· id.
 fallo ἐν τέλει.
 decumānus (ἀντὶ decimānus ἀ-
 νήκων τῇ δεκάτῃ κούρτει). porta
 decumana ἡ (ἐκ παραλλήλου ἀ-
 πέναντι τῆς porta praetoria) ὀ-
 πισθία πύλη τοῦ στρατοπέδου
 (παρὰ τὴν ὑποίαν ἐστρατοπέ-
 δευον αἱ δέκαται κούρτεις).
 dedi, id. do.
 dedīdi, id. dedo.
 deditio, ὄνις, παράδοσις.
 de-do, dedīdi, deditum, 3. (ἐκ-
 δίδω, παραδίδω). me dedo πα-
 ραδίδω ἐμαυτόν, παραδίδομαι.
 de-fatīgo, 1. καταπονῶ, κατα-
 τρύγω.
 defecissem, id. deficio.

de - fendo, ndi,nsum,3. ὑπερασπίζω. defendi (παθ. ἀπρμφ.) ὑπεράσπισις γίνεται 101,3. oppidum est defensum = oppidum est prospere defensum τῆς πόλεως ἐπιτυχῶς ἐγένετο ὑπεράσπισις (ἄμυνα) 101,4.

defensio, ōnis, ἄμυνα, ὑπεράσπισις. defessus (μηγ. τοῦ δ. defetiscor, ἀποθ. 3.) 2) οὐσ. ὁ κεκημηκός, ὁ ἔξηγοθενημένος, ὁ ἔξηγητημένος, (καυρασμένος).

deficio (de καὶ facio), fēci, fecutum, 3. ἀπολεῖπω.

de - finio, īvi, ītum, 4. προσδιορίζω.

defui, iδ. desum.

delecto, 1. (ἐφελκύω), 2) εὐφραίνω.

delectus, ūs, ḡ. = dilectus, ḡ iδέ.

deligo (de - lēgo), lēgi, lectum, 3. (λαμβάνω κατέκλαυγήν, ἐκλέγω) 2) καταλέγω, καταγράφω, στρατολογῶ.

de - monstro, 1. δηλῶ, παραγράφω.

de - nuntio, 1. denuntio ut.... παραγγέλω, δίδω διαταγὴν νά... 96,5

de - pērō, ii,—, (μηγ. μέλλ. deperi-tūrus), ire (ἐντονώτερον τοῦ pereo), ἐντελῶς ἀπόλλυμαι (ὀλοσκερῶς χάνομαι).

de - pōno, 3. (καταθέτω). 2) ἀποβάλλω, ἐγκαταλείπω (= omitto) 103,4.

depoposei, iδ. deposco.

de - posco, poposci,—, 3. (ἐπιμόνως) ζητῶ.

depositus, iδ. depono.

depressus, iδ. deprimo.

de - primo (de καὶ prēmo), presisi, pressum, 3. (καταπιέζω). 2) βυθίζω.

de - scendo (de - scando), ndi, nsum, 3. κατέρχομαι (ταπεινώνομαι καὶ φθάνω εἰς...) 83,4. καταβαίνω, κατέρχομαι 98,1.

desidēro, 1. ποθῶ (τι ἐλλεῖψαν ἢ ἀφαιρεθὲν) 98,2. ποθῶ (τὸν θανόντα ἐν τῇ μάχῃ), ἀπόλλυμ (χάνω), 99,4.

de - signo, 1. ἐκδηλῶ, καταδεικνύω.

despectus, iδ. despicio.

de - spic̄io (de καὶ τὸ ὅγρηστον sp̄c̄io βλέπω), spexi, spectum, 3. (κυρίως : ἐκ τῶν ἄνω βλέπω πρὸς τὰ κάτω μετὰ περιφρονήσεως). copias ἐκφράζομαι μετὰ περιφρονήσεως περὶ τῶν στρατιωτικῶν (τοῦ ἐγθεοῦ) δυνάμεων (ἀντίθετον : laudo). despicio fortunam (alicuius) παρορῶ (παραβλέπω) τὴν δυστυχίαν (τύνος, περιφρονῶ τινα ἐν τῇ δυστυχίᾳ 103,4. 104,1.

de - stitūo (de - stātuo), tūi, tūtum, 3. ἀπολείπω, ἐγκαταλείπω, ἀφήνω εἰς τὸ μέσον.

destitūtus, iδ. destituo.

de - sum, defui, deesse, ἐλλείπω 96,2. desum alicui rei ἐλλείπω τινός, ὑπολείπομαι εἰς τι, δὲν

πράττω τὸ (ἐπιβαλλόμενον ἐκ τῶν περιστάσεων) γρέος μου, ὑστερῶ εἰς τὸ καθῆκόν μου 93,2.

de - tendo, tendi, tensum, 3. (γαλαρῶ, ξετεντόντω). tabernacula λύω (ξεστήνω) τὰς σκηνάς, « καθαιρῶ τὰς σκηνάς », detensus, id. detendo.

de - terrēo, rūi, ritum, 2. (διὰ φόβον) ἀποτρέπω.

detractus id. dedrāho.

de - trāho, xi, etum, 3. ἀποσπῶ, ἀφαιρῶ.

detraxi, id. detraho.

devicerim, id. devineo.

de - vineo, vīci, victum 3. κατανικῶ, ὄλοσχερῶς νικῶ.

dexter (ἀντὶ dex[i]ter πρβλ. δεξιτερός), dextra, dextrum, δεξιός. dīco, dixi, dictum, 3. λέγω.

dies, diēi, 2. [καὶ θ.] (ἐν τῷ πληρῷ πάντοτε γένους ἡρσ.) ἡμέρα. paucēis post diebus (ἀφαιρ.) οὐ πολλαῖς ἡμέραις ὑστερον, μετ' δὲ λιγαῖς ἡμέρας. paucis diebus ἐντὸς δὲ λιγών ἡμερῶν. in dies ὑσημέραι, ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν.

dif - fero (dis - fero), distūli, dilatūm, differre, ἀναβάλλω.

difficilis, e, δύσκολος, γαλεπός.

dif - fidō (dis - fidō), fīsus sum, 3. (ἡμιαποθ.), δὲν ἔχω πεποιθησιν, δυσπιστῶ 94,5. 97,2. sum-

mae rei (δοτ.) diffidens (καίπερ) δυσπιστῶν τῷ κρισιμωτάτῳ πράγματι (τῷ πράγματι, ὅπερ εἰ-

χε φθάσει εἰς ὕπατον σημεῖον κρισιμότητος), καίπερ ἀπελπισθεὶς ὅτι τὸ πρᾶγμα, φθάσαν εἰς ὁ ἔφοδος κρίσιμον σημεῖον, θάλαττη εὐνοεῖται τροπὴν 94,6. diffīsus, id. diffido.

dignitas, ātis, ἀξίωμα, θέσις (προσωπικὴ ὑπόληψις καὶ ἀξία) id. gratia.

dilectus, ūs, 2. « διαλέγειν », « διαγράφειν », στρατολογία.

diligenter, ἐπίρρ. (προσεκτικῶς). 2) ἐπιμελῶς, γενναῖως.

diligentia, ae, φροντίς, ἐπιμέλεια, πρόνοια, μέτρα προνοίας.

di - mīco, 1. ἀγωνίζομαι, μάχομαι. dimicatur non iniquo loco (ἀφαιρ.) ἀγῶν (μάχη) γίνεται (διεξάγεται) οὐχὶ ἐν ἀνίσω τόπῳ (τ. ἐ. ὑπὸ τὰς αὐτὰς ἐδαφικὰς συνθήκας).

dimidiūs (dis καὶ mediūs μέσος), ἥμισυς.

dimissus, id. dimitto.

di - mitto, 3. (εἰς πολλὰ μέρη στέλλω). 2) διαπέμπω. nuntios διαπέμπω ἀγγέλους. facultatem ἀπόλλυμ (χάνω) τὴν εὐκαιρίαν.

dis - cēdo, 3. ἀναγωρῶ 87,3. ἀποχωρῶ, ἀποπλέω 101,7. 102,4.7. discessum est (ἀπροσώπως) ἀποχώρησις ἐγένετο, ἀπεχώρησαν, διελύθησαν.

discessi, id. discedo.

discessus, id. discedo.

di - spergo (dis - spargo), si,sum,

3. διασπείρω, διασκορπίζω.
 dispersus, id. dispergo.
 dis - pōno, 3. (διατίθημι). 2) το-
 ποθετῶ εἰς διάφορα μέρη (=
 distribuo) 88,4. 100,2. 101,3.
 3) παρατάσσω 92,2. (= ordī-
 no, constituo).
 dispositus, id. dispono.
 disposueram, id. dispono.
 dissensio, ὄνις, διαφωνία, ἀσυμ-
 φωνία.
 dis - tendo, tendi, tentum, 3. (ἐκ-
 τείνω). aciem διασπῶ τὴν τάξιν
 (τὸν στρατόν).
 di-sto, distare, 1. ἀπέγω. castris
 (ἀφαιρ.) ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου.
 dis - trāho, traxi, tractum, 3. ἀ-
 ποσπῶ, χαλαρῶ. distrāhor, γα-
 λαρῶ ἐμαυτόν, χαλαροῦμαι.
 diu, ἐπίρρ. πολὺν γρόνον. Συγκρ.
 diutius, περισσότερον γρόνον.
 Υπερθ. diutissime πλεῖστον
 γρόνον. quam diutissime ὡς
 πλεῖστον γρόνον.
 di - vido, vīsi, visum, 3. διαιρῶ.
 divisi, id. divido.
 dixisse, id. dico.
 dō (πρβλ. δί - δωμι), dēdi, dā-
 tum, dāre, 1. δίδωμι, operam
 ἔργω παρέγω ὑπηρεσίαν, ὑπηρε-
 τῶ τινι. do signum δίδω τὸ ση-
 μεῖον, « σημαίνω ».
 domus, ūs ([πρβλ. δό - μος], δοτ.
 domūi, ἀφαιρ. domo, αἰτ. πλήθ.
 domos), οἶκος. domum (αἰτιατ.
 ὡς ἐπίρ.) εἰς τὴν πατρίδα.

dubito, 1. (ἀμφιβάλλω). non du-
 bito (μὲν ἀπροφ. γρόνον ἐνεπω-
 τος) δὲν διστάζω νά...
 ducenti, ἁριθμ. διακόσιοι.
 dūco, duxi, ductum, 3. ἔγω, ὁ-
 δηγῶ. primum pilum (= ordi-
 nem) in legione X. (= decimā)
 ἔγω ἐν τῇ δεκάτῃ λεγεωνὶ τὸν
 πρῶτον λόγον (τῆς πρώτης σπεί-
 ρας [= manipulus]) τῆς πρώ-
 της κούρτεως, εἷμαι ἐκατόνταρ-
 χος τοῦ πρώτου λόγου τῶν τρια-
 ρίων. duco ordinem (= centuri-
 am) εἷμαι ἐκατόνταρχος.
 duo, duae, duo, δύο.
 duplēo, 1. (διπλασιάζω). cursum
 διπλασιάζω τὸν δρόμου, διατρέ-
 χω διπλοῦν δρόμον.
 durus (σκληρός). συγκρ. durūs.
 si quid durius acciderit ἐάν τι
 σκληρότερον συμβῇ, ἐάν ή μά-
 γη γαθῇ, ἐν περιπτώσει ἀτυγή-
 ματος (ζήτης).
 dux, dūcis, ἀ. ὁ ὀδηγός, ὁ ἀρχηγός.
 duxeram, id. duco.
 duxi, id. duco.

E

ē (πρὸ συμφώνου) καὶ ex (πρὸ
 φων. καὶ συμφ., ἐν συνθέσει καὶ
 ex -) πρόθ. μετ' ἀφαιρ. ἐκ, ἀπό.
 ex fuga (εὐθὺς) μετὰ τὴν φυγὴν.
 eademque (et eādem), id. idem.
 edēra, ae, κισσός.
 edictum, i. οὐ. διάταγμα.
 e - dūco, 3. ἔξαγω.

- eduxi, ἵδ. edūco.
 effectus, ἵδ. efficio.
 ef - fero (ec - fero), extuli, elātum, efferre, (φέρω ἔξω). con-silium summis laudibus (ἀ-φαιρ.) ἐγχωματίζω (ἔξαίρω) διὰ μεγίστων ἐπαίνων τὸ (πολε-μικὸν) σχέδιον.
 ef - ficio (ec [= ex] καὶ fācio), fēci, fectum, 3. καθιστῶ 84,2. ἐπιτελῶ, κατορθῶ 84,4. ἀποτελῶ 89,1. προβάνω, διανύω (κά-μυνω) 102,1 (= perficio).
 ēgi, ἵδ. ago.
 egissem, ἵδ. ago.
 ego (γεν. mei, δοτ. mihi κλπ.) ἔγώ.
 ei, δοτ. τοῦ is, ea, id.
 e - fīcio (πρόφερε : ejicō), eiēci, eiēctum, 3. (ἐκρίπτω). me-έξέρχομαι, ταχέως ἔξορμο.
 eius, γεν. τοῦ is, ea, id.
 electus (μηγ. τοῦ ἐλigo [ἐκ τοῦ elēgo. 3.]), ἐκλεκτός, ἐπίλεκτος.
 electi milites στρατιῶται λογά-δες, τὸ ἄγθος τῶν στρατιωτῶν.
 elēci παθ. ἀπρμφ. τοῦ elicio.
 e - līcio (ἐκ τοῦ ἐ καὶ τοῦ μὴ ἐν χρήσει läcio), cui, cītum, 3. ἐ-έξάγω δελεαστικῶς, διὰ πανουρ-γίας προσελκύω, παρασύρω.
 elicūi, ἵδ. elicio.
 enim, σύνδ. « γάρ », διότι.
 eōdem, ἵδ. idem.
 eques, equitīs, ἀ. ἴππεύς.
 equester, tris, tre, ἴππικός.
 equitātus, ūs ἀ. ἴππικόν, ἴππεῖς.
 equus, i, ἀ. ἴππος.
 et, σύνδ. καὶ 2) καὶ δῆ, καὶ μά-λιστα 101, 2.
 etiam, σύνδ. καί, προσέτι.
 etsi, σύνδ. εἰ καί, καίτοι, καίπερ.
 eumque (= et eum), ἵδ. is.
 eundem, ἵδ. idem.
 eventus, ūs, ἀ. ἔκβασις.
 evocātus, i, ἀ. ὁ ἀνάκλητος.
 ex, ἵδ. e.
 ex - anīmo, 1. (τὴν ἀναπνοὴν ἔξαν-τλῶ). Ηαθ. cursu exanīmor διὰ τῆς πνοείας (= τρέχων), ἀποκά-μω.
 ex-áudio, 4. (ἀπολύτως), (εξ)ἀ-κούω, εὐκρινῶς ἀκούω.
 ex - cēdo, 3. ἀποχωρῶ. loco (ἀ-φαιρ.) ἀποχωρῶ (ἐκ) τῆς οἴ-σσεως. acie ἀποχωρῶ (τοῦ) πε-δίου τῆς μάχης.
 excellentissimus, ἵδ. excello.
 ex - cello, lūi,—, 3. ἐξέγω. Ή μηγ. excellens (ὡς ἐπίθετον) ἐξοχος.
 excēpi, exceptus, ἵδ. excipio.
 excessi, ἵδ. excedo.
 ex - cīp̄io (ex - cāp̄io), cēpi, cēp- tum, 3. aliquem διαδέχομαι τινα ἐν τῷ λόγῳ, λαμβάνω τὸν λό-γον, εὐθὺς μετά τινα. impetum ὑπομένω (ἐπὶ τόπου καὶ ἐν στά-σει ἀμύνης προκαλυπτόμενος διὰ τῆς ἀσπίδος) τὴν ἔφοδον 92,2. excipior (διασώζομαι). exceptus scaphā (ἀφαιρ.) = (διασωθεῖς)

ἐπὶ σκάφης (ἐφολκίου) 101, 6.
excludendus, ἴδ. exclūdo.

ex - clūdo (ex-claudio), si, sum
3. ἀποκλεῖω.

excursus, ūs, ἀ. σύγκρουσις, ἔφο-
δος, « σύρραξις ». excursus vis-
que σύγκρουσις καὶ δύναμις, ἡ
σφροδὸς σύγκρουσις, ἡ δέξιης
τῆς συγκρούσεως 92,2.

exercitus ūs, ἀ. στρατός.

exercitatus, (μτχ. τοῦ exercito),
ἔξηγονος.

ex - istimo (ex - aestimo), 1.
νομίζω.

expeditus, ἀπηλλαγμένος ἀποσκευ-
ῶν, ἄνευ ἀποσκευῶν 85,5. 2)
οὐσ. expediti, ὅρυμ, οἱ ἑλαφροὶ¹
στρατιῶται, οἱ « εὔξωνοι » 84,3.
expelli, παθ. ἀπαρφ. τοῦ expello.
ex - pello, pūli, pulsum, 3. ἐκβιά-
ζω, ἐβράλλω.

ex - pleo, ἔνι, ētum, 2. συμπληρῶ.

ex - plīco, (ἔξελίσσω), 1. (ἐπὶ τῆς
κινήσεως τοῦ ἵππικοῦ). me tur-
matin ἀναπτύσσομαι κατ' ἔλας.

ex - pōno, 3. ἐκθέτω.

ex - posco, poposci,—, 3. (ἐπι-
μόνως) ζητῶ.

expūli, ἴδ. expello.

ex - sistō, stīti,—, 3. μεθίσταμαι
εἰς..., ἀποβαίνω, γίνομαι.

ex - speeto 1. (ἀνυπομόνως ἀνα-
μένω, προσδοκῶ). expecto si
καραδοκῶ εἰς πως, καραδοκῶ μὴ
τυχόν. eventum ἀναμένω τὴν
ἐκβασιν, καραδοκῶ τὸ μέλλον.

extrā, πρό. μετ' αἴτιατ. (ἐκπός).

2) παρὰ (μετ' αἴτιατης).

F

făcile, ἐπίρρ. εὐκόλως, ὁρδίως.

facilis, e, εὐκολος, ὁρδίως.

făcăo, fēci, factum, 3. ποιῶ. proe-
lum συνάπτω μάχην. — συγκρι-
τίζω 87,4. facio = δίδω (=do
86, 5, ἴδ. fio). — facio ut κα-
τορθώω ἀστε. Παθητ. τοῦ facio
εἶναι τὸ fio.

factum, i, oὐ. γεγονός, καταστροφή.
factūrus, ἴδ. facio.

factus, ἴδ. fio.

facultas, ἀτις, εὐκαιρία.

fallo, fefelli, (falsum), 3. (σφάλ-
λω). opinionem διψεύδω τὴν
γνώμην (ἣν οἱ ἄλλοι ἔχουσι περὶ
ἔμου), φαίνομαι κατώτερος τῶν
προσδοκῶν τῶν ὄλλων. non fal-
lit aliquem quin+ποτ. = δὲν
ἀπατᾶται τις ὅτι δὲν... (οὐδεμία
μένει ἀμφιβολία ὅτι, ἀντιλαμβάνε-
ται τις καλῶς ὅτι). opinio me
fallit ἡ γνώμη μὲν ἀπατᾷ, ἀπατῶ-
μαι εἰς τὰς προσδοκίας μου (πέ-
φτω ἔξω εἰς τοὺς ὑπολογισμούς
μου) 96,4.

falsus, (μετοχὴ ὡς ἐπίθετον), ψευ-
δής.

familia, ae, (οἰκογένεια). Πληθ.
(= famuli) οἱ (εἰς τὴν ὑπηρε-
σίαν τῶν publicani [ἴδε Ερμη-
νευτ. Σημ. 103, 1]) δοῦλοι.

fēci, ἴδ. facio.

fecisse, ἤδ. facio.
 fecissem, ἤδ. facio.
 fefelli, fefellisse, ἤδ. fallo.
 fere, ἐπίρρ. σχεδόν.
 fero, tūli, lātum, ferre, φέρω.
 sententiam φέρω (ἀποφαίνομαι) γνώμηγε impetum ὑπομένω τὴν ἔφοδον. non fero ignominiam δὲν ὑπομένω (δὲν ἀνέχομαι) τὸ ὄνειδος.
 fides, εἴ, πίστις, τὸ ἀξιόπιστον.
 fiducia, ae, πεποίθησις.
 finci, παθ. ἀπραμφ. τοῦ fingo.
 fingo, finxi, fictum, 3. πλάττω, ἐπινοῶ.
 finitimus (ἐκ τοῦ finis), ὅμορος.
 fio, factus sum, fieri (παθητ. τοῦ facio), γίγνομαι. fides mihi fit πιστευτὸν μοι καθίσταται, πιστεύω τι. caedes fit alicuius γίνεται σφαγή τινος. quoniam fieret dimicandi potestas ἐπειδὴ δὴ ἐδίδετο εὐκαιρία τοῦ μάχεσθαι: ἤδ. facio.
 firmus, ἰσχυρός, γενναῖος, cohortes firmissimae (ἐνν. ad dimicandum) κούρτεις γενναιόταται (ἀποτελεῦσαι τὸ ἄνθος τοῦ στρατοῦ).
 flamma, ae, φλόξ, πῦρ.
 fléo, ἕβι, ἕτομ, 2. κλαίω.
 flumen, mīnis οὐ. ποταμός.
 fore = futurum esse, ἤδ. sum.
 fortis, e, ἀνδρεῖος, γενναῖος.
 fortissimē, ἐπίρρ. γενναιότατα.
 fortūna, ae, τύχη 96,1. συμφορά,

ἀτύχημα, δυστυχία 103,4. 104,1. frētum, i, οὐ. πορθμός.
 frumentariūs, (σιτικός). ἤδ. res καὶ navis.
 frustrā, ἐπίρρ. (ἐκ τοῦ fraus ἀπάτη), ἀβασίμως, ἀπατηλῆς 87,7. μάτην 92,5.
 fūga, ae, φυγή.
 fuisse, ἤδ. sum.
 funditōres, ὄρυμ, ἀ. σφενδονῆται.
 futūrus, ἤδ. sum.

G

genus, ἔρις, οὐ. (γένος), τάξις.
 gerendus, ἤδ. gero.
 gero, gessi, gestum, 3. (φέρω — φορῶ). bellum πόλεμον πολεμῶ 83,2. 103,2. reliquum negotium περατῶ, φέρω εἰς πέρας τὸ λοιπὸν ἔργον, συμπληρῶ τὸ ἔργον τῆς (νίκης) 97,1.
 gestus, ἤδ. gero.
 gladius, ii, ἀ. ξίφος.
 gratia, ae, (χάρις) ἴσχυς. urbana gratia dignitasque ἡ ἐν τῇ πόλει δημοτικότης καὶ τὸ ἀξιώμα.
 gravissimūs (ὑπερθ. τοῦ gravis), βαρύτατος, δριμύτατος.

H

habēo, būi, bītum, 2. ἔχω. rationem absentis κάμνω (κατὰ τὰς ἐκλογὰς) ὑπολογισμὸν τῶν ψήφων ὑπὲρ ἀπόντος, θεωρῶ ἐγκύρους τὰς εἰς ἀπόντα δοθείσας ψήφους, θεωρῶ ἔγκυρον τὴν ἐκλο-

γὴν ἀπόντος. habeo perspectum
(ἐντονώτερον τοῦ perspicio)
διαγιγνώσκω. castra στρατοπε-
δεύω. hæc habítā oratione τού-
του τοῦ λόγου γενομένου, μετά
τοὺς λόγους τούτους.

hic, haec, hoc οὗτος.

hodiē, ἐπίρρ. (ἐκ τοῦ hō [ἀρχαῖα
ἀφαιρ. ἀντὶ τοῦ hō] καὶ die)

κατὰ ταύτην τὴν ἡμέραν, σήμερον.

honos, ōris, ἀ. ἡ (ἐκ τοῦ ἀξιώματος) τιμή. honores ἀρχαῖ, ἀξιώ-
ματα 83,5. id. καὶ aetas.

hortatū (ἀφαιρ. τοῦ hortatus) +
γεν. = προτροπῆ, παροτρύνσει
τινός.

hortor, 1. ἀποθ. συμβουλεύω, πα-
ροτρύνω, προτρέπω, παρακινῶ.

hospes, hospītis, ἀ. ξένος, ξενίζων.

hospitium, ἥ, οὐ.. ὁ ἐκ φιλοξενίας
σύνδεσμος, ξενία.

hostis, is, ἀ. ὁ πολέμιος.

I

iācio (πρόφ. jactio), iēci, iactum,
3. βάλλω, ῥίπτω.

iacto (πρόφ. jacto), 1. (θαυμαστ.
τοῦ iacio = ostendo). gratiam
dignitatemque καυχῶμαι ἐπὶ τῇ
δημοτικότητῃ καὶ τῷ ἀξιώματί
(μου), προβάλλω (ἐπιδει-
κντικῶς) τὴν δημοτικότητα
καὶ τὸ ἀξιώματα (μου).

iam (πρόφ. jam) ἐπίρρ. ἥδη.

ibī καὶ ibī, ἐπίρρ. αὐτοῦ, ἐκεῖ.

idem, eadem, idem ὁ αὐτός.

idonēus, κατάλληλος.

ignis, is. ἀ. πῦρ.

ignominia, ae, ἀτιμία, ὄνειδος.

ille, illa, illud, ἐκεῖνος.

illic, ἐπίρρ. ἐκεῖ, αὐτοῦ.

illius, γεν. τῆς ἀντων. ille.

immissi, id. immitto.

immissus, id. immitto.

im - mitto 3. ῥίπτω ἐναντίου (ἔξα-
ποστέλλω) 101,2. 101,4. 2) βάλ-
λω, ῥίπτω. immissa tela τὰ ῥί-
πτόμενα (ὅπὸ τοῦ ἐγθροῦ) ἀ-
κόντια, οἱ ἐγθρικοὶ ἔξακοντισμοὶ
92, 3.

impeditus (μηγ. τοῦ impedio [=
ἐμποδίζω] ἐκ τοῦ in καὶ pes
πούς, πρβλ. ἐμ - ποδῶν), ὅβατος,
δύσβατος, δύσκολος (= difficil-
lis).

imperātor, ōris, ἀ. στρατηγὸς (κυ-
ρίος : ὁ νικητὴς καὶ τροπαιοῦ-
χος στρατηγὸς).

imperatorius, στρατηγικός, (τοῦ
στρατηγοῦ).

imperium, ἥ, οὐ. ἀρχὴ (= ius im-
perandi) 82,3. πρόσταγμα, κέ-
λευσμα, διαταγὴ 95,2.

im - pēro, 1. διατάσσω, παραγγέλλω.

impetrātus, id. impetro.

im - petro (in - pātro), 1. ἐπιτυγ-
χάνω, κατορθώνω.

impētus, ūs, ἀ. (πρβλ. δωρικὸν
ἐμ - πετ - εῖν [ἐμπίπτω] καὶ
προ - πετ - ἡς), ἔφοδος, ἐφόρ-
μησις, ἐπίπλους.

implōro 1. fidem (μεθ' ὑποτακτ.

κατὰ παρόλειψιν τοῦ ut) ἐπικαλοῦμαι τὸ ἀξιόπιστόν τινος, ζητῶ νὰ τηρήσῃ τις τὸν λόγον του (ὅπως...).

im - pōno, 3. εἰσβιβάζω (φορτώνω).
impositus, id. impono.
im - prīmis (καὶ in - primis) ἐπίρρ.

ἐν τῇ πρώτῃ γραμμῇ, πρὸ πάντων.
in. πρόθ. 1) μετ' ἀρχαρ. ἐν, ὡς πρός, ὅσον ἀρφορᾶ (εἰς) 84,3. ἐξ αἰτίας, ἔνεκα 82,2. — 2) μετ' αἰτιατικῆς : εἰς, κατὰ + γεν. 86,3. 3) χρονικῶς : 94,3. 103,3. in itineribus id. iter. 4) (ἐνδοτικῶς) in labore καίπερ τοῦ μόρου δύντος δρούσιν 82,4.

in - cēdo, 3. εἰσχωρῶ, ἐπιτρέχω.
incendium, ii, οὐ. πυρπόλησις. res quae sunt ad incendia ὥλαι, αἱ ὄποιαι εἴναι (χρησιμεύσουσι) πρὸς ἐμπρησμούς, ὥλαι εὑρέκτοι.

in - cendo (in καὶ cando), ndi, nsum, 3. πυρπολῶ, καίω 101,2. ἐξάπτω 92,4.

incessi, id. incedo.

incitatio, ὅνις, (παρόρμησις). in - citatio animi μετακίνησις τῆς ψυχῆς, ἐνθουσιασμός.

incitatus, id. incito.

in - cito (ἐλαύνω τι) παρορμῶ, προτρέπω, « ἐπαίρω, παροξύνω τινὰ ἐπὶ τι » 92,4. incitati fugā τεθέντες εἰς ταχεῖαν κίνησιν διὰ τῆς φυγῆς, δρομαίως φυγόντες, ἐν κατεσπευσμένῃ φυγῇ.

incognitus, ἄγνωστος.

incredibilis, e, ἀπίστευτος.

inde, ἐπίρρ. ἐκεῖθεν.

industriē, ἐπίρρ. κρατερῶς, γενναῖως.

in—eo, inii, inītum, inīre, (εἰσέρχομαι). ineo consilium λαμβάνω ἀπόφασιν.

inermis, e (in καὶ arma), ἀσπλος. inferior, ἀ. καὶ θ. inferius, οὐ.

(γεν. iōris συγκρ. τοῦ inferus, ὁ κάτω), κατώτερος, ὑποδεέστερος (ἀριθμός μητικός).

infestus, (ἐγκρικός), ἐπιθετικός, ἔτοιμος πρὸς ἐπιθεσιν, ἔτοιμοπόλεμος.

infimus καὶ īmus (ὑπερθ. τοῦ in - ferus) κατώτατος.

in - fringo (in καὶ frango), frēgi, fractum, 3. συντρίβω, θραύσω, (ματαίωνω).

inimicitia, ae, ἐγκρια.

inimicus (in - amicus), ἐγκριός, πολέμιος.

inīquus (in - aequus ἀν-ισος), ἀνισος; id. dimico καὶ subicio.

initio, κατ' ἀρχήν, κατ' ἀρχάς.

initium, ii οὐ. ἀρχή.

iniťus, id. ineo.

iniussū (πρόφερε injussū κυρίως ἀρφαιρ. τοῦ iniussū), ἀνευ διαταχῆς, « δίγα παραγγέλματος ». innatus (μτγ. τοῦ in - nascor, in-

natus sum, innasei, 3. ἀποθ. ἐμφύομαι), ἐμφυτος, ἐμπεφυκώς.

inopia, ae, ἔνδεια.

inquit, ὁ. ἐλειπτ., λέγει, εἶπε.

insigne, is, οὐ. διακριτικὸν σημεῖον, γνώρισμα. Πληθ. insignia, ūum, τὰ διακριτικὰ σημεῖα (σύμβολα) τῆς ἀρχῆς. insolitus, ἀήθης, ἀσυνήθης. insolutus ad laborem ἀνάσκητος εἰς τὸν μόχθον (κόπον).

in - stitūo (in καὶ stātūo), ūi, ūum, 3. συγχρηματίζω 93,5. ποιῶ (τι νέον), ἀρχίζω, κάμνω, institutum est εἴθισται, καθιερώθη, εἶναι πατροπαράδοτον 92,5.

institūtum, i, οὐ. ἔθος, σύστημα. in - sto, instīti, instārē, 1. ἐπίκειμαι, ἐπιτίθεμαι.

instructus (μτχ. τοῦ instruo). scaphae instructae πλοιάρια ἔξωπλισμένα, ἐφωδιασμένα (δῆλ. διὰ τῶν πρὸς τὸν πλοῦν ἀπαραιτήτων).

in - strūo, xi, etum, 3. (ἔξαρτύω). instruo aciem παρατάσσω τὸν στρατὸν 88,1. 97,3.

instruxi, id. instruo.

insūla, ae, νῆσος.

int̄eger, gra, grum (ἀκέραιος), ἀνεξασθένητος, δῆλ. μετὰ πλήρων δυνάμεων, ἀχρησιμοποίητος.

inter, πρόθ. μετ' αἰτ. μεταξύ. inter se πρὸς ἀλλήλους (μεταξὺ τῶν).

inter - cēdo, 3. παρεμπίπτω.

inter - ēo, ii, ūum, īre, ἀπόλλυμαι (χάνομαι).

interficiendus, id. interficio.

inter - fīcio (inter καὶ fascio), ūeīi,

fectum, 3. ἀποκτεῖνω, φονεῖν. interfūi, interfuissem, id. interfsum.

inter - iēcio (πρόφερε interjicio), iēci, iectum, 3. παρεμβάλλω. interīi, id. intereo.

intermissus, id. intermitto.

inter - mitto, 3. (καταλέπω, ἀφήνω διάστημα χρόνου). spatio temporis intermissio διαστήματος χρόνου (= χρονικοῦ) παρεμβληθέντος (μεσολαβήσαντος). 2) (ἀφήνω τι ἐπί τινα χρόνον). non intermitto iter δὲν διακόπτω τὴν πορείαν.

inter - sum, (ἐν μέσῳ εῖμαι).

bello (δοτ.), proeliis (δοτ.) παρευρίσκομαι, λαμβάνω μέρος εἰς τὸν πόλεμον, εἰς τὰς μάχας.

intrā, πρόθ. μετ' αἰτιατικῆς, ἐντὸς. invicem, id. vicis.

ipse, ipsa, ipsum, αὐτός.

īs, ea, id (γεν. eius, δοτ. ei), oītōs. isdem, ἀντὶ iisdem, id. idem.

ita, ἐπίρρ. οὔτως, οὕτω.

itāque (=et ita καὶ οὕτω), δοεν.

item ἐπίρρ. ὁσαύτως.

itemque = et item.

itinēribus, δοτ. ἀφαιρ. πλ. τοῦ iter.

itinēris, γεν. ἐνικὴ τοῦ iter.

iter (ἀντὶ it[en]er ἐξ οὗ ἡ) γεν.

itinēris, οὐ. ὁδός, πορεία, ὁδοπορία. semper sum in itineribus πάντοτε διατελῶ ἐν πορείαις, εἰμαι ἐν διαρκεῖ πορείᾳ.

iūbeo (πρόφερε jubeo), iussi, ius-

sum, 2. διατάσσω, παραγγέλλω,
προσκαλῶ, παρακαλῶ, 104,1.
iudicandus, id. iudico.

iudico (πρόφερε judico), 1. ἐκφέ-
ρω γνώμην 83,4. 2) νομίζω, κρί-
νω 85,2. 99,3.

iūgum, i. οὐ. (πρόφερε jugum),
ζυγός, βάχυς, δρόμος.

iūnior (πρόφ. junior, συγκρ. τοῦ
iūvenis = νέος), νεώτερος, στρα-
τεύσιμος (ἡλικίας 17—46 ἑτῶν).

iūro (πρόφερε jūro), 1. δρκίζομαι.
iurandi causā τοῦ δμόσαι ἔνε-
κα, ἵνα δμόσωσι τὸν δρκον (τοῦ
στρατιώτου).

L

labor, ūris, ἀ. μόχθος, κακουγίαι.
laetitia, ae, ἀγαλλίασις, γαρά.
lassitudo, dīnis, κάματος, σωμα-
τικὴ ἔξαντλησις.

latīus, ἐπίρρ. συγκρ. (τὸ θετ. latē
εὐρέως), εὐρύτερον.

latus, latēris, οὐ. πλευρά, πτέρυξ.
latus apertum ἡ ἀκάλυπτος (τ. ἔ.
ἡ δεξιὰ πλευρά), ἡ ἀπροφύλα-
κτος τοῦ στρατοῦ πλευρά, ἥτις
ἔχει ἀνάγκην πλαγιοφυλακῆς, εἴτε
εἶναι ἡ δεξιὰ (86,3. 93,4), εἴτε
εἶναι ἡ ἀριστερά.

lāndo, 1. (ἐπαινῶ). hoc laudans
τοῦτο ἐπιδοκιμάζων, (λίαν εὐ-
γαριστητημένος μ' αὐτῷ).

laus lādis, ἐπαινος, ἐγκώμιον.
legatio, ūnis, πρεσβεία, ἀποστολή.

legātus, i. ἀ. πρεσβευτὴς 90,2.97,5.

2) ὑποστράτηγος, ὑπαρχος. 101,7.
legio, ūnis, λεγέδων (ὁ καὶ ἡ).
lenitas, ātis, ἡπιότης, πραότης.
leviūs, ἐπίρρ. συγκρ. (τὸ θετ. le-
viter κούφως), ἐλαφρύτερον,
μετὰ μικροτέρας φορᾶς.

liberaliter, ἐπίρρ. ([κατὰ τρόπου
ἀνδρὸς εὐγενοῦς] = comiter, be-
nignie), φιλοφρόνως, μετ' εὐπρο-
στηγορίας, εὐγενῶς, φιλικῶς.

liberandus, id. libero.

liberiūs, ἐπίρρ. συγκρ. (τὸ θετ.
ἐπίρρ. libērē ἐλευθέρως. Τὸ ἐπίθ.
liber, libera, liberum, ἐλεύθε-
ρος), ἐλευθερ(ι)άτερον, ἐμπι-
στευτικώτερον, μὲ πάρα πολλὴν
ἐλευθεριότητα, λίαν φιλικῶς, οἰ-
κείως πως.

libero, 1. ἀπολύω, ἀθρῷ.

libertas, ātis, ἐλευθερία.

licet, lieūit (καὶ licētum est), 2.

(β. ἀπρόσ.) ἔξεστιν, εἶναι δυνατόν.

lieūit, id. licet.

locus, i. ἀ. τόπος, τοποθεσία.

(Πληθ. loca, orum, οὐ.).

locūtus, id. loquor.

longē, ἐπίρρ. μακράν.

longior, ἀ. καὶ θ., - ius, οὐ. (γεν.
- iōris) συγκρ. τοῦ longus, δὲ idē.

longius, ἐπίρρ. συγκρ. (τὸ θετ.
longe μακράν), μακρύτερον.

longus, μακρός, πολὺ ἀπέχων, μα-
κρινός (= longinquus).

loquor, locūtus sum, loqui, 3.

(ἀποθ.) λέγω, διλῶ.

luce, ἀφαίρ. τοῦ lux.

lux, lucis, φῶς. prima luce ἄμα τῷ πρώτῳ φωτί, (τὰ ἔτη μερά ώμα τα), ἄμα τῇ ἡμέρᾳ.
luxuria, ae, τρυφή, πολυτέλεια
(αἰτ.-αμ καὶ κατὰ τὴν εὐκλ.-εμ)

M

magis, ἐπίρρο. συγκρ. μᾶλλον. magis — quam μᾶλλον— ἡ. Υπερθ. maxime μάλιστα.

magnitudo, δῆμος, (μέγεθος). magnitudo venti τὸ μέγεθος (ἡ σφοδρότης) τοῦ ἀνέμου.

magnop̄ērē (ἡ magno opere), ἐπίρρο. μεγάλως, πολύ.

magnus, μέγας (συγκρ. maior, ἡ καὶ 0., maius, oī., γεν. -ōris, ὑπερθ. maximus).

maior, id. magnus. manipulāris, is, ἡ. (ὁ ἀπλοῦς στρατιώτης), ὁ τῆς αὐτῆς σπείρας στρατιώτης, ὁ συστρατιώτης.

manus, ūs (πρβλ. βυζαντ. μανίκιον κττ.), χείρ. usu manūque διὰ τῆς (πολεμικῆς) ἐμπειρίας καὶ τῆς ἴσχύος.

mare is, oī. θάλασσα.

maximus, id. magnus.

mediūs, μέσος. media aries, ἡ μέση παράταξις, τὸ κέντρον τῆς παρατάξεως.

mensis, is, ἡ. μήν.

mentio, ūnis, μνεία.

merēor, r̄itus sum, 2. ἀποθ. (εἰ μα. ἀξιός τινος, πρβλ. μείρ-ομαι), ὠφελῶ, εὐεργετῶ. optime de ali-

quo meritus παρασχὼν τινὶ μεγίστας (πολεμικᾶς) ὑπηρεσίας. meridies, ēi, ἡ. (ἐκ τοῦ medius dies), μεσημβρία.

meritus, id. mereor.

metus, ūs, ἡ. φόβος.

meus, ἐμός, ἴδικός μου.

miles, itis, ἡ. στρατιώτης.

militāris, e, στρατιωτικός.

mille, oī. ἄκλ. ἐν τῷ ἀριθ. χίλιοι. 2) Οὐσ. (μετὰ γενικῆς) ἡ χιλιάς. mille equitum χιλιάς ἵππεων, χιλιοι ἵππεις. Ηληθ. milia (γεν. milium).

minimus, id. parvus.

minor, ἡ. καὶ 0., minus, oī. γεν. -ōris (συγκριτικὸν τοῦ parvus), μικρότερος.

miser, ἔρα, ἔρυμ, τλήμων, ταλαιπωρος, ἐνδεής, δυστυχος, συμένος.

miserrimus, ὑπερθ. τοῦ miser.

misi, id. mitto.

missus, id. mitto.

mittendus, γερουνδῆβον τοῦ mittio.

mittio, mīsi, missum, 3. πέμπω, ἐπίπτω (= iacio) 93,2. 94,1. ἀπορρίπτω, ἀποβάλλω (= abicio) 95,4.

modus, i, ἡ. τρόπος. quem ad modum (ἡ quemadmodum) τίνα τρόπον, τίνι τρόπῳ, πῶς.

monēo, nūi, nītum, 2. (μετ' αἰτ. καὶ ἀπρμφ.) ὑπενθυμίζω, ὑπομνήσκω.

mons, montis, ἡ. ὄρος.

monūi, ἴδ. moneo.

moriōr, mortūus sum, mori, 3.

ἀποθ. ἀποθνήσκω.

moror, 1. ἀποθ. (διατρίβω), ἐπι-

βραδύνω, ἀναβάλλω, κωλύω.

mors, mortis, θάνατος.

mortūus (μτχ. τοῦ morior) τεθνη-
κός, νεκρός.

mos, moris, ἀ. θόος.

motus, ἴδ. moveo.

mōvēo, ὄντι, ὅτυμ, 2. κινῶ. cas-

tra μετακινῶ τὸ στρατόπεδον, με-
ταστρατοπεδεύω, « ἀνίστημι τὸ
στρατόπεδον ». moveo me loco

ἢ moveor loco (ἀφαιρ. [= ex
loco]) μετακινοῦμαι. motus lo-
eo (ἀφαιρ.) ἐκτοπισθείς.

multitūdo, ἵnis, πληθύς, πλῆθος.

multo, 1. aliquem pecuniā ζημιῶ
τινα ἀργυρίφ (χρηματικῶς), ἐπι-

βάλλω τινὶ χρηματικὸν πρόστιμον.

multo, ἐπίρρ. πολλῷ, πολὺ 95,3.
πολὺ 101,7.

multum, ἐπίρρ. πολὺ. Συγκρ. plus
πλέον. Τυπερ. plurīnum πλεῖ-
στον.

multus, πολύς, πολυάριθμος. Συγκρ.
τοῦ multi (πολλοὶ) εἰναι plures

ἢ. καὶ θ., plura, οὐ. πλείονες
(γεν. πλ. plurīum), καὶ ὑπερθ.

plurīmi πλεῖστοι. 2) οὐσ. 87,3.
96,1. 99,3.

munīo, ἵνι, ἵτυμ, 4. (ὁγρῶ),
προφυλάττω, προασπίζω, 88,6.

munitio, ὄνις, πρόχωμα.

mūto, 1. μεταβάλλω, ἀλλάσσω.

N

nactus, ἴδ. nanciseōr.

nam, σύνδ. διότι.

namque, σύνδ. (πάντοτε πρὸ φων.),

διότι. namque etiam « καὶ γάρ
καὶ », καὶ λοιπόν, καὶ πράγματι,
86, 1. 99,3. παραδείγματος γά-
ριν, ἐπὶ παραδείγματι 84,5.

nanciscor, nauctus sum, nancisci,

3. ἀποθ. (λαγγάνω), εὑρίσκω
96,3. occasionem τυγχάνω εὑ-
καιρίας. secundum ventum τυγ-
χάνω ἀνέμου οὐρίου.

nascor, natus sum, nasci, 3.

ἀποθ. γεννῶμαι.

naturalīter, ἐπίρρ. φύσει, ἐμφύτως.

navieūla, ae, (ὑποκοριστ. τοῦ να-
vis), « ἡ ἀλιάς [ἐνν. κύβη] »,
ἀλάτιον, λεμβίσκος.

navīgo, 1. πλέω. ad navigandum,
πρὸς θαλασσοπλοῖαν, πρὸς πλοῦν.

navis, is, ναῦς. navis frumenta-
ria ναῦς σιταγωγός. navis one-
rraria ἡ φορτ(γγ)ίς ναῦς, « ὀλ-
κάς », « πλοῖον στρογγύλον ».

1. nē, σύνδ. τελ. ἵνα μή. ne qui
(= quis) ἵνα μή τις 98,2.

2. nē, μόρ. ἐγκλιτ. εἰ, ἢν.

nec, καὶ ὅχι ἴδ. neque.

necessariūs, ἀναγκαῖος. res neces-
sariae τὰ ἐπιτήδεια. Οὖσ. ne-
cessariū, δορυ, ἀ. « οἱ ἀναγκαῖ-
οι », οἱ φίλοι, οἱ συγγενεῖς, 82,5.

necesse, ὥκλ. necesse fuit ὑπῆρ-
ξεν ἀναπόφευκτον.

neco, 1. φονεύω, θανατῶ.
negotiātor, ὄρις, ἀ. μεγαλέμπορος,
ἰδίᾳ τραπεζίτης ἐν ταῖς ρωμ.
ἐπαρχίαις).

negotior, 1. ἀποθ. ἐμπορεύομαι,
ἔχω ἐμπορικὰς ὑποθέσεις.

negotium, ἥι, οὐ. (nec καὶ otium
ἔχι ἀργία, ἀπασχόλησις), ἔργον

97,1. ὑπόθεσις, ζήτημα 82,3.
nēmo (γεν. nullius [ἀντὶ nemī-
nis] δοτ. nemīni, αἵτ. neminem,
ἀφαιρ. nullo), οὐδεῖς (μόνον
καθ' ἐνικ. ἀριθμόν). Τὸ οὐδ.
εῖναι nihil, δὲ ἰδέ.

neque ἢ nec, σύνδ. οὔτε, μήτε, καὶ
δέν, χωρὶς νά. neque umquam
οὐδέποτε, μηδέποτε.

neu ἢ neve, σύνδ. μηδέ, μηδὲ νά,
καὶ νὰ μή, χωρὶς νά.

neve, ἴδ. neu.

nihil (γεν. nullius rei, δοτ. nulli-
rei, ἀφαιρ. nullā re), οὐδέν·
ἴδ. nemo.

nimius, ὑπερβολικός, πάρα πολὺ¹
μεγάλος.

nīsī, σύνδ. εἰμή, νὰ μὴ (= si non).
noctū, ἐπίρρ. νύκτωρ, διὰ νυκτός.

nocturnus, νυκτερινός.

nolī, β' ἐν. προστακτ. τοῦ ῥ. nolo.
nōlo, nolī, nolle, δὲν θέλω. noli

existimare (=ne existimave-
ris) μὴ νόμιζε, μὴ νομίσῃς.

nomen, nomīnis, οὐ. ὄνομα.

non, οὐ (οὐκ) ὄχι, δέν.

nonnulli ἴδ. nullus.

nōnus, ἔνατος.

noster, nostra, nostrum, ἡμέτε-
ρος (ἴδικός μας). Πληθ. οὐσ.

nostri, ὄρυμ, ἀ. οἱ ἡμέτεροι.

notitia, ae, γνωριμία.

novem, ἀριθμ. ἐννέα.

novus, νέος.

nox, noctis, νύξ. nocte κατὰ τὴν
νύκτα.

nullus, οὐδεῖς (γεν. nullius). non
nulli καὶ nonnulli τινές, μερικοί.

numerus, i, ἀ. ἀριθμός. servorum
numero (ἀφαιρ.) ἐν δούλων τάξει
quo in numero ἐν ᾧ ἀριθμῷ.

nunc, ἐπίρρ. νῦν, τώρα.

nuntius, ἥι, ἀ. ἀγγελος. 102,6.
102,7. ἀγγελία, εἰδησις 101,3.

101,4.

Ο

ob, πρόθ. μετ' αἵτ. ἐνεκα, διὰ+αἵτ.
obieceram, ἴδ. obicio.

obiectus (μτχ. τοῦ obicio), ἐναντι-
κείμενος, προκείμενος.

ob - iectio (πρόφερε objicio), ieci,
iectum, 3. (προβάλλω). ἀντι-
τάσσω 88,6. μέμφομαι τινί τι, κα-
τακρίνω τινὰ διά τι, φέγω 96,2.
occasio, ὄνις, εὐκαιρία.

oc - culto, 1. ἀποκρύπτω.

oc - cyp̄o, 1. καταλαμβάνω, γίνομαι
κύριος 104,1. ἀπασχολῶ, περι-
σπῶ (πάντοτε ἐν τῇ παθητ.
μτχ.) 97,1.

oc - curro, occurri καὶ occurri,
ocursum, 3. (ἀνευ ἔχθρικῆς
διαθέσεως) alicui ὑπαντῶ τινι,

έρχομαι εἰς συνάντησίν τινος 98,3.
 (μετ' ἐχθρικῆς διαθέσεως) σπεύ-
 δω πρὸς συνάντησιν τοῦ ἐχθροῦ
 92,3. 97,3.
 octāvus, ὅγδοος.
 octoginta, ἀριθμ. ὅγδοήκοντα.
 officium, ii, οὐ. καθῆκον, ἐντολὴ
 103,4. Πληθ. ὑπουργίαι, ἐνδεί-
 τεις εὐνοίας (εὐμενείας), ἐκδου-
 λεύσεις, εὐεργεσίαι 90,1.
 omnis, e, πᾶς. 2) οὐσ. 82,2. 82,5.
 83,5. 86,1. 87,7. 92,4. 96,2. 98,2.
 onerarius (ἐκ τοῦ onus, eris, οὐ.
 φορτίον), φορτηγικός, φορτηγός.
 opera, ae, (ἐργασία), ἐνεργὸν μέ-
 ρος, βοήθεια 83,3. ὑπηρεσία 91,2.
 opere, ἀφαιρ. τοῦ opus.
 opībus, id. ops.
 opinio, ōnis, γνώμη, προσδοκία
 96,4. καλὴ ἵδεα, φήμη, δόξα
 82,2.
 oporteretne (δύο λέξεις : oportet
 ret [id. oportet] καὶ τὸ ἐγκλιτ.
 - ne).
 oportet, tūit, 2. (ὁ. ἀπρόσωπον),
 πρέπει, εἶναι ἀνάγκη, ἐπιτρέπεται.
 oportūnissimē, ἐπίρρ. (ὑπερθ. τοῦ
 oportūnē), ἐν χρόνῳ λίαν εὐθέτῳ.
 oppidum, i, οὐ. πόλις.
 op - pōno, 3. ἀντιπαρατάσσω.
 opposui, id. oppono.
 op - pugno (ob - pugno), 1. cas-
 tra « κατὰ κράτος αἵρω », κυρι-
 εύω βίᾳ τὸ στρατόπεδον 95, 1.
 [ops], opis, idίᾳ πληθ. opes αἱ
 (στρατ.) δυνάμεις, δ στρατός.

optimē, ἐπίρρ. id. bene.
 opus, operis, οὐ. (ἔργον), δχυρώ-
 σεως ἔργον 97, 2. 97, 4.
 ordo, ordinis, ἡ. τάξις. ordo se-
 natorius ἡ συγκλητικὴ τάξις 83,
 3. 97,5. τάξις (στρατιωτῶν) 92,
 2. 93,2. 101, 2. λόχος (= centuria) 104, 3.
 orior, ortus sum, oriri, 4. ἀποθ.
 (ἀνατέλλω, φύομαι). initium
 victoriae oritur ἀρχὴ τῆς νίκης
 γίνεται (προέρχεται).
 orirētur, πρ. ὑποτ. id. orior.
 os, oris, οὐ. (στόμα), πρόσωπον.
 ostendo (obs [= ob] καὶ tendo)
 ostendi, ostentātum, 3. δεικνύω.
 ostento, 1. (θαμιστ. τοῦ ostendo)
 ἐπιδεικνύω (προβάλλω).

P

paene, ἐπίρρ. σχεδόν.
 palam, ἐπίρρ. φανερῶς, ἐκ τοῦ
 φανεροῦ, ἐν τῷ φανερῷ (ἀντίθ.
 clam).
 palma, ae, παλάμη. χείρ. id. pando.
 pando, pandi, passum καὶ pan-
 sum, 3. (πετάννυμι). passis
 palmis μετὰ χειρῶν διατεταμέ-
 νων (πρὸς ἴκεσίαν ἢ παράδοσιν).
 pār, pāris, ἶσος, ὅμοιος. par at-
 que antea ὁ αὐτὸς καὶ πρότε-
 ρον, ὁ αὐτὸς ἢ πρότερον, ὁ αὐ-
 τὸς ὡς πρότερον.
 parātus, (ἔτοιμος). animo (ἀ-
 φαιρ.) paratus πρόθυμος.
 parēo, rūi,—, 2. (μετὰ δοτ.) ὕ-

πακούω, πείθομαι.

pario, pepéri, partum, 3. (γεννῶ). victoriam κτῶμαι (ἀποκτῶ, κερδίζω) τὴν νίκην.

parūi, iđ. pareo.

pars, partis, μέρος. multis parti-

bus (=multo πολλῷ), κατὰ πολὺ.

particeps (ἐκ τοῦ pars καὶ capio),

γεν. participis, μέτοχος, κοινωνός.

particípes, πλῆθ. τοῦ particeps.

partim — partim, ἐπίρρ. ἐν μέρει

μὲν—ἐν μέρει δέ, τὸ μὲν—τὸ δέ.

partiōr, partitūs sum, īri, 4.

ἀποθ. διανέμομαι, διανέμω.

partus, iđ. pariō.

parvūlus (ὑποκοριστικὸν τοῦ parvus), λίαν μικρός.

parvus, « παῦρος », μικρός, ὀλίγος.

Συγκρ. minor ἀ. καὶ 0., minus

οὐ., καὶ ὑπερθ. minīmus, ἀ iδέ.

passus, ūs, ἀ. βῆμα (ἐν βῆμα = 5

πόδες, δηλ. 1 μ. 48). Ἐπομένως

milia passuum = 1 ρωμαϊκὸν

μίλιον (τ.ε. περὶ τὸ 1 1/2 χιλ.)

milia passuum VI = 6 χιλιάδ.

(ρωμ.) βημάτων (περίπου 9 χι-

λιόμετρα).

passus, iđ. pando (98,2) καὶ pa-

tior.

pater, patris, ἀ. πατήρ.

pateretur, iđ. patior.

pătior, passus sum, pati, 3. ἀ-

ποθ. ὑπομένω, ἀνέχομαι. patiens,

ntis (ὡς ἐπίθ.) καρτερικός.

patientissimus, iđ. patiens.

páucus (ποβλ. παῦρος), μικρός, ὀλιγοστός, (κυρίως ἐν τῷ πληθ.), ὀλίγοι. 2) οὐσ. οἱ ὀλίγοι 97,5. ὀλίγα τινά, ὀλίγαι λέξεις 98,2. paulātim, ἐπίρρ. (χρον.) κατὰ μικρόν.

paulō, ἐπιφρηματ. ἀφαιρ. πρὸ συγχριτικῶν, μικρῷ, ὀλίγον.

pax, pacis, εἰρήνη.

pecunia, ae, χρῆμα, χρήματα.

pello, pepūli, pulsum, 3. (ώθω).

exercitum ἀπωθῶ (τρέπω εἰς φυγὴν) τὸν στρατὸν (= fugo, vince).

per, πρόθ. μετ. αἴτ. διὰ +γεν. Δηλοῦ τὸ δργανον : τῇ βοηθείᾳ, διὰ +γεν. (δργανον ἐπὶ προσώπων)

90,1. 100,2. 101,2. 103,2.—διὰ +γεν. (τὸ μέσον ἢ τὸ δργανον ἐπὶ πραγμάτων) 82,5.—ἔνεκα, διὰ+αἴτ. (= propter) 87,4.—χρονικῶς : κατὰ +αἴτ. 84,5.

per - cīp̄io (per - capio), cēpi, ceptum, 3. (καταλαμψάνω).

percipio usum ἀποκτῶ (παρασκευάζω ἐμαυτῷ) ἐμπειρίαν, γίνομαι ἔμπειρος.

per - dūco, 3. (προσάγω), παρατείνω, ἐπιμηκύνω.

perductus, iđ. perduco.

perexigūs, λίαν ὀλίγος, λίαν μικρός.

perfectus, iđ. perficio.

perfēro, 3. διαδίδω, ἀγγέλλω fama perfertur φήμη διαδίδεται (φθάνει), λόγος θρυλεῖται.

per - fīcio (per - facio), fēci, fecum, 3. συντελῶ.

per - fūgio, 3. καταφεύγω.

pericūlum, i, οὐ. κίνδυνος, (ποινή) 83,4. periculo (ἀφαιρ. = cum periculo) capitis eorum ἡ κεφαλὴ αὐτῶν κινδυνεύει (πάλιζουν μὲ τὴν ζωήν των).

perītus, ἔμπειρος, πολύπειρος.

pernicītas, ἄτις, εὐκινησία.

perpetūus, ἀδιάλειπτος, συνεχής.
perpetuum tempus πᾶς ὁ χρόνος.

per - sēquor, 3. ἀποθ. καταδιώκω.
inimicitias καταδιώκω τὰς ἔχθρας (ἐκδικοῦμαι τοὺς ἔχθρους μου).

perspectus (μτχ. τοῦ perspicīo, spexi, spectum, 3 διορῶ)· ἵδ. habeo.

per - suādeo, suāsi, suāsum, 2.
(μετὰ δοτ.) πείθω τινά, προτρέπω.

persuāsi, ἵδ. persuadeo.

per - terreo, 2. καταφρονῶ, καταπτοῶ.
perterritus animo (ἀφαιρ.) ἀποτεθαρρημένος, ἀπολέσας τὸ ἡθικόν, ἀνευ ἡθικοῦ (ἐν ἡθικῇ καταπτώσει).

per - tīneo (per-teneo), tinīi,—
2. διήκω, ἐκτείνομαι, γειτνιάζω.

per - turbo, 1. καταθορυβῶ.

per - vēnīo, 4. ἀφικνοῦμαι, φθάνω.
pestilentia, ae, (ὁ νοσηρὸς ἄρρος).

pestilentia autumni τὸ νοσηρὸν (τὸ βαρὺ) κλῆμα (αἱ ἐπιδημίαι) τοῦ φθινοπώρου.

petissem (=petivissem), ἵδ. peto.
petīvi ἵδ. peto.

peto (πρβλ. πέτ-ομαι) petīvi, καὶ petīi, petītum, 3. ζητῶ, ἀπαιτῶ
82,4. pacem ἐπιζητῶ (εὔχομαι) τὴν εἰρήνην, salutem ἐπιζητῶ τὴν σωτηρίαν. προσπαθῶ νὰ καταφύγω εἰς... (=configio) 93,6.

piece, ἀφαιρ. τοῦ pix.

pīlum, i, οὐ. ὑσσός, ἀκόντιον (τῶν 'Ρωμαίων ὄπλιτῶν). infestis pilis (ἀφαιρ.) δι' ἀκοντίων ἐχθρικῶν, μὲ τὰ ἀκόντια προβεβλημένα.

pīlus, i, ἀ. (= ordo), λόχος τῶν τριαρίων (τ. ἔ. τῶν πρεσβυτάτων καὶ τὰ μάλιστα ἔμπειροπολέμων τῆς λεγεῶνος)· ἵδ. duco.

pix, pīcis, πίσσα.

placet, cūit, —, 2. ὁ. ἀπρόσ. δοκεῖ τινι, νομίζει (εὑρίσκει) τις (ὡς) καλόν.

planicīes, ēi, πεδιάς, πεδίον.

plerīque, pleraeque. plerāque (γεν. plurimōrum, -ārum, -ōrum), οἱ πολλοί, ἡ πλειονότης.

plerumque, ἐπίρρ. ὡς ἐπὶ τὸ πολύ. plūres, plurā. (γεν. plurīum), πλείονες.

pol - licēor, cītus sum, 2. ἀποθ. ὑπισχνοῦμαι (ὅ πόσχομαι).

pondus, ēris, οὐ. βάρος, ἀφθονία, πλῆθος.

polō, posūi, positum, 3. τοποθετῶ, τάσσω.

porta, ae, πύλη (στρατοπέδου).

portus, ūs, ἀ. λιμήν.
possem, πρτ. ὑποτ. τοῦ possum.
possim, ἐνεστ. ὑποτακτ. τοῦ possum.

possum, potūi, posse, δύναμαι. potest, καθίσταται δυνατὸν 100,4.
post, ἐπίρρ. εἴτα, ἔπειτα iδ. dies.
post-ēā, ἐπίρρ. (post + ἀφαιρ. ἐπίρρ. eā), ὕστερον, εἰς τὸ μέλλον.
posterus (ὕστερος). 2. Οὐσ. in

posterum (κατὰ παράλειψιν τοῦ diem) εἰς τὴν ὕστεραίαν, τὴν ἐπομένην.

postrēmō, ἐπίρρ. τέλος, ἐνὶ λόγῳ.
postūlo, 1. aliquem alicuius rei κατηγορῶ τινά τινος (διά τι) (κυρίως postulo aliquem in quaestionem ζητῶ τινα εἰς ἀνάκρισιν [ἐνώπιον τῶν δικαστῶν].
potestas, ἄτις, εὐκαιρία, δυνατότης.
potior, potitus sum, potiri, 4. ἀποθ. (aliquā re) γίνομαι κύριός τινος (πράγματος).

potitus, iδ. potior.

potūi, iδ. possum.

praeceptus iδ. praecipio.

prae - cīp̄o (prae - capio), cēp̄i, ceptum, 3. (προλαμβάνω). animo (ἀφαιρ.) victoriam διὰ τοῦ νοῦ (ἐν τῇ φαντασίᾳ) προλαμβάνω (προεξοφλῶ) τὴν νίκην, ἥδη ἐκ τῶν προτέρων θεωρῶ ἐμαυτὸν νικητὴν 87,7. προδιαγράφω, διατάσσω ἐκ τῶν προτέρων 93,4.

praeda, ae, λεία, λάφυρα.

1. praedīco, 4. μνημονεύω, ἀναφέρω 90,1. ὁμολογῶ, ἐκδηλῶ 104,1.

2. p̄ae - dīco, δίδω ἐκ τῶν προτέρων ἐντολήν, προδιατάσσω, παραγγέλω 92,1.

praedixēram, iδ. 2. praedīco.

praedo, ὄνις, ἀ. πειρατής, λῃστής τῆς θαλάσσης.

praeēram, praeessem, iδ. prae-sum.

praefectus, i, ἀ. (ἐπικελητής).

praefectus regius ὁ ἀρχηγὸς τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων, ὁ « στρατίαρχος ».

praemīum, ii, οὐ. ἀμοιβή. prae-mia pecuniae ἀμοιβαὶ χρημάτων (ἀμοιβαὶ χρηματικαὶ).

praeparo, 1. παρασκευάζω (=comparo) 84,1. praeparātus, προπαρεσκευασμένος 101,4.

prae - rōno, 3. προτίστημι, τάσσω ὡς διοικητήν, κάμνω ἀρχηγόν.

praeposuēram, iδ. praepono.

praesentia, ae, (παρουσία). 2) ὁ παρὼν χρόνος. in praesentia ἐν τῷ παρόντι, τό γε νῦν.

praesidium ii οὐ. φρουρά, φύλακες, βοήθεια 88,5 89,1, 89,2. 93,7. 94,5. 99,4. 101,3. 101,5. ὅχυρὸς τόπος κατεχόμενος ὑπὸ φρουρᾶς 83,3.

praestitissem, iδ. praesto.

pae - sto, stīti stītum ἢ stātum, stāre, 1. (μτχ. μέλλ. praestatūrus), (ἵσταμαι ἐμπρός). ope-rātum παρέχω βοήθειαν, λαμβάνω

ἐνεργὸν μέρος. officium ἐπιτελῶ
τὸ καθῆκον 85,2. 403,4.

prae - sum, fui, esse (μετὰ δοτ.)
διοικῶ, εῖμαι διοικητής.

praeter - eā), ἐπίρρ. (praeter +
ἀφαιρ. ἐπίρρ. eā), ἐκτὸς τούτου,
ἐκτὸς τούτων.

praetor, ὄρις, ἀ. (ἐκ τοῦ ῥ. praet-
eo προπορεύομαι), στρατηγός,
προτίτωρ.

praetorium, ii, οὐ. ἡ σκηνὴ τοῦ
στρατηγοῦ, τὸ στρατήγιον 82,1.
ἡ κυριωτέρα θέσις τοῦ στρατοπέ-
δου, ἔνθα ἦτο ἡ σκηνὴ τοῦ στρα-
τηγοῦ, στρατήγιον, (στρατηγεῖ-
ον), « περίστασις στρατηγίου »
94,6.

praetoriūs, στρατηγικός, τῶν ἀρ-
χόντων 85,5. porta praetoria ἡ
(πρὸς τὸν ἐχθρὸν ἐστραμμένη)
πύλη τοῦ στρατοπέδου, πύλη
στρατηγίς. 2) Οὐσ. (ἐν. vir) ὁ
διατελέσας στρατηγός, ὁ πρώην
στρατηγός 82,3.

premo, pressi, pressum, 3. πιέζω.
primō, ἐπίρρ. κατ' ἀρχάς.

primum, ἐπίρρ. (ἀρχήν), ἐν πρώτοις.
primus, πρώτος.

prior, ἀ. καὶ θ., prius, οὐ. (γεν.
ὄρις), πρότερος.

pristinus, ὁ πρὸν, ὁ πρότερος. pris-
tina opinio ἡ προτέρα ἵδεα.

prius, ἐπίρρ. πρότερον (ἵδ. prior).
prius quam καὶ priusquam

πρὸν ἡ.

privātus (ἵδιωτικός). Οὐσ. ὁ ἵδι-

ώτης (κυρίως ὁ ἄνευ δημοσίου
ἀξιώματος).

privō, 1. (ἀπο)στερῶ.

pro, πρόθ. μετ' ἀφαιρ. (πρό). ἐν
δύναματι, χάριν + γεν., ἀποβλέ-
πων εἰς...

pro - curro, eucurri, cursum, 3.
(τρέχω ἐμπρός), ἐφορυμῶ (δρο-
μίως).

prodeātis, β' πληθυντ. ὑποτ. ἐνεστ.
τοῦ ῥ. prod-eo, ὁ ἵδε.

prod-eo (pro, prod - καὶ eo), ii,
ītum, īre (προβαίνω), animo
firmiore μετὰ ψυχῆς θαρραλεω-
τέρας (θαρραλεώτερον) προγω-
ρῶ, βαδίζω.

proditio, ὄνις, προδοσία.

proditus, ἵδ. prodo.

pro - do, dīdi, dītum, 3. προδίδω.

pro - dūco, 3. (παράγω), ἀνάγω
(= proveho, promoveo) 100,1.

προάγω, ἔξαγομαι τινα, παρα-
σύρω 104,3.

productus, ἵδ. produco.

proelior, 1. ἀποθ. συνάπτω μάχην,
μάχομαι, συμπλέκομαι, πολεμῶ.

proelium, ii, οὐ. συμπλοκή, μάχη.
proelium equestre μάχη ἵππι-
κή, ἵππομαχία.

profectio, ὄνις (ἐκ τοῦ proficis-
cor), ἀναχώρησις.

profector, iδ. proficiscor.

proficiscenti, iδ. proficiscor.

pro - ficeor, fectus sum, ficeisci, 3.
ἀποθ. πορεύομαι. 2) πλέω 101, 4.

profūdi, iδ. profundο.

pro - fundo, fūdi, fūsum, 3. (ἐκχέω). profundo me (δι) εκχέομαι, ἐξαπλοῦμαι, ἐξορμῶ.

pro - gredior (pro - gradior), gressus sum, grēdi, 3. ἀποθ. προβάνω, προχωρῶ, βαδίζω πρὸς τὰ πρόσω.

progressus, iδ. progredior.

pro - hibeo (pro καὶ habeo), būi, bītum, 2. εἴργω. aliquem aquā (ἀφαιρ.) καλύω τινὰ ἀπὸ τοῦ ὕδατος, καλύω τινὰ ἀπὸ τῆς ὑδρεύσεως.

projectus, iδ. proicio.

projecio (προφ.) projicio, ἐκ τοῦ pro καὶ iaciō), iēci, iectum, 3. ἀπορρίπτω, ἀποβάλλω, 98,1. proicior (=proicio me) ad terram ῥίπτω ἐμαυτὸν εἰς τὴν γῆν, (ῥίπτομαι πρὸ τῶν ποδῶν τινος) 98,2.

pro - nuntio, 1. προαναγγέλλω, προδηλῶ 94,3. διαβεβαιῶ, λέγω 87, 2.

propinquus (ἐκ τοῦ prope propinquus πρβλ. long - inquis), πλησίχωρος 88,5. Οὖσ. πληθ.

propinquui, ὅρυμ ἀ. οἱ συγγενεῖς (κυρίως ἐξ αἰματος) 103,2.

propior, ἀ. καὶ θ., ius, οὐ. (γεν. iōris) συγκρ. ἐγγύτερος, πλησιέστερος. Υπερθ. proximus.

propius, ἐπίρρ. συγκρ. (θετ. prope, ὑπερθ. proxime), μετ' αἰτ., ἐγγύτερον, πλησιέστερον.

pro - pōno, 3. δημοσιεύω.

propositum, i. σκοπός, πρόθεσις, σχέδιον.

propositum, iδ. propono.

proposuisse, iδ. propono.

propter, πρόθ. μετ' αἰτ. διὰ + αἰτ., ἔνεκα.

proptereā, ἐπίρρ. (propter + ἀφαιρ. ἐπίρρ. εᾶ), τούτου ἔνεκα, διὰ ταῦτα, propterea quod διὰ ταῦτα ὅτι, διότι.

prosecūtus, iδ. prosecutor.

pro - sēquor, 3. ἀποθ. ἐπομαι, ἐπακολουθῶ, συνοδεύω.

protectus, iδ. protego.

pro - tēgo, xi, etum, 3. σκεπάζω, καλύπτω.

protīnus, ἐπίρρ. (pro καὶ tenus), (παρ) εὐθύνεις, ὅπ' εὐθείας.

provinciā, ae, (ἡ πρόσω νικηφόρος πορεία τοῦ στρατοῦ), ἐπαρχία.

proxīmus, iδ. propior.

publīcus, δημόσιος iδ. res.

puer, pueri, ἀ. παιδις.

pugna, ae (ἡ ἐκ παρατάξεως μάχη), μάχη.

pulsus, iδ. pello.

Q

quadraginta, ἀριθμ. τεσσαράκοντα.

quam, ἐπίρρ. (μετ' ἐπιθ. = ώς, πάνω, πόσον πολὺ). 1) πρὸ ὑπερθετ. ὅσον τὸ δυνατόν, ώς 102,3. 2) (μετὰ συγκριτικὸν) ἡ 92,3. 95,4. iδ. καὶ prius.

quando, ἐπίρρ. χρον. ποτέ, (καὶ μ-

μιὰ φορά).
 quantus, πόσος, ὀπόσος.
 quantusecumque, ὅσοσδήποτε (πολύς).
 quartus, τέταρτος.
 quascumque, ἵδ. quicumque.
 -que, ἐγκλιτ. =τέ, καί.
 querens, ἵδ. συνερος.
 queror, questus sum, quéri, 3.
 ἀποθ. παραπονοῦμαι, μετὰ παραπόνου λέγω.
 qui, quae, quod, ἀντων. ὅς, ὅστις, ὁ ὄποῖος.
 qui (καὶ quis), quae (καὶ qua),
 quid καὶ quod ἀντων. (ἐπιθετικῶς), τίς, τί.
 quibusdam, ἀφ. πληθ. τοῦ quidam.
 quicumque, quaecumque, quodcumque, ἀντων. οἵσοσδήποτε.
 quidam, quaedam, quoddam ἀντ.
 (ἐπιθετικῶς), γνωστός τις, τίς.
 Πληθ. ὀρισμένος ἀριθμός, τινές.
 quidem, σύνδ. γε, βεβαίως.
 quidnam, ἵδ. quisnam.
 quiētus (μήκ. τοῦ quiesco ἡσυχάζω), ἡσυχος, ἀκίνητος.
 quin, σύνδ. (ἐκ τῆς ἀρχ. ἀφαιρ. quī καὶ ne μετὰ μίαν ἀρνητικὴν κυρίαν πρότασιν) + ὑποτακτ., ὅτι ἵδ. fallo.
 quindecim, ἀριθμ. δέκα πέντε.
 quinque, ἀριθμ. πέντε.
 quinquerēmis, is (κατὰ παράλειψιν τοῦ οὐσ. navis, ἐκ τοῦ quinque καὶ remus = κώπη πληθ. αἰτ. quinqueremis καὶ quinque-

remes), ἡ πεντήρης (ναῦς).
 quis, quid? ἀντων. τίς; ποῖος;
 quis (καὶ qui), quid, ἀντων. τίς, τί.
 quisnam, quidnam, ἀντων. τίς ποτε;
 τίς λοιπόν; τίς;
 quisquam, quaequam, quidquam
 καὶ quiequam (ἐν ἀρνητ. καὶ
 ὑποθετικῇ προτάσει), ἀντων. τίς.
 quisquis, quaequae, quidquid καὶ
 quiequid, ἀντων. (πᾶς), ὅστις,
 ὁστισδήποτε.
 quo, σύνδ. μεθ' ὑποτακτ. (=ut eō), ἵνα 86,2, 98,2.
 quod, σύνδ. ὅτι, διότι.
 quoniam, σύνδ. (quom = cum καὶ iam), ἐπειδὴ (λοιπόν), ἐπειδὴ (βεβαίως).
 quoque (πιθανῶς ἐκ τοῦ quō καὶ - que = μετὰ τούτου ἐπίσης), καὶ, ἔτι, ἐπίσης.

R

radix, ἰεις, (ρία, πρβλ. καὶ ράδιξ). μεταφορικῶς ἐν τῷ πληθ. ἀριθμῷ = ὑπόρειαι, πρόποδες (ὄρους).
 ratio - ὅnis, ὑπολογισμός, μέριμνα, φροντὶς 82,5. μέσον 83,5. τρόπος 85,2. 101,4. σύνεσις, φρόνησις, περίσκεψις 92,4. αἰτία, αἰτιολογία, δικαιολόγησις 86,2.
 recens, οντις νεόδρεπτος, νεωστὶ κοπεῖς 96,1. 2) οὖσ. ὁ μὴ λαβὼν εἰσέτι μέρος εἰς τὴν μάχην, ὁ μὴ κεκμηκώς.
 recepissee, ἀπριμφ. πρκμ. τοῦ re-

cipio.

recepissem, receptus, iδ. recipio.
re - cipio (re - capio), cēpi, cēptum, 3. (ἀναλαμβάνω), ὑπερσχυνοῦμαι 82,5. recipio me ὑποχωρῶ, ἀποχωρῶ 97,2. ἀποσύρομαι 102,4. καταφεύγω 102,6. recipior γίνομαι δεκτός 102,7. γίνομαι δεκτός, παρέχεσται μοι ἀσυλον 103,3. συνενῶ 82,1.

recupero, 1. ἀνακτῶμαι, ἀνακτῶ, κερδίζω ἐκ νέου.

recusatio, ὅνις, ἄρνησις, διαμαρτυρία.

recuso (re καὶ causa), 1. recuso nē ἀποκρούω, (δὲν θέλω νά...) red - ēo, ii, itum, īre (ἐπανέρχομαι). ad gladium καταφεύγω εἰς τὸ ξίφος.

reditus, ūs, ὁ. ἐπιστροφή, ἐπάνοδος. re - fero, rettuli, relātum, referre, κομίζω.

re - fīcio (re - facio), fēci, factum 3. (πάλιν ποιῶ), συμπληρῶ (τὰ κενὰ τοῦ στρατεύματος).

re - fūgio, fūgi, —, 3. (ὅπίσω φεύγω), καταφεύγω, διὰ τῆς φυγῆς ζητῶ τὴν σωτηρίαν, ἐκφεύγω (= recipio me) 95,4. 99, 4.5.101,6.

regius, βασιλικός, τοῦ βασιλέως.

relātus, iδ. refero.

relictus, iδ. relinquō.

re - linquo, līqui, lictum, 3. καταλείπω 87,3. relinquō cohortes praeſidio (δοτ.) καταλείπω κοροτεις (ὡς) φρουρὰν 89,2. 95,3.

ὑπολείπω (ἀφήνω) 92,4. ἐγκαταλείπω 97,2. θέτω ἐν δευτέρᾳ μοίρᾳ, θεωρῶ τι ὡς δευτερεῦον 102,4.

reliquēram, iδ. relinquō.

reliquus, λοιπός, ὑπόλοιπος.

re - mānēo, mansi, —, 2. μένω ὅπίσω, παραμένω.

remansi, iδ. remaneo.

re - mitto, 3. πέμπω ὅπίσω.

re - nōvo, 1. ἀνανεώνω, rursus renovo (κατὰ πλεονασμὸν) πάλιν ἐκ νέου ἀναλαμβάνω, ἐπαναρχίζω.

re - pērīo, reppēri, repertum, 4. (ἀνευρίσκω). occasionem τυγχάνω εύκαιρίας, εύρίσκω εύκαιριαν.

repressi, iδ. represso.

re - pīmo (re - premo), pressi, pressum, 3. ἀναστέλλω, μειῶνω 92,5. ἀνακόπτω, ἐπέχω (σταματῶ) 93,4.

re - quiesco, ēvi, —, 3. ἀναπαύομαι (ξεκουράζομαι).

rēs, rēi, πρᾶγμα. res militaris (τὸ στρατιωτικὸν πρᾶγμα), αἱ πολεμικαὶ ἐπιχειρήσεις 83,3 res. frumentaria (πρᾶγμα σιτικὸν), τὸ ἀφορῶν εἰς τὸν σῖτον, τὰ ἐπιτήδεια· res publica ἡ res publica, (γεν. καὶ δοτ. rei publicae κλπ.) πολιτεία, (κράτος). res (πληθ.) αἱ συνδιαλέξεις, αἱ συνομιλίαι 104,1.

re - sisto, stīti,—, 3. ἀνθίσταμαι, μάχομαι.

re - spīcio (re καὶ [specio], pē-

xi, pectum, 3. (στρέφω δπίσω νὰ ἔδω) στρέφομαι (πρός τινα).
re - spondēo, ndi, nsum, 2. ἀποχρίνομαι, ἀπαντῶ.

retentus, iδ. retineo.

re - tīnēo (re καὶ teneo), tinūi tentum, 2. δὲν ἀφήνω, δὲν ἐγκαταλείπω, διατηρῶ 92,3. retineor ἐμποδίζομαι 102,5.

reversūrus, iδ. revertor.

revertor, reverti (ἐξ ἐνεστ. revertō), reverti, 3. ἀποθ. (ἡ μτχ. reversus), ἐπανέρχομαι, ἐπιστρέφω, ἐπανακάμπτω.

rex, regis, ἡ. βασιλεύς.

ripa, ae, ὅχθη. ripa impedita ὅχθη ἀπρόσβατος (δύσκολος).
rivus, i, ἡ. ῥύακιον, (ποτάμιον).
robur, robōris, oύ. (ἀγρία δρῦς).
2) μτρ. πυρήν, ἄνθος (οἱ κράτιστοι, οἱ λογάδες) τοῦ στρατοῦ.
rursus, ἐπίρρ. πάλιν, ἐκ νέου, (ἀκόμη μίαν φοράν).

S

secerdotium, ii, oύ. τὸ ἀξίωμα τοῦ θερέως, ιερωσύνη 82,4. 83,4.
saepē, ἐπίρρ. (συγκρ. saepiūs, ὑπερθ. saepissime), πολλάκις, ἐπανειλημένως.
sagittarius, ii, ἡ. τοξότης.
salus, ūtis, σωτηρία, διάσωσις, (χάρις).

sanguis, īnis, ἡ. αἷμα, (ζωή).
satis, ἐπίρρ. λίαν. satis longus
(= tam longus) οὕτω (τόσον)

μακρός. satis est (ἐπ) αρκεῖ 92,4.
scapha, ae, σκάφη (= λέμβος τῶν νεῶν), ἐφόλκιον, (φελοῦν).
sečio, scīvi, scītum 4. γιγνώσκω,
γνωρίζω.

se (καὶ sese), ἐκυτόν, -τήν, -τό, -τοὺς κλπ., iδ. sui 1.

se - clūdo (se claudio), si, sum, 3. ἀποκλείω, ἀποχωρίζω.

seclūsi, iδ. secludo.

secum = cum (πρόθ.) καὶ se (ἀφαιρ.) μεθ' ἐμτοῦ, μεθ' ἐμτῶν κλπ.

secundus (ἐκ τοῦ sequor) = δεύτερος, εὐνοϊκός, οὔριος.

sed, σύνδ. ἀλλά.

semper, ἐπίρρ. πάντοτε. 2). πολλάκις 96,1.

senatorius, συγκλητικός.

senātus, ūs, ἡ. σύγκλητος.

senatusconsultum, i, oύ. (καὶ κεχωρισμένως senatūs [γεν.] consultum) συγκλήτου δόγμα.

septem, ἀριθμ. ἑπτά.

sequimini, β' πλθ. προστ. ὅ. sequor.

sententia, ae, γνώμη.

sequor, secūtus sum, sēqui, 3. ἀποθ. ἐπομαι, ἀκολουθῶ.

serpo, psi, ptum, 3. ἔρπω διαδίδομαι, ἐξαπλοῦμαι. ignis serpit latius τὸ πῦρ λαμβάνει εὐρυτέρας διαστάσεις.

servo, 1. (σώζω). institūtum τηρῶ τὸ (στρατιωτικὸν) ἔθος 84,3.
διαφυλάττω 89,1.

servus, i, ἡ. δοῦλος.

seu, id. sive.
 sese, id. se.
 sex, ἀριθμ. ἕξ.
 si, σύνδ. εἰ, ἐάν, ἂν.
 sibi, ἔωτῷ κλπ. id. sui, 1.
 sic, ἐπίρρ., οὕτως, οὕτω.
 sicut, ἐπίρρ., ὡσπερ, οὕτως.
 signum, i, οὐ. σημεῖον 85,4. 90,
 3. 93,1. 93,5 (= vexillum).
 signa militaria (σημεῖα στρα-
 τιωτικά), σημαῖαι 95,4. 99,4.
 ὅργανα μουσικὰ 92,5.
 sim, ἐνεστ. ὑποτακτ. τοῦ sum.
 similiter, ἐπίρρ. δμοίως.
 simul, ἐπίρρ. ταυτοχρόνως.
 sine, πρόθ. μετ', ἀφαιρ. ἄνευ.
 singulāris, e, μοναδικός.
 singuli, ae, a, ἀνὰ ἔνα. singulas
 cohortes detraxit ἀνὰ μίαν κό-
 ρτιν (ἀνὰ ἐν τάγμα) ἀπέσπασε.
 sinister, sinistra, sinistrum, εὐ-
 ώνυμος, ἀριστερός.
 sive, (πρὸ φων. ή συμφ.) ή seu
 (πρὸ συμφ.) σύνδ. εἴτε. sive-
 sive εἴτε-εἴτε.
 societas, ἄτις, ἑταιρεία (ἐκ Πο-
 μαίων πολιτῶν εἰσπράττουσα
 τοὺς φόρους τῶν ἀγροτῶν ἐν ταῖς
 ἡρᾳ. ἐπαρχίαις ἀντὶ ὀρισμένου
 μισθώματος), συνδικᾶτον.
 sollicito, 1. ἐξεγείρω, (ἐξ)ωθῶ
 εἰς στάσιν (εἰς ἀποστασίαν).
 solvo, solvi, solūtum, 3. λύω.
 solvo (naves) a terra λύω τὰς
 ναῦς ἀπὸ τῆς ξηρᾶς, ἐκπλέω,
 ἀνάγομαι 101,6. 102,7.

soror, ὥρις, ἀδελφή.
 spatium, ii, οὐ. spatiū temporo-
 ris καὶ ἀπλῶς spatiū διάστη-
 μα χρόνου, χρονικὸν διάστημα
 84,1. 95,1. τόπος, γῆρος 92,1.
 103,2. διάστημα (μεταξύ δύο τό-
 πων) 92,1. 103,2.
 specto, 1. (ἀπό) βλέπω. haec
 spectans (εἰς) ταῦτα ἀποβλέ-
 πων, (ἐπὶ τῷ σκοπῷ νά...).
 sperassem (= speravissem), id.
 spero.
 spēro, 1. ἐλπίζω.
 spes, spei, ἐλπίς.
 (spons ntis), μόνον κατ' ἀφαιρ.
 suā sponte, ἀφ' ἔωτῶν, αὐτο-
 βούλως, ἄνευ διαταγῆς.
 statio, ὅνις, φυλακεῖον (τόπος ἔν-
 θα τοποθετοῦνται στρατιῶται
 φρουρᾶς ἔνεκα), φυλάκιον.
 statū, ūi, ūtum, 3. ἀποφασίζω.
 stringo, nxi, etum, 3. (πρβλ. στραγ-
 γίζω=διὰ πιέσσως ἔξάγω). gladi-
 um (ἀντὶ τοῦ συνηθεστέρου des-
 tringo gladium) σπῶμα (ἀνα-
 σπῶμα τὸ ξίφος), σύρω τὸ ξίφος.
 strinxi, id. stringo.
 structus, id. struo.
 strūo, xi, etum, 3. κατασκευάζω.
 studiū, ūi, οὐ. σπουδή, προθυμία.
 stupa, ae (στύπη), στυππεῖον.
 suberam, id. subsum.
 sub - icio (πρόφερε subjic̄o, sub
 καὶ iac̄o), ieci, iectum, 3. ὑπο-
 βάλλω, aciem collibus (δοτ.)
 προσάγω (πλησιάζω) τὸν (πα-

ρατεταγμένον) στρατὸν ὑπὸ τοὺς λόφους (εἰς τοὺς πρόποδας τῶν λόφων). subicio me (ἀντὶ aciem meam) iniquis locis (δοτ.) ὑποβάλλω ἐμαυτὸν (τὸν στρατὸν μου) εἰς τόπους ἀνίσους (τ.ἔ. εἰς τόπους στρατηγικῶς δυσμενεῖς).

sublātus, iδ. tollo.

sub - lōo (ἐκ τοῦ sub - lavo), ūi, ūtum, 3. (ὑπονίπτω), montem ὑπολούω (βρέχω) τὸ ὄρος (τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους).

subsēqui, ἀπρμφ. τοῦ subsequor.
sub - sēquor, 3. ἀποθ. ἀκολουθῶ κατόπιν.

sub - sum, (ὑπόκειμαι). subest ἐγγῆς ἔστι, πλησιάζει.

sue - cēdo (sub - cedo), 3. ali- cui, διαδέχομαι τινα.

successi, iδ. succedo.

1. sūi, sibi, se, ἀντων. iδ. 102,6 κ.ἄ.

2. sūi (98,2), iδ. suus.

sum, fūi, esse, εἴμαι, εἰμί aliquis ἢ aliquid est praesidio (δοτ.) εἴναι τις ἢ τι βοήθεια (πρὸς βοήθειαν). sum ad aliquid χρησι- μεύω πρός τι 101,2. est periculo (ἀφαρ.) capitīs mei εἴναι μετὰ κινδύνου τῆς κεφαλῆς μου (ἡ ζωὴ μου κινδυνεύει) 102,6. fui consul ὑπῆρξα (διετέλεσα, ἐχρη- μάτισα) ὑπατος. ventus est ἀ- νεμος εἴναι (πνέει). sum in cu- ratione regni εἴμαι ἐν τῇ ἐπιτρο- πεύσει τοῦ βασιλείου, ἐπιτροπεύω τὸν ἀνήλικον βασιλέα.

summa, ae, ὁ (διὰ τῆς λογιστικῆς ἀποτελούμενος) ἀριθμός, σύνο- λον. quae summa erat milium XXII δς (ἀντὶ : δν κοόρτεων) ἀριθμὸς ἦτο εἴκοσι δύο χι- λιάδων iδ. καὶ diffido.

summōtus, iδ. summoveo.

sum - mōveo (sub - moveo) 2. ἐκδιώκω, ἀπωθῶ.

summus (ὑπερθ. τοῦ superus), ἀ- νώτατος, μέγιστος iδ. superior.

sumo (subs [=sub]-emo), sumpsi, sumptum, 3. λαμβάνω (παρὰ τὴν θέλησιν), εἰσπράττω βίᾳ 103, 1.

1. sumptus, ūs, ἀ. δαπάνη, ἔξοδα.

2. sumptus, iδ. sumo.

superior, ūs, (γεν. iōris, συγκρ. τοῦ superus), πρότερος.

supēro, 1. νικῶ (=vinco).

super - sum, ἐπιζῶ 87,2. ὑπολεί- πομαι 91,2.

sup - porto (sub - porto), 1. προσκομίζω, φέρω.

supra, ἐπίρρ. (ἐκ τοῦ superā [parte]), ἀνωτέρω.

suspicio, ūnis, ὑποψία.

sus - tīneo (subs [=sub] καὶ te- neo), tinūi, [tentum ἢ] tentātum, 2. ἀντέχω (βαστῶ) 94,2. impetum ὑπομένω τὴν ἔφοδον 84,4.

suus, ἔαυτοῦ, -τῆς, -τῶν (ἴδικός του ἴδικός της, ἴδικός των). nihil sui οὐδὲν τῆς ἔαυτῶν περιουσίας, οὐδὲν δπερ ἀνῆκεν αὐτοῖς 98,2.

T

tabella, ae (ξύλινος μικρὸς πίναξ), δελτίον ψηφοφορίας.

tabernacūlum, i, o. σκηνή.

taeda, ae (ξύλον ἡγητιοῦχον), δάξι-
tam, ἐπίρρ. τόσον (πολύ). tam
(μετ' ἐπιθέτου) οὕτω, τόσον.

tamen, σύνδ. ὅμως.

tametsi, σύνδ. εἰ καί.

tantus, τοσοῦτος, τόσον σπουδαῖος.
tantum, (αὐτ. τοῦ οὐσ. tantum).

ἐπίρρ. κατὰ πολὺ 96,4. tantum
ut τοσοῦτον ὥστε 101, 3.

tardius, ἐπίρρ. συγκρ. (τὸ θετ.
tarde βραδέως), βραδύτερον.

tectus (κυρίως μηχ. τοῦ tego).
‘Ως ἐπίθετον =constrātus (κα-
τεστρωμένος. scaphae tectae, ἀ-
κάτια (πλοιάρια) « καταστρώ-
ματα ἔχοντα » 100,2.

tego, texi, tectum, 3. (στέγω)
καλύπτω, περιφρουρῶ, προστα-
τεύω 102,3.

telum, i, o. (βέλος), ἀκόντιον.

temerō, ἐπίρρ. ἀλογίστως, ἀπερι-
σκέπτως, εἰκῆ.

tempestas, ātis, τριχυμία (=pro-
cella).

temporis, γεν. τοῦ tempus.

temptandus, iδ. tempto.

tempto, 1. πεῖραν λαμβάνω, ἀπο-
πειρώμενος (διακινδυνεύων) μαγ-
θάνω.

tempus, ὄρις, οὐ. χρόνος isdem
(=isdem) temporibus (a-

ραιρ.) κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους.
eōdem tempore κατὰ τὸν αὐτὸν
χρόνον. tempus anni ἡ ὥρα τοῦ
ἔτους.

tendi, παθ. ἀπομφ. τοῦ tendor,
tentus sum καὶ σπανιώτ. tēn-
sus sum; tendi iδ. tendo.

tendo, tetendi, tentum, σπανιώτ.
tēnsum, 3. (τείνω). praetorium
« πήγνυμι), διατείνω (τεντώ
νω, στήνω) τὴν σκηνὴν τοῦ
στρατηγοῦ, « σκηνοπηγῶ ».

tenēo, tenīi, —, 2. κατέχω 88,2.
me loco (ἀφαιρ.) κρατῶ ἐμαυ-
τὸν ἐν τῇ (τεταγμένῃ) θέσει,
διατηρῶ τὴν θέσιν μου 94,1.
καταλαμβάνω, γίνομαι κύριος
101,4. διατηρῶ, κρατῶ 102,3.

tergum, i, o. νῶτον, νῶτα, a ter-
go ἐκ τῶν ὅπισθεν, ἐκ τῶν νώτων.
terni, ἀριθμ. ἀνὰ τρεῖς, τρεῖς.

terra, ae, ἔηρά 101,6. ἔδαφος 98,1.

terrō, rūi, ītum, 2. φοβῶ, πτοῶ.
tertius, τρίτος.

testis, is, ἀ. ὁ μάρτυς.
timēo, ūi, —, 2. φοβοῦμαι..

timor, ὄρις, ἀ. φόβος.
timuisse, timuissem, iδ. timeo.

tollo, sustūli, sublātum, 3. αἴρω.
clamorem αἴρω κραυγήν, ἀλα-
λάξω, « λάχω » 92,5. ἀφαιρῶ,
ἀποκομίζω (παίρνω) 103,1.

tot, ἄκλ. τοσοῦτος, τοσοῦτοι.

totus, (γεν. totius, δοτ. toti), ὅ-
λος, ὀλόκληρος, ἄπαξ.

tradītus, iδ. trado.

trā - do (ἐκ τοῦ trans - do), δῖδι,
δῖτυμ, 3. παραδίδω.

tradūco (trans - duco), 3. διαβι-
βάζω.

tres, tria, (γεν. πλ. trium), τρεῖς.
trichīla, ae, σκιάς, κλισία φυλλο-

σκεπής καὶ φυλλόστρωτος, παρά-
πηγμα φυλλοσκεπές (εἶδος κρεβ-
βατίνας)

tribūnus, i, ἀ. (ὁ φύλαρχος, ὁ
προϊστάμενος φυλῆς τινος). tri-
bunus militum (στρατιωτικὸς)
χιλίαρχος.

triginta, ἀριθμ. τριάκοντα.

trirēmis, is, (tres καὶ remus =
κάπη), ἡ τριήρης (ναῦς).

tuba, ae, σάλπιγξ.

tuemīni, β' πληθ. προστ. ῥ. tueor.

tuēor, tuītus sum, 2. ἀποθ. φυ-
λάττω, ὑπερασπίζω.

tuli, ἵδ. fero.

tum, ἐπίρρ. τότε.

tunc, ἐπίρρ. τότε.

turmātim, ἐπίρρ. Ἰλαδόν, κατὰ Ἰλας.

U

ubi, σύνδ. ὡς, εὐθὺς ὡς, ἀφοῦ
93,5. 98,2.

umquam, ἐπίρρ. ποτέ· ἵδ. neque.

unā, ἐπίρρ. (ὅμοῦ, ἄμα). unā cum
aliquo ὅμοῦ τινι (μ αζὶ μ ἔ).

undiique, ἐπίρρ. πανταχόοεν.

unīus, γεν. τοῦ unus.

universus, σύμπανς. universi, σύμ-
παντες, ἀθρόοι, πάντες ὅμοιο-
μαδόν.

unus, (γεν. unīus, δοτ. uni), εἰς
2) εἰς μόνον (=unus modo,
onus omnino) 82,1. 82,3.5. 89,4,
102,4.3) μόνος, εἰς μόνος
91,2.

urbānus, ἀστικός, τοῦ ἀστεως.

urbs, urbis, πόλις (ἵδια ἡ Ρώμη·
[πρβλ. "Αστυ = Αθῆναι, Πόλις
= Κωνσταντινούπολις].

1. usus, ūs, ἀ. ἐμπειρία, ἀσκησίς.
84,3. 86,5 (ἵδ. manus). 93,1.
χρεία, ἀνάγκη 96,2. 103,1. cum
usus adesset (= si quando
usus ἦ opus esset, si usus ve-
niret) ἐάν ποτε (ὁσάκις) παρί-
στατο χρεία, ἐν ὥρᾳ ἀνάγκης.

2. usus, μηχ. τοῦ utor 95,5. 100,3.

1. ut, ἐπίρρ. ὕσπερ 85,1 86,5. 93,3.
94,3. 96,4. 104,1. 2) (τρόπος
καὶ αἰτία) ut... existunt 104,1.

2. ut, σύνδ. 1) χρονικός· ὡς, εὐ-
θύς, εὐθὺς ὡς 94,5. 2) τελικός·
ὅπως, ἵνα, 82,1.5. 85,2. 86,5.
92,2.3.5. 92,4. 102,2.3. 102,7.
103,3. 3) συμπερασματικός· ὕστε
82,2. 84,3. 85,4. 92,1. 94,5. 96,1.
4. 101,7. ut = ita ut 84,2.

uterque, utrāque, utrumque, (γεν.
utriusque), ἐκάτερος, ἐκάτε-
ροι, ἀμφότεροι.

1. ӯti (ἀντὶ ut σύνδ.), 86,1. 101,3.
102,2.

2. ūti, ἀπρμφ. τοῦ utor 83,5. 90,1.
ūtor, ūsus sum, ūti, ἀποθ. χρῶ-
μαι, μεταχειρίζομαι 90,1. χρησι-
μοποιῶ (ἐκμεταλλεύομαι) 83,5.

95,1. re frumentariā commodi-
ore χρῶμαι τοῖς ἐπιτηδείοις ῥά̄ον,
ἔχω τὰ τρόφιμα ἀνέν μεγάλων
ἐμποδίων, « ῥά̄ον τῆς τροφῆς εύ-
πορῶ ». usus tempore anni com-
modiore ἐπωφεληθείς, τυχόν ὥ-
ρας τοῦ ἔτους (ἐποχῆς)
εὐνοϊκῆς (κατὰ λέξιν εὐνοϊκωτέ-
ρας). ducibus usi centurioni-
bus (ἀφαιρ.) χρησάμενοι τοῖς
ἐκατοντάρχοις (ὡς) ἀρχηγοῖς,
σχόντες τοὺς ἐκατοντάρχους ὁδη-
γούς, ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τῶν ἐκα-
τοντάρχων.

utrum, πότερον, utrum — an πό-
τερον — ἢ.

V

valeo, lūi, —, 2. (ὑγιαίνω). equi-
tatu (ἀφαιρ.) ἴσχύω κατὰ τὸ ἵπ-
πικόν, ᔁχω μεγάλας ἵππικὰς δυ-
νάμεις.

valetūdo, dīnis, (εὐεξία). ἐπὶ κα-
κῆς ἐννοίας: ἀσθένεια, κακεξία,
νόσος.

vallum, i, οὐ. (τὸ μετὰ πασσάλων
ώχυρωμένον πρόχωμα) χαράκω-
μα, πρόχωμα, « χάραξ ».

vehementer, ἐπίρρ. μεγάλως, σφο-
δρῶς.

velim, ἐνεστ. ὑποτακτ. τοῦ volo.

vellem, πρτ. ὑποτακτ. τοῦ volo.

venio, vēni, ventum, 4. ἔρχομαι,
ἀφικνοῦμαι. in ditionem ἔρ-
χομαι εἰς παράδοσιν, παραδίδο-
μαι. cum classe venio μετὰ

στόλου ἔρχομαι (πλέω).

ventus, i, ἀ. ἀνεμος.

verbum, i, οὐ. λόγος, λέξις.

vero, ἐπίρρ. βεβαίως, « μήν » (= revērā) 87,6. 93,2. 94,3. 95,5.

2) ἐναντιωμ. σύνδ. δέ, ἀλλὰ 84,2.
versor, ἀποθ. 1. (στρέφομαι). δια-
τριβω, εῖμαι, εύρισκομαι.

versus, πρόθ. (ἐπιτασσομένη),
μέχρι. Larīsam versus πρὸς τὴν
κατεύθυνσιν τῆς Λαρίσης.

verto, rti, rsum, 3. στρέφω. ter-
ga στρέφω τὰ νῶτα, τρέπομαι
εἰς (ἀτακτον) φυγήν.

vester, vestra, vestrum, ὑμέτε-
ρος, (ἰδικός σας).

vetus, vetēris, παλαιός, πολὺν ἥδη
χρόνον ὑπάρχων, παλαίμαχος.

vexillum, i, οὐ. (ὑποκοριστικὸν
τοῦ vēlum = θόνη), σημαία
(ἵππικον), σῆμα, σημεῖον (id.
signum). Τοῦτο ἀνετείνετο (ἐ-
κυμάτιζεν) ἄνωθεν τῆς σκηνῆς
τοῦ στρατηγοῦ.

vicem, id. vicis.

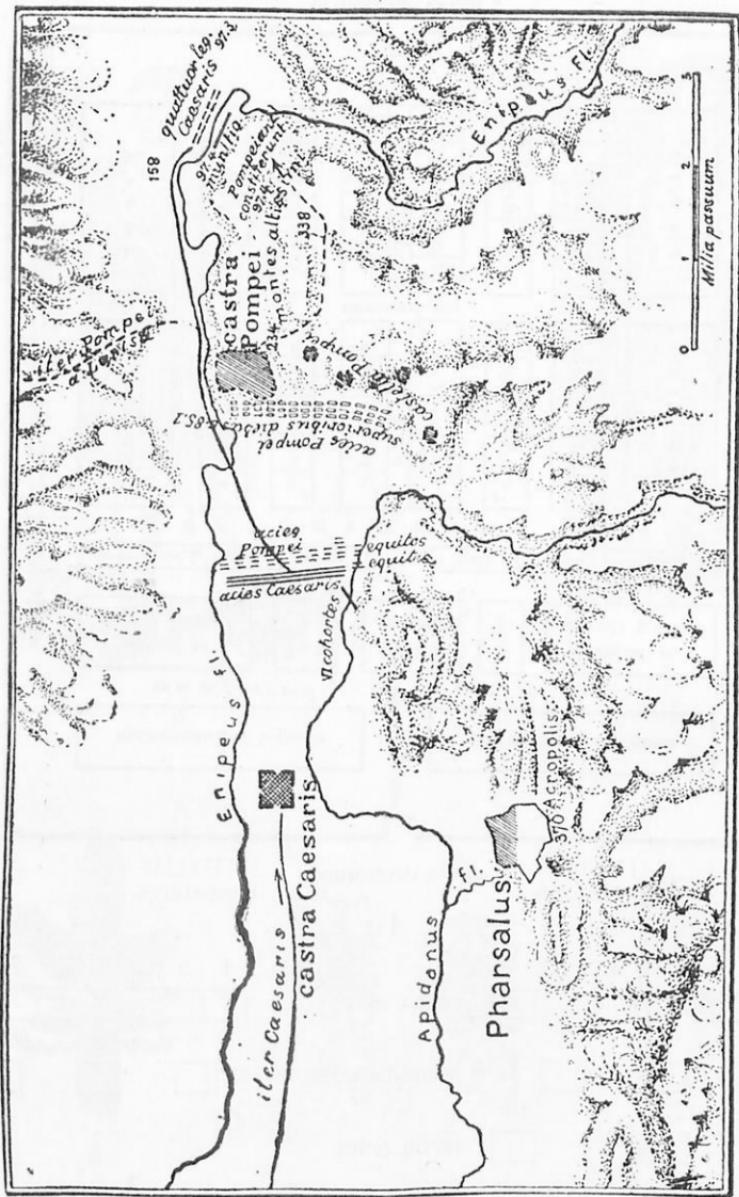
vicis, γεν. (τοῦ ἀχρήστου vix).
alit. vicem μετὰ τῆς in = invi-
cēm καὶ κεχωρισμένως in vicem)
ἀμοιβαίως 98,3.

victor, ὄρις, ἀ. νικητής.

victoria, ae, νίκη.

vidēo, vīdi, vīsum, 2. 1) βλέπω,
όρῶ 87,4. 94,5. 96,1. 2) vi-
deor φαίνομαι, εἶμαι φανερός,
βλέπει (ἡ νομίζει) τις ὅτι ἔγδω...
νομίζομαι, φαίνομαι τινι 82,2.

- 85,4. 4. 87,7. 92,4. 96,4. 3)
 videor ἀντὶ mihi videor πι-
 στεύω, νομίζω 84,3.
 viginti, ἀριθμ. εἴκοσι.
 viōlo, 1. (πρβλ. vis), βιαίως με-
 ταχειρίζομαι, κακοποιῶ.
 vir, viri, ἀ. ἀνήρ.
 vires, viriūm. id. vis.
 virtus, ūtis, ἀνδρεία.
 vis (αἰτ. vim, ἀφαιρ. vi,) δύναμις
 (σωματική) πληθ. vires, ūm
 vivus, ζωντανός, ζῶν.
 vix, ἐπίρρ. μόλις.
- voco, 1. καλῶ.
 volo, volūi, velle, βούλομαι, θέ-
 λω.
 voluisse, id. volo.
 voluntarīi, ὅρυμ, ἀ. οἱ « ἔθελοντε
 στρατευόμενοι », οἱ ἔθελονται.
 voluntas, ātis, θέλησις, προθυμία
 84,1. ἐπιθυμία, πρόθεσις 102,7.
 voluptas, ātis τέρψις, εὐγαρίστη-
 σις.
 vulnus ἔρις, οὐ. τραῦμα. sine
 vulnere, ἀνευ τραῦματος, ἀνευ
 αἰματογυνίας, ἀναιματί.

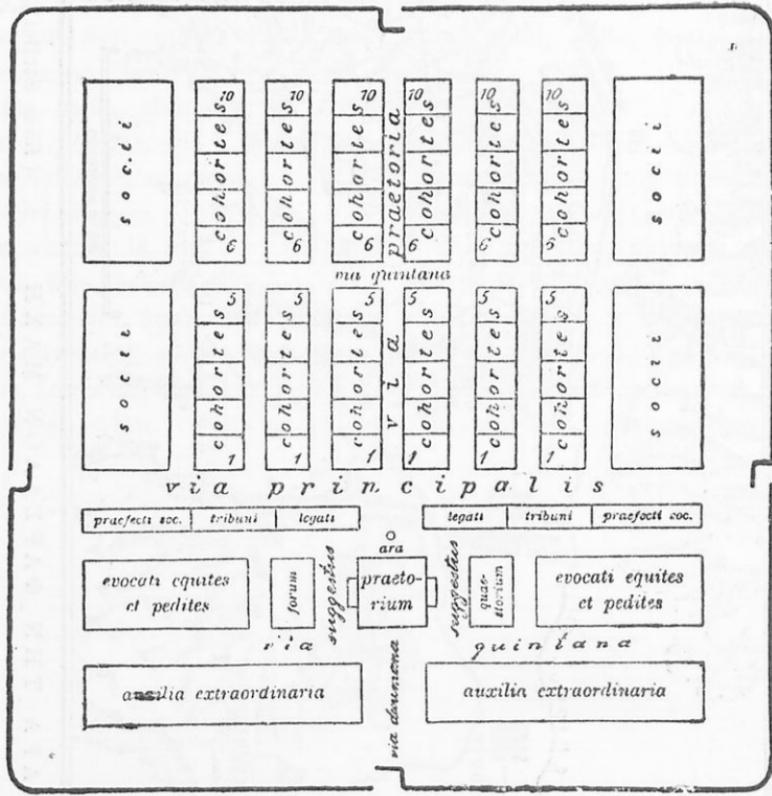

Η ΠΑΡΑΤΗΝ ΦΑΡΣΑΛΩΝ ΜΑΧΗ (κατά Stoifel.)

porta praetoria

porta principalis sinistra

porta principalis dextra

1

mercatores

porta decumana

1

2

3

4

prima acies

5

6

7

secunda acies

8

9

10

tertia acies

2

3

1 5 2 6 3 7 4

8

9

10

1) Castra Romana (44). 2) Η λεγεδών ἐν παρατάξει (31 καὶ 32). 3) Η λεγεδών ἐν τάξει μάχης. (Οἱ ἑντὸς παρενθέσεων ἀριθμοὶ παραπέμπουσιν εἰς τοὺς ἀντιστοίχους ἀριθμοὺς τοῦ περιθωρίου τῶν σελ. 33—44).

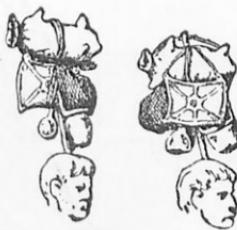
4

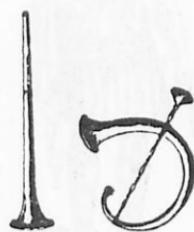
5

6

7

8α 8β

4) Aquilifer (25). 5) Signifer (26). 6) Aquila (25). 7) Sarcinae
 ἢ Mulus Marianus (15 καὶ 18), 8α) Tuba (29). 8β) Cornu (29).

9

10

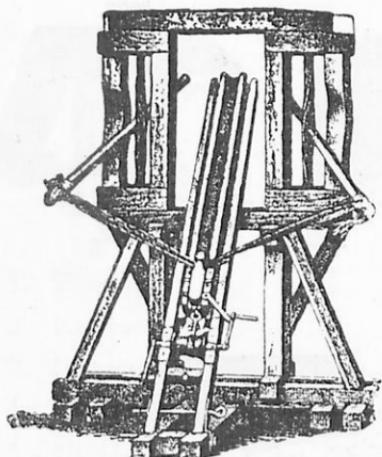

11

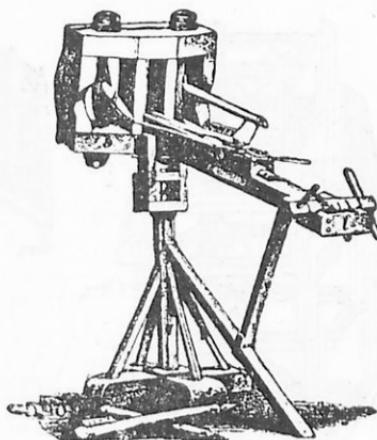

12

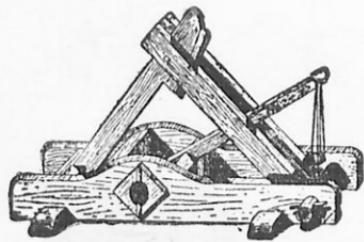
9) Miles legionarius (3 καὶ 14). 10) Vexillum (28 καὶ 29). 11) Centurio (12, 19 καὶ 63). 12) Funditor (18).

13

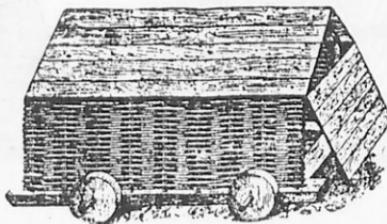
14

15

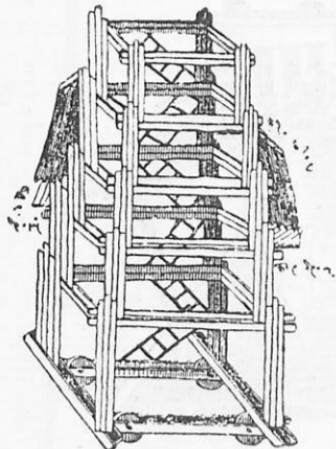

16

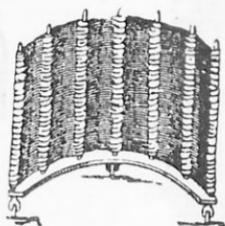

17

13) Ballista (15 α'). 14) Catapulta (15 α'). 15) Funda librilis (15 α'). 16) Scorpio ή Onager (15 α'). 17) Vinea (15 β').

18

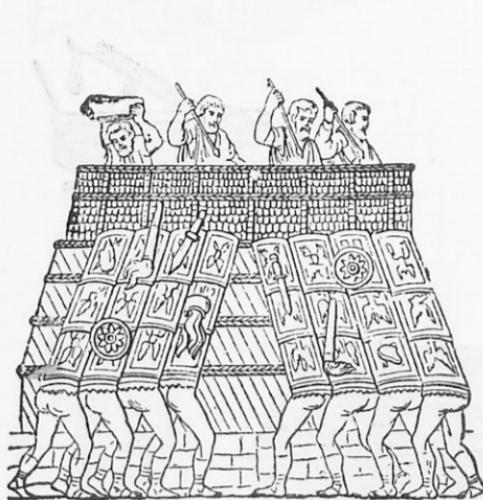
19

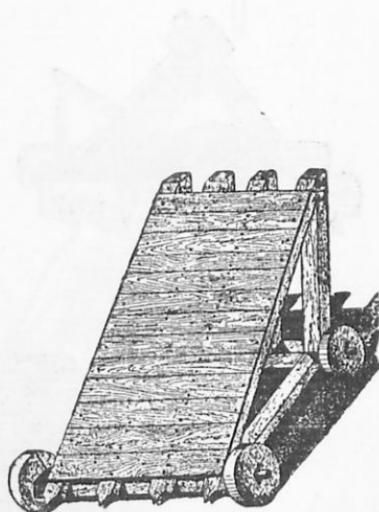
20

21

22

23

18) Turis ambulatoria (15 β'). 19) Fluteus (15 β'). 20) Testudo fossaria (15 β'). 21) Testudo arietaria (15 β'). 22) Testudo (συνασπι- σμός 40). 23) Testudo (15 β').

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

1. Εἰσαγωγὴ	Σελ.	7— 17
2. Κείμενον.....	»	18— 30
3. Ο στρατὸς τοῦ Καίσαρος.....	»	33— 44
4. Ἐρμηνευτικὰ σημειώσεις.....	»	45— 68
5. Ηἱαξ Ἰστορικὸς καὶ Γεωγραφικὸς.....	»	69— 75
6. Δεξιλόγιον.....	»	76—112
7. Εἰκόνες	»	113—118

»

**Επιμελητής ἐκδόσεως Z. ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΣ (ἀπ. Δ. Σ. ΟΕΣΒ 14768/6-5-58)*

Τὰ ἀντίτυπα τοῦ βιβλίου φέρουν τὸ κάτωθι βιβλιόσημον εἰς ἀπόδειξιν τῆς γνησιότητος αὐτῶν.

¹Αντίτυπον στερούμενον τοῦ βιβλιοσήμου τούτου θεωρεῖται κλεψύτυπον.

²Ο διαθέτων, πωλῶν ἢ χρησιμοποιῶν αὐτὸν διώκεται κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρο 7 τοῦ νόμου 1129 τῆς 15/21 Μαρτίου 1946 ('Εφ. Κυβ. 1946, Α' 108).

ΕΚΔΟΣΙΣ Ζ', 1958 (VIII) — ΑΝΤΙΤΥΠΑ 8.000

'Εκτύπωσις — Βιβλιοδεσία ΑΔΕΛΦΩΝ Γ. ΡΟΔΗ — Κεραμεικοῦ 40

0020556896
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΟΥΛΗΣ

